

MARCHUT RÉKA

Kisebbségi kérdések a magyar–román diplomáciai kapcsolatokban (1920–1931)

Dokumentumok

KISEBBSÉGI KÉRDÉSEK
A MAGYAR–ROMÁN DIPLOMÁCIAI
KAPCSOLATOKBAN
(1920–1931)

Dokumentumok

KISEBBSÉGI KÉRDÉSEK
A MAGYAR–ROMÁN DIPLOMÁCIAI
KAPCSOLATOKBAN
(1920–1931)

Dokumentumok

Válogatta, jegyzetekkel ellátta, a bevezető tanulmányt írta:

MARCHUT RÉKA

Társadalomtudományi Kutatóközpont
Kronosz Kiadó

Budapest–Pécs, 2022

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2022-ben megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

print ISBN 978-615-6339-41-6

pdf ISBN 978-615-6339-42-3

Lektorálta:

OTTMAR TRĂȘCĂ

Fordítás:

BENE KRISZTIÁN (francia), BENKŐ GITTA (német), KALMÁR CSENGE (angol),
KOZÁK GYULA (román–magyar), MARCHUT RÉKA (magyar–román),
MESÉS PÉTER (német)

Olvasószerkesztő:

EGYEDI CSONGOR, ERŐSS ZSOLT, TÓTH ADRIENN

Korrektor:

BELLUS IBOLYA

A borítón látható képek:

1. Budapest, Dísz tér az egykori magyar külügyminisztérium épületével - Archiv für Zeitgeschichte ETH Zürich / Agnes Hirschi, fortapan.hu 105685 számú kép
2. Bukarest, Sturdza Palota, az egykori román külügyminisztérium épülete –
Wikimedia Commons

© Marchut Réka, 2022

© Kronosz Könyvkiadó Kft., 2022

© Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2022

Csengének és Csillának

Tartalom

Előszó	9
Köszönetnyilvánítás	15
Bevezetés	17
Szerkesztési alapelvek	17
Historiográfiai előzmények	18
A magyar–román diplomáciai kapcsolatok keretei és kulcskérdései az 1920-as években	23
A magyar és a román külpolitika személyi adottságai	23
A magyar–román viszony a nemzetközi erőterben	34
A magyar–román diplomáciai kapcsolatok kulcskérdései	55
Agrárreform – telepesek – optánsügy	56
A konkordátumügy	70
Az Országos Magyar Párt stratégiái a romániai politikai életben	82
A Szent László Társulat ingatlanainak ügye	97
Összegzés	104
DOKUMENTUMOK	109
Mellékletek	647
Dokumentumok jegyzéke	653
Lista documentelor	667
Bibliográfia	683
Személynévmutató	705
Tárgymutató	715
Summary	719
Rezumat	723

Cuprins

Prefață	9
Mulțumiri	15
Introducere	17
Ghid de redactare	17
Antecedentele istoriografice	18
Cadrele și întrebările-cheie relațiilor diplomatice ungaro-române în anii 1920	23
Condițiile personale ale politicii externe ungurești și românești	23
Relațiile ungaro-române în cadrul internațional	34
Întrebările-cheie a relațiilor diplomatice ungaro-române	55
Reforma agrară – coloniști – problema optanților	56
Problema concordatului	70
Strategiile Partidului Național Maghiar în viața politică din România	82
Problema proprietăților al Societății Sfântul Ladislau	97
Concluzii	104
DOCUMENTE	109
Anexe	647
Lista documentelor (maghiară)	653
Lista documentelor (română)	667
Bibliografie	683
Indice de persoane	705
Indice de subiecte	715
Summary	719
Rezumat	723

Előszó

„A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”

(József Attila: *A Dunánál* – részlet)

Az első világháborút követően az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával új államok alakultak a térségben, az államhatárok a háború előtthöz képest jelentősen megváltoztak. A határok átrendezésével a régió egyik legjelentősebb kisebbsége – a német és az ukrán után – a magyar lett, és a legnagyobb számú határon túli magyar kisebbséggé a romániai vált.

A két világháború közötti magyar külpolitika motorja a trianoni sokkhatás következtében felerősödött modern nacionalizmus volt, mely az állam legitimációs alapjának megteremtésén túl a revízióban és a határon túli magyar kisebbségi kérdésben öltött testet. Modern nacionalizmus alatt többek között Bibó István¹ és Szűcs Jenő² nyomán azt a nacionalizmust értem, amely a francia forradalom következtében vált tömegmozgalommá és tömegérzelemmé azáltal, hogy beemelődött a nemesség mellé a harmadik rend, a nép is a nemzetbe, nemzeteszémbe. Magyarországon a nacionalizmus modernné válása a reformkorban történt meg, amikor – Szekfű Gyula³ szavaival élve – a „rendi nacionalizmust” – Kosáry Domokos⁴ fogalomhasználataival – a „feudális nacionalizmust” váltotta a modern értelemben vett nacionalizmus. Természetesen, ha abból indulunk ki, hogy a nép beemelése a nemzetbe a modern nacionalizmus egyik ismérve, akkor elmondhatjuk, hogy a modernizálódás folyamata a mai napig nem zárult le.

A magyar–román diplomáciai kapcsolatokban nem két egyenrangú állam képviselői tárgyaltak egymással, hanem egy a *status quót elfogadni nem akaró* és

.....
¹ BIBÓ 1946.

² SZŰCS 1974.

³ HÓMAN–SZEKFŰ 1928.

⁴ KOSÁRY 1977.

tudó vesztes kisállam, valamint egy a *status quo fenntartásában érdekelt győztes középállam* diplomáciai küzdelmeiről volt szó. A 19. század elejétől a magyar–román viszony alapkérdése a soknemzetiségű Erdély kizárólagos birtoklásáért folytatott küzdelem volt, így a két világháború közötti időszakban a két állam kapcsolatának domináns elemét a kisebbségi ügyek mellett Erdély hovatarozásának kérdése jelentette. Ilyen helyzetben a megegyezésre, a kompromisszumkeresésre vajmi kevés esély lehetett.

A két állam kapcsolatának vizsgálatakor a Hornyák Árpád által megfogalmazott szempontokat vettem figyelembe.⁵ Az első szempont a határok kérdése, az azokhoz való viszonyulás. Bár egyes román politikai körök el tudták volna képzelni a két ország határát a Tisza vonalánál is, mégis a Trianonban meghúzott határokkal elégedettek voltak; ugyanakkor azt is tudták, hogy Magyarország igazságtalannak tartja azokat és megváltoztatásukra törekszik. Ezért a határokkal kapcsolatban Romániának nem csupán elégedettségérzése volt, hanem félelme is, vajon mikor fogják azokat megváltoztatni. Ez a félelemérzet meghatározta a Magyarországgal való kapcsolatot és a magyar kisebbséghez való viszonyulást is. Ebből adódóan a román külügy különös figyelemmel kísérte a magyar politikai megnyilvánulásokat, és elsődleges célja volt, hogy Magyarország és a magyar kisebbség közötti kapcsolódásokat gyengítse. A magyar álláspontot nagyon kifejezően mutatja Horthy Mikós 1921-es nyilatkozata: „Amíg a románok erősebbek nálunk, addig ők fogják Erdélyt birtokolni. Ha viszont a magyarok erősebbek a románoknál, akkor ők fogják tőlünk elvenni Erdélyt. Mivel ez egy tiszta helyzet, mindenféle tárgyalás céltalan.”⁶ Tehát a határvonal megítélése szinte kibékíthetetlen ellentétet szült a két állam között.

Az államközi kapcsolatok másik lényeges szempontja, hogy a másik államnak milyen súlya van a saját nemzeti érdekeinek megvalósításában. Mivel 1921-ben Magyarország körül és vele szemben zárult a kisantantgyűű, így Románia nem tekintett Magyarországra úgy, hogy saját nemzeti érdekei megvalósításában partnere lehetne. Elméletileg szóba jöhetett volna a szláv és a germán veszély és térhódítás ellensúlyozására egyfajta együttműködés létrehozása, de a két ország közötti szinte antagonisztikus ellentét ezt megakadályozta. Még 1920/1921-ben felmerült magyar részről a perszónalunió terve a román király uralkodása alatt, de román részről az elfogadhatatlan volt, elsősorban amiatt, mert a magyar fél Erdély önálló hercegségét kérte volna cserébe. 1921-et követően pedig Magyarország sem tulajdonított Romániának jelentőséget a nemzeti érdekek megvalósításában.

⁵ HORNYÁK 2016. 24–25.

⁶ L. BALOGH 2013. 36.

A harmadik szempont a kisebbségek súlya, a velük való bánásmód és az anyaország viszonyulása hozzájuk, tehát tulajdonképpen Rogers Brubaker hármas modelljének (kisebbség, anyaország, többségi állam) az alkalmazása a viszonyrendszer vizsgálatában. Sem számban, sem arányban nem volt azonos súlya a romániai magyaroknak és a magyarországi románoknak. A több mint másfél milliós magyarság Románia lakosságának kb. 8%-át jelentette, míg a 23 ezer fős románság a magyarországi lakosság 0,3%-át tette ki. Ez a nagy különbség jól megfigyelhető a diplomáciai dokumentumokon keresztül is. A magyar diplomáciai iratok sokkal inkább szólnak a kisebbségek ügyeiről, mint a román diplomáciai források. Elvértve találunk olyan román követjelentést, amely a magyarországi románokkal foglalkozik, ezzel szemben a magyar követjelentések nagy része a romániai magyarok helyzetét tárgyalja. Ez az aszimmetria egyben azt is eredményezte, hogy a kisebbségi kérdések, bár magyar részről fontosak voltak, mégsem tudták kedvezően befolyásolni a két ország közötti kapcsolatokat, és nem csak azért, mert a magyar narratíva a sérelmekre épített, hanem a súlybeli különbség miatt sem. A román narratíva is sérelmekre épített, de elsősorban nem a magyarországi románokkal, hanem a magyarországi és erdélyi irredentizmussal kapcsolatban. A valós párbeszéd helyett az egymás melletti elbeszélések jellemezték a diplomáciai diskurzust. A két világháború között működő kisebbségvédelmi rendszer pedig gyenge volt ahhoz, hogy két állam közötti konfliktusokban érdemi eredményt tudjon elérni.

A negyedik szempontot a gazdasági kapcsolatok jelentik, amelyeket erőteljesen befolyásol a két ország gazdasági egymásrautaltsága. Bethlen István miniszterelnök több alkalommal is hangsúlyozta, hogy gazdasági, kereskedelmi téren van esély a magyar–román kapcsolatok javítására. És valóban, 1924-ben aláírtak Bukarestben egy egyezményt a függőben lévő gazdasági, pénzügyi, jóvátételi, közlekedési, postai kérdésekre vonatkozóan. Ez volt a tárgyalt korszakunkban a magyar–román gazdasági kapcsolatok csúcса. Magyarország jelentős mennyiségű nyersolajat importált Romániából, teljes sóigényét onnan fedezte, és faiparának döntő része is onnan származott. Magyarország pedig gépipari és könnyűipari termékeket exportált Romániába. Az erőteljesnek mondható kereskedelmi kapcsolatok azonban érdemben nem befolyásolták a politikai kapcsolatokat.

Végül az ötödik, de igen fontos szempont a két állam helye a nemzetközi kapcsolatok rendszerében. Köztudott, hogy a bilaterális kapcsolat önmagában nem értelmezhető, és annak lehetőségei sem csupán a két állam viszonyának a függvényei. Innen nézve mondhatjuk, hogy amikor a nemzetközi viszonyok úgy kívánták, lehetett esély a megegyezésre. A geopolitikai helyzetből adódóan a Szovjetunióhoz való viszonyulás lényeges volt. Besszarábia miatt a román–

szovjet viszonyt a teljes két világháború közötti időszakban feszültség jellemezte, a Horthy-kori Magyarország pedig a Tanácsköztársaság emléke, a bolsevizmus veszélye miatt határolódott el a Szovjetuniótól. Tehát közös ellensége volt Budapestnek és Bukarestnek, közös barátjuknak pedig Olaszország és Németország mondható, de nagyobb súllyal esett latba, hogy az erős francia befolyással működő kisantantszövetség megbonthatatlan volt. A magyar politikusok nagyon jól tudták, hogy a kisantant megbomlásztásával lehetne sikert elérni, de ezirányú erőfeszítéseik gyakorlatilag eredménytelenek maradtak.

Ebben a kötetben Németország befolyását mutatom be a két ország közötti kapcsolatokra. A német külpolitikában 1929-ig a *Südostraum* csak másodlagos jelentőségű volt a francia kapcsolatok után. A stresemanni teljesítési politika nem különösebben foglalkozott ezzel a régióval, különösen a kisebbségi kérdéssel nem akarta megterhelni a kapcsolatait. Bár azt is hozzá kell tennünk, hogy a cseh-szlovákiai és a lengyelországi németek helyzete igenis foglalkoztatta a német külpolitikát, leginkább területiális kérdések miatt. Az ettől keletebbre élő németek helyzetére ekkor még kevésbé volt befolyása Berlinnek. A történeti irodalomból tudjuk, hogy Románia és Jugoszlávia elsősorban kereskedelmi szempontból volt fontos Németország számára, és innen nézve tesszük fel a kérdést: miként hatott a magyar–román viszonyra a weimari politika?

Jelen kötet diplomáciatörténeti munka, melynek célja, hogy politikatörténeti aspektusból vizsgálja Magyarország és Románia diplomáciai kapcsolatait és abban a kisebbségi kérdés megjelenését 1920 és 1931 között. A diplomáciai kapcsolatoknak lényeges elemei a két ország gazdasági és katonai viszonyai is, ebben a kötetben azonban ezekkel nem foglalkozunk. A közölt források között találhatóak ugyan gazdasági témájúak is, de csak olyanok, amelyeknek kisebbségi vonatkozásai is vannak.

Az időhatárok jelzik, hogy e munka tudatosan vállalt magyar szempontú kutatás eredménye, hiszen 1931 magyar köztörténeti szempontból – a tízéves bethleni konszolidáció vége – jelöl korszakhatárt, és nem a román politikának a sarokköve. Tehát a bethleni időszak magyar–román diplomáciai küzdelmeit mutatja be a kötet. Az 1920-as határ azért indokolt, mert akkor történtek meg a diplomáciai kapcsolatfelvétel első lépései, és 1921 januárjától beszélhetünk hivatalos magyar–román diplomáciai kapcsolatokról.

Kutatásunkat a már ismert hazai és nemzetközi szakirodalomba ágyazva alapozzuk meg. A kulcskérdéseket a politikatörténet és a diplomáciatörténet kellék-tárával vizsgáljuk. A téma horizontját természetesen a nemzetközi politika alakulása adja, és ebbe helyezzük el a két ország, Magyarország és Románia közötti bilaterális diplomáciai kapcsolatokat.

A viszonyrendszer többrétű. Ahhoz, hogy a kisebbségi kérdést vizsgálni tudjunk, mindenképpen szükséges feltérképezni azt a kapcsolatrendszert, amely összefűzte a hivatalos magyar külügyi szolgálatot és a romániai magyarság vezetőit. Ennek – főként Bárdi Nándor és György Béla kutatásai alapján – már vannak jól hasznosítható előzményei. A következő kapcsolati pont a külügyi szolgálat és a román uralkodói és kormányzati körök közötti érintkezés. A harmadik terület annak vizsgálata, milyen kapcsolatokat épített ki a magyar diplomácia a bukaresti más országokbeli külképviseltekkel.

Ugyanezeket az érintkezéseket meg kell néznünk a hivatalos román külügyi szolgálat esetében is (kapcsolatuk a magyarországi románokkal, a magyar kormányzattal és a hazánkban lévő többi diplomáciai képviseltekkel).

A kisebbségi sérelmek orvoslására a kétoldalú kapcsolatban vajmi kevés esély mutatkozott, hivatalosan a Nemzetek Szövetségéhez lehetett fordulni. A Népszövetséghez került kisebbségi petíciók folyamatát nem célunk bemutatni, mivel azzal más kutatások már foglalkoztak és foglalkoznak. Azt viszont szükségesnek tartjuk, hogy a népszövetségi ügyintézés a bilaterális kapcsolatban hogyan képeződött le, milyen következményei voltak.

A sérelmek orvoslásának másik, nem egészen hivatalos módja a külföldi propagandamunka volt, azzal lehetett némi esély a nyomásgyakorlásra. Ezért fontos kitérnünk arra is, hogy a diplomáták mennyiben szolgáltattak háttéranyagot a külföldi propagandának, szükség esetén hogyan tudták azt lecsendesíteni vagy felerősíteni.

Voltak olyan kisebbségi ügyek, amelyek túlnyúltak a két ország kapcsolatán. Ilyen volt például a konkordátumügy, amely szinte a teljes vizsgált időszakban napirenden volt. Ebben nagy szerepe volt a vatikáni diplomáciának is.

Bízom benne, hogy a forráskiadvánnyal elősegíthetek további kutatásokat. Úgy gondolom, hogy a kiválasztott iratok kiindulási pontként szolgálhatnak egy-egy résztema alaposabb feldolgozásához. Hiszek abban, hogy a kérdésnek *sine ira et studio* bemutatása – amire emberi és szakmai lelkiismeretem alapján is törekedtem – elősegítheti a magyar és román történészek közötti szakmai közeledést, ami lépés lehet a 100 év múltán is fennálló magyar–román ellentétek élének tompítása és a mindkét részről óhajtott megbékélés és jószomszédi viszony kialakulása felé.

Köszönetnyilvánítás

Munkám során sokaktól sokféle segítséget kaptam. A téma iránti érdeklődésemet Pritz Pál tanár úr keltette fel, ő irányította rá a figyelmemet a külpolitikai kérdésekre és a diplomáciatörténetre. Tanácsaira, útmutatásaira mindenkor számíhattam, amit ezúton is köszönök.

A kutatás intézeti és anyagi háttérét a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézete és az Intézet keretében megvalósuló posztdoktori OTKA pályázat (OTKA PD 112304. sz. projekt) adta. Köszönöm Boda Zsolt főigazgató és Papp Z. Attila intézetigazgató támogatását. Köszönöm munkatársaimnak, elsősorban Bárdi Nándornak, Eiler Ferencnek, Filep Tamás Gusztávnak és Tóth Ágnesnek azokat a szakmai impulzusokat, konkrét szakmai és emberi segítséget, amiket az évek során kaptam tőlük. Egy pályázat sikeres lebonyolításához, a kutatáshoz szükséges az adminisztratív háttér is. Köszönöm Demeter Andreának, Tamás Veronikának, Bozsó Beátának és Kuli Andreának az ilyen jellegű támogatásaikat.

A bukaresti kutatómunkám során a Bukaresti Liszt Intézet (volt Balassi Intézet) keretében Kósa András László és Kovács Tibor támogatására mindig számíthattam, amit hálásan köszönök. Köszönöm a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (különösen is Kovács Zsuzsanna levéltáros), a bukaresti román Külügyi Levéltár (Arhiva Ministerului Afacerilor Externe), a Történeti Levéltár (Arhive Naționale Istorice Centrale) és a berlini Külügyi Levéltár (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes) munkatársainak a segítségét.

A kézirat vitáján értékes segítséget kaptam a fent említett munkatársakon kívül Berkes Antaltól, K. Lengyel Zsolttól, L. Balogh Bénitől, Ottmar Trașcătól, Sárándi Tamástól és Zeidler Miklóstól. Az ő észrevételeik alapján történt javítások a kötet javára szolgáltak. Köszönöm szépen az építő jellegű kritikáikat.

Köszönöm a román nyelvről fordítást Kozák Gyulának, német nyelvről Benkő Gittának és Mesés Péternek, a rezümé angol nyelvre fordítását Kalmár Csengének, a román nyelvű rezümé nyelvi lektorálását pedig Ruica Veronkának.; a lábjegyzetek rendbetételét és a rövidítésjegyzék elkészítését Egyedi Csongornak, a személynévmutató összeállítását Kalmár Csabának, a tárgymutató összeállítását

sát Pálinkás Márknak. Köszönöm Erőss Zsoltnak és a Kronosz Kiadónak a kötet kiadásához nyújtott segítséget, a rugalmas együttműködést.

Végül, de nem utolsósorban köszönöm a legfontosabbaknak: gyerekeimnek, Csengének és Csillának, Édesanyámnak és lelki atyámnak, Györfi Béla Szabolcs pálos szerzetesnek a támogatást, bátorítást, a lemondásokkal járó áldozatos segítséget, amelyek fizikai és lelki erőt adtak a munka elvégzéséhez.

Budapest, 2021. június 23.

Marchut Réka

Bevezetés

Szerkesztési alapelvek

A kutatás döntően az OTKA PD 112304. számú projekt keretében készült. Levéltári források felkutatásán, digitalizálásán, rendszerezésén alapuló alapkutatásról van szó. A forráskiadvány 218 válogatott forrást tartalmaz budapesti, bukaresti és berlini külügyi levéltárakból/iratokból. A kiválasztás szempontja volt, hogy egy-egy problémába lehetőleg minél átfogóbb betekintést nyújtson az adott forrás, valamint hogy elsősorban olyan források kerüljenek a válogatásba, amelyek egy-egy kisebbségi kérdést vagy Magyarország és Románia közötti egy-egy feszültebb ügyet tárgyaljanak. Kivételt képeznek azok a válogatásban szereplő források, amelyek a külpolitikai helyzetképről szólnak, vagy egy-egy fontosabb külpolitikai eseményre reflektálnak. Hangsúlyosan ilyen a magyar–olasz közeledés és a barátsági szerződés megkötése, illetve a magyar–francia közeledés.

A dokumentumok rendezési elve a kronológia, a lábjegyzetekkel viszont segítem, hogy az egy-egy témához tartozó források nyomon követhetők legyenek.

A források közlésénél a következő szempontokat vettem figyelembe. Az iratok döntő többségénél teljes eredeti vagy eredetiből fordított szöveget közlök. Csupán néhány olyan irat van, ahol bizonyos részeket kihagytam a közlésből. Ez olyan esetekben fordult elő, amikor annak a résznek a tartalma nem feltétlenül kötődött a szorosabb témához, de ezt minden esetben jelöltem. A források legtöbbször első közlés, de előfordul néhány kivétel, amikor másodközlésről van szó, a lábjegyzetek ezekről is pontosan eligazítanak. Másodközlésben olyan iratok találhatóak a kiadványban, amelyekről úgy gondoltam, hogy az átfogó képhez szükségesek, s bár már máshol is megtalálhatók, a reprezentativitás miatt itt is helyük van.

Minden dokumentumnak címe van, amiben szerepel, hogy ki kinek címezte azt a levelet, jelentést, feljegyzést, mikor és hol keletkezett; a dokumentum témáját pedig egy külön sorban tüntettem fel. Vannak olyan esetek, amikor magában az iratban is szerepel a tárgy, ahol ez nincsen meg, ott magam pótoltam ezt.

A dokumentumoknál szöveghű közlést alkalmaztam, de nem betűhívet. Ez azt is jelenti, hogy a mai magyar helyesírás alapján olvashatóak a szövegek.

A neveket sok esetben elütötték, többféle változatban találkozhatunk velük a különböző dokumentumokban. Ezeket a történeti irodalomban használatos alakjukban egységesítettem, vagy azt vettem figyelembe, maga az illető hogyan használta, írta le a nevét.

A szövegben az eredeti kiemeléseket meghagytam, azokat nem módosítottam és új kiemeléseket sem tettem bele. Ezek a kiemelések általában aláhúzott részeket jelentenek. A dőlt betűvel szedett bizonyos szövegelemek funkciója viszont nem a kiemelés, hanem az idegen kifejezések, a folyóiratok és az intézmények neveinek megkülönböztetésére szolgál.

A dokumentumok végén a levéltári lelőhelyük, jelzetük és az irattani jellemzőjük található.

A kötetet bibliográfia, tárgymutató és személynévmutató zárja. A bibliográfia egyben rövidítésjegyzék is, ahol a lábjegyzetekben használt rövidítések feloldása található. A személynévmutató – a szakirodalmi hivatkozások szerzői neveinek kivételével – a bevezető tanulmányban, a magyarázó jegyzetekben és a dokumentumokban található nevek teljes listáját tartalmazza.

Historiográfiai előzmények

A korszak külpolitikájára vonatkozó átfogó forrásgyűjtemények és monográfiák már az 1960-as évektől kezdődően napvilágot láttak, és a témában már a rendszerváltás előtt fontos alapművek születtek,⁷ valamint a diplomáciatörténeti kutatások ideológiásemlegesebb elindulása⁸ is ehhez a korszakhoz köthető.

Ezen alapokra támaszkodva indulhatott el a kutatás az utóbbi három évtizedben a revízió kérdése, a nemzetközi kisebbségvédelem⁹ és a bilaterális kapcsolatok feltérképezése terén. Jelentős munkák születtek a külügyi szolgálat összetételéről, mechanizmusáról,¹⁰ a revíziós gondolat történeti folyamatáról;¹¹ a magyar külpolitikai gondolkodás jellegéről, jellemzőiről; és az utóbbi években

7 ÁDÁM 1981, 1989; FÜLÖP–SÍPOS 1998; JUHÁSZ 1975, 1988; KARSAI 1969, ORMOS 1972, 1983; WILHELMSTRASSE 1968; PRITZ 1978, 1982, 1989; RÁNKI 1981, TILKOVSKY 1967, 1983.

8 Pritz Pál

9 ZEIDLER 2000, 2003; EILER 2007.

10 IRATOK 1994.

11 ZEIDLER 2009.

magyar–szovjet,¹² magyar–jugoszláv,¹³ magyar–román,¹⁴ magyar–olasz¹⁵ bilaterális kapcsolatokról. Ugyanakkor a témában releváns naplókát, emlékiratokat is kiadták. Gulyás László szerkesztésében 111 külpolitikában jelentős magyar személy életrajza jelent meg,¹⁶ a Horthy-korszak külpolitikáját az addigi szakirodalmi ismeretek alapján szintén ő fogalmazta újra.¹⁷

Az impériumváltást széles társadalomtörténeti kontextusban Bárdi Nándor,¹⁸ Egrý Gábor,¹⁹ Fodor János²⁰ kutatási eredményeiből ismerhetjük meg. A trianoni békeelőkészítéshez Zeidler Miklós²¹ és L. Balogh Béni²² dokumentumgyűjteményei alapmunkának számítanak. A gyulafehérvári határozatok és Trianon emlékezetpolitikai aspektusait Zahorán Csaba vizsgálta több munkájában is.²³

A Horthy-korszak magyar–román bilaterális kapcsolatai az 1940–1944 közötti időszakra feldolgozottak Csatári Dániel 1968-ban, Holly Case 2009-ben és L. Balogh Béni 2013-ban megjelent munkáinak köszönhetően. Az 1920–1940 közötti időszakra vonatkozóan azonban a téma feldolgozatlan, illetve egy-egy rész kérdésben tanulmányok jelentek csak meg. Ezek közül kiemelendőnek tartom Ádám Magda írásait,²⁴ amelyekben a szerző a kisantant és Magyarország viszonylatában tér ki a magyar–román tárgyalásokra. A két ország kapcsolatát döntően befolyásolta a kisantantszövetségi rendszer, Ádám Magda és Ormos Mária ezzel kapcsolatos kutatásai elengedhetetlen ismereteket szolgáltatnak ehhez. A magyar–francia kapcsolatok forrásgyűjteménye pedig mindenképpen segíti a kérdésre való rálátást.

Romsics Ignác egy tanulmánya²⁵ Olaszország befolyását vizsgálja a két ország közötti kapcsolat alakulására, Ablonczy Balázs egy elemzése pedig²⁶ Franciaország szerepét mutatja be a magyar–román viszonyban. Zeidler Miklós a népszövetségi keretekben foglalkozik a romániai magyarság kisebbségi ügyeivel, a magyar dip-

12 KOLONTÁRI 2009; SERES 2010.

13 HORNYÁK 2004.

14 L. BALOGH 2002.

15 RÉTI 1998, 2007; HAMERLI 2019.

16 GULYÁS 2020.

17 GULYÁS 2012–2018.

18 BÁRDI 1993.

19 EGRY 2021.

20 FODOR 2016.

21 ZEIDLER 2018.

22 L. BALOGH 2020.

23 Például FŐCZE–ZAHORÁN 2020.

24 ÁDÁM 1981, 1989, 1999.

25 ROMSICS 1993.

26 ABLONCZY 2003.

lomácia ezirányú törekvéseivel,²⁷ Hamerli Petra pedig az erdélyi optánsok népszövetségi ügyében vizsgálja Olaszország szerepét.²⁸ Az optánsügyben a legátfogóbb kutatást Berkes Antal végezte el, és eredményeit 2021-ben született disszertációjában összegezte.²⁹ Nemzetközi szinten mindenképpen megemlítendő Thomas Lorman tanulmánya, melynek témája a magyar–román kapcsolat alakulása Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején,³⁰ Németország befolyását a magyar–román kapcsolatokra pedig Németh István 2016-ban megjelent munkáiban is tanulmányozhatjuk.³¹ Bár nem bilaterális kapcsolatokról, de Románia 1918–1945 közötti történetéről szól, és mindenképpen meg kell említenünk Miskolczi Ambrus 2019-es könyvét, amelyben felhívja a figyelmet olyan belső és külső problémákra, amelyekkel a két világháború közötti Romániának meg kellett küzdenie.

Az e kötetben tárgyalt időszakot Bethlen István miniszterelnöksége jelöli ki. Az ő átfogó életrajzát Romsics Ignác tollából olvashatjuk, 1991 és 2019 között több kiadásban és némileg módosított változatokban jelent meg.

Kisebbségtörténeti szempontból Bárdi Nándor,³² György Béla,³³ Egrý Gábor³⁴ és K. Lengyel Zsolt³⁵ munkáira alapozhatunk, amelyek társadalomtörténeti és politikatörténeti szemszögből vizsgálták/ják a romániai magyarság identitásépítő/alakító tevékenységét, a magyar kormányok magyarságpolitikáját, a kisebbségi elit szerepét, a demográfiai mutatók változásait, a kisebbségtörténet intézménytörténeti hátterét. Bárdi Nándor a közösségi önszerveződés működését állítja kutatása középpontjába, és a hagyományosnak mondható kisebbségi szakirodalomhoz képest az érdekviszonyok felől közelít a témához. Egyetértek Bárdi azon megállapításával, hogy a magyarsággal szomszédos népek kapcsolata a párhuzamos nemzetépítések története, és ebben kellett mozgásteret nyernie a kisebbségi magyar nemzetépítésnek. György Béla az Országos Magyar Párt történetének feldolgozásával a kisebbségtörténet belső politikatörténetére helyezte a hangsúlyt. Egrý Gábor a nacionalizmus és a nemzetkép változásának politikáját követi nyomon, és identitáspolitikai aspektusból tárgyalja a romániai magyar kisebbség történetét. K. Lengyel Zsolt eszmetörténeti munkáinak középpontjában a maga teljességé-

27 ZEIDLER 2003.

28 HAMERLI 2016.

29 BERKES 2021.

30 LORMAN 2005.

31 NÉMETH 2016; WILHELMSTRASSE 2016.

32 BÁRDI 2013.

33 GYÖRGY 2017 IRATOK 2003.

34 EGRY 2015.

35 K. LENGYEL 1993, 2007, 2008.

ben soha meg nem valósult, de bizonyos részkérdésekben mégis eredményeket felmutató transzilvanizmus áll. Könyvének címével (*Kompromisszumkeresés*) rámutat arra, hogy a kisebbségi politikának a különböző nagyságrendű kompromisszumok mentén kell zajlania. Szintén meg kell említenünk Ábrahám Barna és Egry Gábor közös dokumentumválogatását az impériumváltás éveiről, mely leginkább mikrotörténeti perspektívából közelít a témához.³⁶

Mind a magyar, mind a román történetírás egyik nagy hiányossága volt, hogy nem vagy alig használták egymás eredményeit és forrásait. Ez az új történésznezmedék esetében már megváltozott, elsősorban L. Balogh Béni, Egry Gábor, Zahorán Csaba, Sáránci Tamás, Ottmar Trașcă és Berkes Antal kutatásainak köszönhetően.

A román történettudományban a két világháború közötti időszak vizsgálata preferált kutatási területnek számít, így a korszakra vonatkozó román külpolitika is, de rögtön hozzá kell tennünk azt is, hogy a főleg az 1970-es, 1980-as években íródott munkák a magyarországinál jóval erősebb ideológiai meghatározottság miatt igen egyoldalúak és tendenciózusak.³⁷ Ezekben a művekben a magyar kisebbségi kérdés egyáltalán nem jelenik meg, a Magyarországgal való kapcsolat bemutatása pedig kimerül a trianoni békeszerződés következményeinek tárgyalásában és a bledi ideiglenes megállapodás körülményeiben. A második bécsi döntést előkészítő tárgyalásoknál kap természetszerűleg a magyar–román kapcsolat ismét nagyobb hangsúlyt.

A rendszerváltást követően az ideológiai kötöttségek Romániában is megszűntek, és számos új külpolitikai témájú könyv jelent meg, melyek már sokkal kiegyensúlyozottabban mutatják be a két világháború közötti román külpolitikát.³⁸ Ugyanakkor számos jelentős forrásgyűjteményt is kiadtak, és naplókat, emlékiratokat jelentettek meg. Az egyik forrásgyűjtemény nagyon hasznos volt e kötet készítésekor is: a Ion Mamina, Gheorghe Neacșu, Nicolae Nicolescu, Gheorghe G. Potra által szerkesztett dokumentumkötet, amely tulajdonképpen a román külügy szervezeti felépítésének iratait tartalmazza.³⁹ Még egy kötetet szeretnék kiemelni, amelynek műfajilag magyar megfelelője ebben a témában nincsen. Dinu C. Giurescu, Rudolf Dinu és Laurențiu Constantinu szerkesztésében jelent meg 2011-ben a román diplomácia 1862–1947 közötti történetének képeskönyve, amely egy tudományos igénnyel megírt és szerkesztett ismeretterjesztő könyv.

³⁶ ÁBRAHÁM–EGRY 2019.

³⁷ CAMPUS 1971, 1975, 1980; Gheorghe Zaharia, George Macovescu.

³⁸ ARHIRE 2015; BITOLEANU 1995; DOBRINESCU 1996; GHIȘA 2002; LEUȘTEAN 2003; MARINESCU 1998, 2000; NANU 1993; SBĂRNĂ 2000; STIRBAN 1993; SÎRBU 2004.

³⁹ ORGANIZAREA 1996.

Azért is tartom fontosnak ezt a könyvet, mert nagyon jó példája annak, hogyan lehet széles olvasóközönségnek az első látásra nem különösképpen érdekesítő témát könnyebben befogadhatóvá tenni.

A két világháború közötti román külpolitikáról szóló legteljesebbnek mondható monográfia viszont német nyelven jelent meg, az Robert Dimitriu munkája.⁴⁰ Ehhez fogható szintézis Juhász Gyula már említett kötete, de Dimitriu könyve már sokkal modernebb történelemszemléletet tükröz, és ideológiailag szabad körülmények között született.

A kutató mindig egy szellemi örökségben kezdi el munkáját. A kisebbségi kérdés a magyar–román diplomáciai kapcsolatokban a két világháború közötti részeredményei ellenére tulajdonképpen feldolgozatlan téma. Számomra ebben a témában a fent vázoltak jelentik ezt az örökséget, és munkámat erre alapozva tudom végezni, és ha egy kis mozaikdarabbal teljesebbé tehetem a képet, akkor már talán nem született meg ez a munka hiába.

⁴⁰ DIMITRIU 2006.

Dokumentumok jegyzéke

1. Praznovszky Iván párizsi követségi tanácsos 332. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Franciaország sürgeti a magyar–román diplomáciai kapcsolatok felvételét, 1920. július 14. 111
2. Praznovszky Iván párizsi magyar követ 353. számú számjeltávirata Külügyminisztériumnak – A magyar–román diplomáciai kapcsolatok felvétele, 1920. augusztus 24. 112
 - Teleki Pál válasza 1920. augusztus 25-én 113
3. Praznovszky Iván párizsi követ 357. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – A kisantant formálódása, 1920. augusztus 25. 114
4. Gratz Gusztáv bécsi követ 380. számú sürgönye a Külügyminisztériumnak – A magyar–román diplomáciai kapcsolatok felvétele, 1920. szeptember 6. 115
 - Teleki Pál válasza 1920. szeptember 6. 116
5. Praznovszky Iván párizsi követ 370. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Masirevich Szilárd kiküldetése, 1920. szeptember 9. 116
6. A Siguranța levele a román külügyminiszternek – Az optások kérdése, 1920. december 31. 117
7. A Siguranța a román külügyminiszternek – Magyarbarát propaganda a határ mentén, 1921. február 21. 118
8. A budapesti román követség jelentése a román külügyminisztériumnak – Szilágyi Lajos parlamenti beszéde, 1921. március 9. 119
9. Hory András jelentése Gratz Gusztávnak – A Magyar Szövetség vezérférfiainak tanácskozása román politikusokkal, 1921. március 21. 123
10. Hory András jelentése a Külügyminisztériumba – Magyar Szövetség és Erdélyi Néppárt, 1921. május 26. 127
11. Traian Stırcea jelentése Take Ionescu külügyminiszternek – Apponyi Albert és Teleki Pál párizsi útja, 1921. június 5. 130
12. Hory András jelentése Bánffy Miklósnak – Az erdélyi magyarság ügyeinek képviselője Bukarestben, 1921. június 17. 132
13. Traian Stırcea jelentése Take Ionescu külügyminiszternek – Incidens Románia budapesti konzulátusán, 1921. augusztus 30. 134
14. Hory András jelentése Bánffy Miklósnak – Magyar iroda felállítása Bukarestben az erdélyiek részére, 1921. november 15. 135
15. Hory András jelentése a Külügyminisztériumba – Az erdélyi magyarok a képviselőválasztások alkalmával, 1921. november 28. 136
 - Válasz 1921. január 21. 137
16. Összefoglaló politikai és katonai helyzetkép Romániáról 1922 elején 139

17.	Hory András szigorúan bizalmas jelentése Bánffy Miklósnak – Grandpierre Emil akciója a székely vármegyékben, 1922. január 16.	148
18.	Hory András bizalmas jelentése a Külügyminisztériumba – Ugron István beszélgetése Brătianu miniszterelnökkel, 1922. január 21.	153
19.	Hory András jelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – Erdélyi román orvosok és szülésznők káros ténykedései, 1922. január 31.	154
20.	Hory András jelentése a Külügyminisztériumnak – Az erdélyi magyarság részvétele a választásokon, 1922. január 31.	154
21.	Hory András 8. sz. számjelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – Kézsülődés az országgyűlési választásokra, 1922. január 31.	158
22.	Bethlen István levele Bánffy Miklós külügyminiszternek – A Népies Irodalmi Társaság támogatása, 1922. február 1.	159
23.	Hory András jelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – A bukaresti Magyar Iroda, 1922. február 12.	160
24.	Összefoglaló politikai és katonai helyzetkép Romániáról, 1922. február 15.	161
25.	Rubido-Zichy Iván levele Kánya Kálmánnak – Budapest irredenta akciói Erdélyben, 1922. március 9.	169
26.	Hory András 48. sz. számjelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – Kéleti Újság, 1922. május 23.	170
27.	Hory András jelentése a Külügyminisztériumnak – A genovai konferencia hatása Romániában, 1922. május 30.	171
28.	Serédi Jusztinián konkordátum tervezete, 1922. június	174
29.	Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Az erdélyi magyarok népszövetségi beadványai, 1922. június 7.	183
30.	Rubido-Zichy Iván jelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – Vörnle követségi titkár temesvári útjáról, 1922. június 23.	189
	• Vörnle János jelentése Rubido-Zichy Ivánnak, 1922. június 19. – A temesvári konzulátus	190
	• Vörnle János követségi tanácsos jelentése Rubido-Zichy Iván követnek, 1922. június 19. – A bánáti politikai helyzet	190
31.	Rubido-Zichy Iván magánlevele Khuen-Héderváry Sándornak – Traian Stîrcea budapesti működéséről, Wodianer Rezső kiküldetésének javaslata, 1922. július 23.	196
32.	Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Magyarország bel- és külpolitikai viszonyairól, 1922. augusztus 24.	199
33.	Khuen-Héderváry Sándor levele Rubido-Zichy Ivánnak – Agrárreform, 1922. október 5.	207
34.	Rubido-Zichy Iván jelentése a Külügyminisztériumnak – Az erdélyi magyarság magatartása a koronázásnál, 1922. október 6.	208
35.	Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Bánffy Miklós helyzete, Magyarország külföldi propagandája, katolicizmus és magyarság összefonódása, 1922. október 23.	209

36. Hory András jelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – A Kolozsvári „Újság” című lapnak az Ellenzék Rt. által történt megvásárlása, 1922. október 31. 221
37. Rubido-Zichy Iván jelentése Bánffy Miklós külügyminiszternek – A Bukaresti Magyar Iroda ügye, 1922. november 28. 222
38. Rubido-Zichy Iván levele Khuen-Héderváry Sándornak – Országos Magyar Párt, Ormos Ede, Ellenzék, 1923. február 23. 223
39. Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Az 1920-as magyar népszámlálás eredményei, 1923. július 26. 224
40. Magyary Antal 1. sz. számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Erdélyi felekezeti iskolák, 1924. január 4. 225
• A Külügyminisztérium válasza január 12-én 226
41. A beszercei Siguranța jelentése fiatalok propagandatevékenységéről, 1924. január 16. 229
42. Conrad Haas leirata a német Külügyminisztériumnak – A magyar kisebbség helyzete a konzulátusi kerületben, 1924. február 3. 231
43. Rubido-Zichy Iván számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Octavian Goga és Bethlen István tervezett találkozója, 1924. február 6. 234
• Válasz 1924. február 13-án 234
44. Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – A magyarországi kisebbségi oktatási és közigazgatási rendelet visszhangja, 1924. március 3. 235
45. Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Erdélyi magyar, szász, zsidó fiatalok magyarországi egyetemeken, propaganda iskolák, 1924. március 10. 240
46. Conrad Haas jelentése a német Külügyminisztériumnak – Sváb szeparatizmus Romániában, 1924. március 26. 241
47. Traian Stîrcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Szilágyi Lajos interpellációja, 1924. március 27. 246
48. Rubido-Zichy Iván jelentése Daruváry Géza külügyminiszternek – A román konkordátum tárgyalások, 1924. április 10. 247
• Daruváry Géza külügyminiszter Somssich József vatikáni követnek 1924. május 17. – A romániai katolikus iskolák 248
49. Traian Stîrcea szigorúan bizalmas jelentése G. G. Mărzescu ad interim külügyminiszternek – Magyar érdeklődés Románia kapcsolatai iránt, 1924. április 24. 249
50. Traian Stîrcea jelentése G. G. Mărzescu ad interim külügyminiszternek – A román kormány kitünteti Hory Andrászt Belgrádba való távozása alkalmából, 1924. május 17. 251
51. Magyary Antal levele Daruváry Géza külügyminiszternek – A román kormány törekvései az OMP egységének megbontására, 1924. május 19. 252
• Gróf Csáky István követségi titkár jelentése Magyary Antal követségi tanácsos, ideiglenes ügyvivőhöz, Kolozsvár, 1924. május 15. – Jakabffy Elemér tárgyalásai Tătărescu kisebbségi miniszterrel 254

52.	Rubido-Zichy Iván 105. sz. számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Az OMP brassói nagygyűlésének elnapolása, 1924. május 26.	258
53.	Rubido-Zichy Iván magánlevele a külügyminiszternek – Jakabffy-Tătărescu-féle tárgyalások következményei, 1924. május 27.	259
54.	Rubido-Zichy Iván 113. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Az OMP tárgyalásai Tătărescuval, 1924. június 1.	264
55.	A Vallásügyi Minisztérium a Külügyminisztériumnak – Román pap kinevezése magyar községbe, 1924. július 1.	264
56.	Rubido-Zichy Iván jelentése Daruváry Géza külügyminiszternek – Dr. Beech és dr. Hurn missziója, 1924. július 13.	266
57.	Traian Stırcea jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Augusztus 20-i ünnepek, 1924. augusztus 24.	280
58.	Traian Stırcea bizalmas jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Erdélyi magyar sportklubok kapcsolata az anyaországiakkal, 1924. november 22.	280
59.	Traian Stırcea bizalmas jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Magyar–román gazdasági kapcsolatok, 1924. december 2.	281
60.	Washingtoni román követség jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Károlyi Mihályné amerikai előadásai, 1924. december 4.	283
61.	Traian Stırcea bizalmas jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Kifogások a budapesti pápai nuncius ellen, 1924. december 6.	284
62.	Traian Stırcea bizalmas jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – A battonyai ortodox pap esete, 1924. december 17.	285
63.	Conrad Haas jelentése a német Külügyminisztériumnak – A Deutsch-Schwäbische Volkspartei belépése a Brătianu-féle liberális pártba, 1925. január 16.	288
64.	Leirat: A Magyar Párt fejlődése, 1925. eleje	290
65.	Hans Freytag jelentése a német Külügyminisztériumnak – A román kormány magatartása a Magyar Párttal szemben, 1925. január 29.	293
66.	Traian Stırcea számjeltávirata a román külügyminisztériumnak – Propagandamunka, 1925. február 17.	294
67.	Washingtoni román követség jelentése a román külügyminisztériumnak – Károlyi Mihály konferencia-előadásai az Egyesült Államokban, 1925. március 3.	295
68.	Belügyminiszteri osztálytanácsos jelentése a Külügyminisztériumnak – A magyarországi románok kivándorlási mozgalma, 1925. április 28.	298
69.	Hans Freytag jelentése a német Külügyminisztériumnak – Konfliktus a parlamentben a magyar kisebbségi képviselők és Angelescu között, 1925. május 3.	299
70.	Johannes Welczek budapesti német követ jelentése a német Külügyminisztériumnak – A Népszövetség és az erdélyi magyar telepések, 1925. szeptember 17.	301
71.	Traian Stırcea jelentése a román külügyminisztériumnak – Gróf Apponyi Albert beszéde, 1925. szeptember 18.	303
72.	Villani Frigyes jelentése a külügyminiszternek – A román külügyminiszter érintkezése a magyar kisebbségek képviselőivel, 1925. október 1.	304

73. Deutscher Schutzbund (Franz Josef Kai) levele Johannes Welczeknek – A romániai választásokon a magyar–német egység hiányáról, 1925. október 2. 306
74. Baranyai Zoltán genfi követségi titkár levele Walko Lajos külügyminiszternek – A szászvárosi Khun-Kollégium ügye, 1925. október 13. 313
75. Gajzágó László levele Török Bélának – Az erdélyi telepesek ügye, 1925. november 19. 314
76. Török Béla jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A svéd tanácsstag magatartása az erdélyi telepesek ügyében, 1925. november 23. 324
77. Török Béla levele Gajzágó Lászlónak – Az erdélyi telepesek ügye, 1925. december 7. 327
78. Magyary Antal követségi tanácsos ideiglenes ügyvivő jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Genfből érkezett számjelsürgöny visszatartása a román posta által, 1925. december 14. 328
79. A kolozsvári konzulátus jelentése – Népszövetségi hírek, 1925. december 22. 329
80. Tornya Gyula levele dr. Lakatos Gyula ügyvédnek Budapestre – Torontálkeresztesi kisajátítások a Népszövetség előtt, 1926. január 7. 331
• Ismeretlen levele Gajzágó Lászlónak, 1926. január 9. 336
81. Ismeretlen levele Balogh Arthurnak Kolozsvárra – A földreformmal kapcsolatos sérelmek a Népszövetség előtt, 1926. január 13. 337
82. Külügyminisztériumi jegyzet – Az erdélyi magyar kisebbség petíciója a Népszövetséghez a román kormány ellen az agrárreform kérdésében, 1926. január 339
83. Török Béla jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A svéd tanácsstag magatartása az erdélyi telepesek ügyében, 1926. január 26. 340
84. Szászvárosi Református Khun Kollégium Igazgatóságának, 1926. január 30. 343
85. A bukaresti magyar követség levele – Az OMP és a román kormány közötti tárgyalások, 1926. február 7. 344
86. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – A hétfalusi magyar iskola további fenntartására vonatkozó emlékirat, 1926. február 18. 346
• Dávid Mihály követségi irodaigazgató levele, 1926. augusztus 25. 347
87. Tornya Gyula dr. ügyvéd levele Ugron Istvánhoz – Tornya–Constantinescu megbeszélése a telepesek ügyéről, 1926. február 20. 350
88. Hans Freytag jelentése a német Külügyminisztériumnak – Magyar–német együttműködés a választásokon, 1926. március 17. 353
• Hans Otto Roth: Kapcsolataink a magyarokkal, 1926. március 15. 354
89. Lakatos Gyula ügyvéd levele gróf Khuen-Héderváry Sándor m. kir. külügyminiszteri államtitkárnak – Tornya Gyula levele az erdélyi telepesek ügyében, 1926. március 19. 365
90. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – Jakabffy Elemér „Üzenet Budapestnek” című újságcikk, 1926. március 22. 365
• Újságcikk 1926. március 15. 366
91. Tornya Gyula dr. ügyvéd levele dr. Lakatos Gyula ügyvédnek – Az erdélyi telepesek ügye, 1926. április 1. 368

92. Ismeretlen levele dr. Lakatos Gyula ügyvédnek – Az erdélyi telepések ügye, 1926. április 14. 371
93. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – Garoflid földművelésügyi miniszter nyilatkozata az abszentisták földbirtoka kérdésében, 1926. április 19. 372
94. Villani Frigyes jelentése Walko Lajos Külügyminiszternek – Az erdélyi németiség közeledése a magyar párthoz, 1926. április 19. 373
95. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanainak likvidálása, 1926. április 29. 374
96. Walko Lajos külügyminiszter 61. számú számjeltávirata a bukaresti követségre – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanainak likvidálása, 1926. május 6. 377
97. A román követség jelentése J. M. Mitilineu külügyminiszternek – Magyarország és az Anschluß, 1926. május 22. 378
98. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanainak liquidálása, 1926. május 26. 379
99. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanainak liquidálása, 1926. június 1. 381
100. Szentirmay Béla követségi tanácsos, ideiglenes ügyvivő levele Walko Lajos külügyminiszternek – A magyar parlamenti csoport bukaresti működése, 1926. június 28. 382
- Újságcikk (Brassói Lapok) 1926. június 28. 383
101. Balogh Arthur levele Walko Lajos külügyminiszternek – A második Európai Kisebbségi Kongresszus, 1926. július 19. 384
102. Prónay György miniszterelnöki államtitkár levele Barcza Györgynek, a külügyminisztérium politikai osztálya vezetőjének – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanainak likvidálása, 1926. július 21. 385
103. Balogh Arthur levele Walko Lajos külügyminiszternek – Petíció a csíki magánjavak ügyében, 1926. augusztus 1. 386
104. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – Cantacuzino hercegnő kisebbségi akciója, 1926. augusztus 29. 387
105. Villani Frigyes követ levele Walko Lajos külügyminiszternek – A felekezeti iskolák képviselőinek Ion Petrovici közoktatásügyi miniszterrel folytatott tárgyalásai, 1926. szeptember 6. 389
106. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Erdélyi egyházak iskolaügyi tárgyalásai, 1926. szeptember 6. 392
107. A Külügyminisztérium levele Szentirmay Béla követségi tanácsosnak – A Szent László Társulat ingatlanainak ügye, 1926. november 13. 394
- Szentirmay Béla válaszlevele Walko Lajos külügyminiszternek, 1926. november 17. 396
- Walko Lajos külügyminiszter jelentése Bethlen Istvánnak, 1926. november 22. 399

108.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A hétfalusi magyar evangélikus középiskola, 1926. november 29.	400
109.	Gajzágó László levele Walko Lajosnak Budapestre – Optáns-ügy, 1926. december 3.	401
110.	Walko Lajos 128. számú számjeltávirata Bukarestbe – Az agrárreform-per, 1926. december 4.	408
111.	Walko Lajos külügyminiszter 314. számú számjeltávirata Kuhl Lajos titkárnak – Román aknamunka külföldön, 1926. december 4.	409
112.	Korányi Frigyes párizsi követ 315. számú számjeltávirata – Titulescu aknamunkája Németországban az erdélyi optánsok ügyében, 1926. december 5.	410
113.	Hevesy Pál 172. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumba – Chamberlain és az optánsok ügye, 1926. december 6.	411
114.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat tulajdonát képező Strada Cuza Voda-i templom, 1926. december 6.	412
115.	Korányi Frigyes párizsi követ 320. számú számjeltávirata Khuen-Héderváry Sándornak – Magyar propaganda-anyagok gyártatása külföldön, 1926. december 7.	414
116.	Hevesy Pál (genfi magyar királyi kirendeltség) számjeltávirata Khuen-Héderváry Sándornak – Magyar propagandamunka külföldön, 1926. december 8.	415
117.	Gajzágó László levele Walko Lajos külügyminiszternek – Az erdélyi telepések ügye, 1926. december 14.	416
118.	Forster Pál követségi tanácsos, ügyvivő jelentése a Külügyminisztériumnak – Román–magyar döntőbírótság, 1926. december 15.	425
119.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Magyar–román döntőbírótság, 1926. december 15.	426
	• Gajzágó László levele Walko Lajosnak, 1926. december 5-én	426
120.	Forster Pál követségi tanácsos, ügyvivő jelentése a Külügyminisztériumnak – Lengyel–román intrikák az állandó Választott Bírótság ellen, 1926. december 16.	432
121.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Beszélgetés Lupu dr. parasztpárti vezérrel, 1927. január 10.	433
122.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Sváb propaganda Szatmár megyében, 1927. január 10.	435
123.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. január 10.	437
124.	Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. január 17.	439
125.	A bukaresti német követség jelentése a Külügyminisztériumnak – A román–magyar döntőbíróságok határozata magyar optánsok ügyében, 1927. január 22.	440

126. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. január 25. 443
 • Melléklet a 16. pol. számú irathoz 444
127. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Szatmár megyei elnémetesítő akció, 1927. január 25. 446
 • Melléklet a 14. pol. számú jelentéshez 446
128. Walko Lajos 10. számú számjeltávirata a bukaresti magyar követségre – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. február 3. 451
129. Traian Stırcea számjeltávirata a román külügyminisztériumnak – Klebelsberg Kuno olaszországi útja, 1927. február 17. 451
130. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti iskoláinak ügye, 1927. február 20. 452
131. Villani Frigyes követ 11. számú számjeltávirata Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti iskoláinak ügye, 1927. február 29. 454
132. Szentirmay Béla szigorúan bizalmas jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Az Erdélyi Katolikus Népszövetség újjászervezése, 1927. március 7. 454
133. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Magyar Párt március 11-i ülése, 1927. március 15. 456
134. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat ingatlanai, 1927. április 4. 457
135. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A bukaresti amerikai követ és a kisebbségi mozgalom, 1927. április 5. 458
136. Feljegyzés a Miniszterelnök Úrnak gróf Khuen-Héderváry követ jelenlétében Romában 1927. április hó 6-án Grandi államtitkárral a román–magyar döntőbírósi kérdésről folytatott megbeszélésről 459
137. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Katolikus Népszövetség és a bánáti svábok, 1927. május 9. 461
138. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Beszélgetés Blaskovics kanonokkal a szatmári akcióról, 1927. május 16. 463
139. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Magyar Párt intézőbizottságának kolozsvári ülése, 1927. május 16. 464
 • Politikai helyzetkép az erdélyi magyar kisebbség állapotáról 465
140. Szentirmay Béla jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Romániai Magyar Népszövetségi Liga megalakulása, 1927. május 23. 469
141. Szentirmay Béla 69. számú számjeltávirata a külügyminisztériumba – Az OMP tárgyalásai a szászokkal, 1927. június 10. 471
142. Szentirmay Béla jelentése Bethlen István miniszterelnöknek – A román választások és a Magyar Párt, 1927. június 14. 471
143. Szentirmay Béla 71. számjeltávirata a Külügyminisztériumba – Az OMP tárgyalásai a választásokkal kapcsolatban, 1927. június 14. 474
144. Bethlen István miniszterelnök 67. számjeltávirata a bukaresti román követségnek – A szászokkal való kooperálás szorgalmazása, 1927. június 15. 475

145. Walko Lajos külügyminiszter jelentése Bethlen István miniszterelnöknek – Szatmár megyei elnemetesítő akció, 1927. június 15. 475
146. Szentirmay Béla jelentése Bethlen István miniszterelnöknek – A Magyar Párt elnöki tanácsának és intézőbizottságának ülése. Képviselő- és szenátor-választási jelölések, 1927. június 20. 476
147. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Az itteni olasz követség érdeklődése az erdélyi kisebbségek iránt, 1927. július 11. 479
148. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Magyar Párt és a választások, 1927. július 11. 480
149. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Választási visszaélések, 1927. július 25. 482
150. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – dr. Gyárfás Elemérnek a választásokról szóló memoranduma, 1927. július 26. 483
151. Villani Frigyes követ titkos jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. augusztus 4. 492
152. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A felekezeti iskolák államsegélye, 1927. augusztus 4. 493
153. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Magyar Párt parlamenti szereplése a lefolyt ülészakon, 1927. augusztus 8. 494
154. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A kormány akciója a Magyar Párt megbontására, 1927. augusztus 21. 496
155. Szentirmay Béla követségi tanácsos ideiglenes ügyvivő jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Bernády György kilépése a Magyar Pártból, 1927. november 14. 498
- Melléklet 273 pol. szám. Bethlen György és dr. Deák Gyula főtitkár levele Bernády Györgynek, Kolozsvár, 1927. október 15. 499
 - Melléklet a 273. pol. számhoz, Újságcikk – „Brassói Lapok”, 1927. november 11. 499
156. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Kilépések a Magyar Pártból, 1927. november 21. 501
157. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Magyar Párt elnökének tárgyalása Duca belügyminiszterrel, 1927. november 28. 502
158. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Kilépések a Magyar Pártból, 1927. december 6. 503
- Melléklet a 297. pol. számhoz, Újságcikk- „Keleti Újság”, 1927. november 27. 504
159. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – A Szent László Társulat bukaresti ingatlanai, 1927. december 13. 506
160. Villani Frigyes követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Tornyai kilépése a Magyar Pártból, 1927. december 13. 507
161. Vasile Grigorcea bizalmas jelentése I. G. Duca külügyminiszternek – Német kisebbség, Bleyer parlamenti beszéde, 1928. február 23. 513

162. E. M. Lahovary (budapesti román követség) jelentése a román külügyminisztériumnak – Németország magatartása Magyarországgal és a kisantant államokkal szemben, 1928. június 17. 515
163. Vest Fedor jelentése Khuen-Héderváry Sándornak – Nicolae Titulescu a magyar sajtóban, 1928. július 13. 518
164. E. M. Lahovary jelentése Nicolae Titulescu külügyminiszternek – Lahovary beszélgetése Csáky Istvánnal, 1928. július 23. 521
165. Korányi Frigyes párizsi magyar követ Walko Lajos Külügyminiszternek – Titulescu és Beneš viszonyáról (részlet), 1928. augusztus 18. 525
166. E. M. Lahovary jelentése a román Külügyminisztériumnak – Apponyi Albert genfi beszéde, 1928. szeptember 29. 526
167. E. M. Lahovary jelentése Nicolae Titulescu külügyminiszternek – Ottlik László cikke a Magyar Szemlében, 1928. október 1. 528
168. Fedor Vest jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Beszélgetés Iuliu Maniuval, magyar–román kapcsolatok, 1928. november 26. 530
169. Jancsó Benedek: Az erdélyi németek: szászok és svábok... politikai helyzete, 1929. április 532
170. Vasile Grigorcea jelentése a román Külügyminisztériumnak – Grandi látogatása Budapesten, 1929. április 12. 542
171. Vasile Grigorcea jelentése a román Külügyminisztériumnak – A magyarországi kisebbségi oktatás bírálata, 1929. június 6. 545
172. Vasile Grigorcea jelentése a román Külügyminisztériumnak – A magyar–francia közeledés, 1929. június 22. 547
173. A budapesti német követség (Hans Schoen) jelentése a német Külügyminisztériumnak – A magyar–román optánstárgyalások, 1929. június 25. 555
174. A bukaresti német követség jelentése a német Külügyminisztériumnak – Román–magyar kapcsolatok, 1929. július 31. 557
175. A német Külügyminisztérium utasítása a bukaresti német követségnek – Optánskérdés, 1929. október 29. 559
176. A német Külügyminisztérium utasítása a bukaresti német követségnek – Optánskérdés, 1929. november 2. 560
177. Magyary Antal követ jelentése Walko Lajos külügyminiszternek – Antiszemita diáktüntetések, 1929. december 23. 561
178. Csíki székelyek beadványa a Nemzetek Szövetsége Tanácsának – Csíki Magánjavak ügye, 1929. december 23. 563
179. Baranyai Zoltán genfi követségi titkár, ideiglenes ügyvivő jelentése a Külügyminisztériumnak – A csikmegyei magánjavak ügyében a Nemzetek Szövetségéhez beadott petíció, 1930. január 17. 565
180. Külföldi sajtóban elhelyezendő cikkek végett a Külügyminisztérium által készített rövid ismertetés a csíki magánjavak ügyéről 1930 elején 567
181. Gerhard von Mutius bukaresti német követ jelentése a német Külügyminisztériumnak – Román–magyar kapcsolatok, 1930. január 27. 569

182.	Magyary Antal követ jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíkmegyei magánjavak, 1930. február 18.	570
183.	Magyary Antal követ titkos jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíkmegyei magánjavakra vonatkozó újabb beadvány, 1930. április 1.	571
184.	Hevesy Pál miniszteri rezidens jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíki székelyek petíciója, 1930. április 4.	572
185.	Baranyai Zoltán jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíkmegyei magánjavak, 1930. április 16.	573
186.	Hevesy Pál miniszteri rezidens felterjesztése a Külügyminisztériumnak – Csíki Magánjavak petíció, 1930. május 13.	574
187.	Hevesy Pál jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíki magánjavak ügye, 1930. május 30.	575
188.	Baranyai Zoltán jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíki Magánjavak ügye, 1930. június 2.	576
189.	Jungerth Mihály jelentése a Külügyminisztériumnak – Csíkmegyei javak ügyében a Népszövetséghez benyújtott petíció, 1930. június 27.	577
190.	Csíkmegyei Magánjavak volt Igazgatótanácsának megbízásából Pál Gábor a Nemzetek Szövetsége Tanácsának, 1930. július 27.	578
191.	A magyar külügyminisztérium leirata Magyary Antalnak – Népszövetségi beadvány a névelemzés ügyében, 1930. szeptember 25.	584
192.	Khuen-Héderváry Sándor 61. számú számjeltávirata a berlini magyar követségnek – A névelemzés ügye, 1930. szeptember 25.	585
193.	Kánya Kálmán berlini követ 20. sz. számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – A névelemzési petíció, 1930. szeptember 26.	586
194.	Baranyai Zoltán genfi követségi titkár ideiglenes ügyvivő 29. sz. számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Névelemzési petíció, 1930. október 3.	586
195.	A német Külügyminisztérium (Hans Freytag) utasítása a budapesti és bukaresti német követségnek – Névelemzési petíció, 1930. október 17.	587
196.	Baranyai Zoltán követségi titkár ideiglenes ügyvivő jelentése a Külügyminisztériumnak – Petíció az erdélyi iskolákban dívó névelemzés kérdéséről, 1930. október 22.	588
197.	Magyary Antal követ jelentése a Külügyminisztériumnak – Szatmári sváb mozgalom, 1930. október 22.	589
198.	Hans Freytag utasítása a budapesti és bukaresti német követségnek – Névelemzési petíció, 1930. október 23.	591
199.	A bukaresti követség jelentése a Külügyminisztériumnak – A romániai németek problémája, 1930. november 25.	592
	• Ugyanitt: Magyary Antal követ jelentése a Külügyminisztériumnak 1931. február 26.	595
200.	Apor Gábor jelentése a Külügyminisztériumnak – A szatmári és bánáti svábok helyzete, 1930. december 13.	598

201. Roediger külügyminisztériumi tanácsos magánlevele Hans Kirchholtesnek – Magyarország támogatása az erdélyi magyaroknak, 1931. január 20. 599
202. Magyary Antal követ jelentése a Külügyminisztériumnak – A kisebbségi törvény kérdése, 1931. február 5. 600
203. Magyary Antal követ jelentése a Külügyminisztériumnak – A romániai magyar és német kisebbségek közötti viszony romlásának veszélye, 1931. február 15. 602
204. A budapesti román követség jelentése a román miniszterelnöknek – A magyarországi németek helyzete, 1931. február 24. 604
205. Hans Freytag utasítása a bukaresti német követségnek – Magyar–német kisebbség együttműködése az utódállamokban, 1931. március 17. 605
- Kirchholtes jelentése 1931. május 4. – válasz az előzőre 606
206. Roediger államtitkár levele Hans Kirchholtesnek – Magyar kisebbségi memorandum, 1931. március 19. 609
207. Bukaresti német követség jelentése Roediger államtitkárnak – Magyarországi támogatások Erdélyben, 1931. március 23. 610
208. A Bukaresti Magyar Királyi Követség Kolozsvári Ütlelvi Kirendeltsége a Külügyminisztériumnak, 1931. március 27. – A romániai Országos Magyar Párt nagykárolyi tagozatától a népszámlálással kapcsolatban, 1931. január 21. 611
- Ugyanott: Magyary Antal követ titkos jelentése a Külügyminisztériumnak 1931. február 2. 613
- Ugyanott: Magyary Antal magánlevele Apor Gábornak 1931. január 20. 614
- Ugyanott: Dávid Mihály kolozsvári konzuli irodaigazgató, a kirendeltség vezetője szigorúan bizalmas jelentése Magyary Antalnak 1931. január 30. 616
209. Magyary Antal követ 56. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak – Brandsch Rudolf kisebbségi államtitkár kinevezése, 1931. április 21. 618
- Folytatás: Magyary Antal 57. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak 1931. április 21. 619
- A Külügyminisztérium válasza erre a táviratra április 23-án 620
- Folytatás: Magyary Antal 58. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak 1931. április 21. 620
- Folytatás: Magyary Antal 59. számú számjeltávirata a Külügyminisztériumnak 1931. április 23. 621
- Magyary Antal jelentése a Külügyminisztériumnak 1931. május 11. 622
210. Dávid Mihály kolozsvári konzuligazgató jelentése Magyary Antalnak – László Endrének az erdélyi magyar bankok központi pénzügyintézetének felállítását szorgalmazó tervezete, 1931. április 22. 624
211. Dávid Mihály kolozsvári konzuligazgató jelentése Magyary Antal követnek – A Gyulaféhérvári Takarékpénztár ellen indított zsarolási kísérlet, 1931. április 24. 625
212. Magyary Antal számjeltávirata a Külügyminisztériumba – Az Erdélyi Magyar Párt és Erdély autonómiájának kérdése, 1931. május 20. 631

- Ugyanott: Magyar Antál követ magánlevele Apor Gábor báróhoz 1931. május 9. 632
- Károlyi Gyula külügyminiszter válasza Magyar Antalnak, 1931. május 9. 634
- 213. Vörnle János követségi tanácsos jelentése a Külügyminisztériumnak – Brandsch Rudolf kisebbségi államtitkár programja. A magyar kisebbség bizalmatlansága, 1931. június 22. 635
- 214. Pelényi János követségi tanácsos jelentése a Külügyminisztériumnak – Kisebbségi petíciók a Népszövetségnél, 1931. szeptember 17. 637
- 215. Dr. Darányi Kálmán államtitkár levele a Külügyminisztériumnak – Kisebbségi iskolák, 1931. szeptember 638
- 216. Berlini magyar követség jelentése a Külügyminisztériumnak – Az erdélyi magyar kisebbségnek a névelemzés ügyében a Népszövetséghez intézett petíciója – szigorúan bizalmas, 1931. október 17. 639
- 217. Roediger külügyi államtitkár a bukaresti és a budapesti német követségnek – Népszövetségi petíció iskolák ügyében, 1931. október 20. 641
- 218. A magyar felekezeti iskolák helyzete Erdélyben, 1931. december 642

Lista documentelor

1. Telegrama Nr. 332 lui Iván Praznovszky, ministrul din Paris, către Ministrul Afacerilor Externe (MAE) – Franța insista stabilirea relațiilor diplomatice dintre Ungaria și România, 14 iulie 1920 111
2. Telegrama Nr. 353 lui Iván Praznovszky, ministrul din Paris, către MAE – Stabilirea relațiilor diplomatice dintre Ungaria și România, 24 august 1920 112
• Răspunsul lui Pál Teleki, 25 august 1920 113
3. Telegrama Nr. 357 lui Iván Praznovszky, ministrul din Paris, către MAE – Formarea Micii Înțelegeri, 25 august 1920 114
4. Telegrama Nr. 380 lui Gustav Gratz, ministrul din Viena, către MAE – Stabilirea relațiilor diplomatice dintre Ungaria și România, 6 septembrie 1920 115
• Răspunsul lui Pál Teleki, 6 septembrie 1920 116
5. Telegrama Nr. 370 lui Iván Praznovszky, ministrul din Paris, către MAE – Delegația lui Szilárd Masirevich, 9 septembrie 1920 116
6. Raportul Siguranței către MAE din România – Problema optanților, 31 decembrie 1920 117
7. Raportul Siguranței către MAE din România – Propaganda maghiarofilă în zona de frontieră, 21 februarie 1921 118
8. Raportul Legației României din Budapesta către MAE din România – Discursul parlamentar deputatului Lajos Szilágyi, 9 martie 1921 119
9. Raportul lui András Hory, însărcinat cu afaceri, către Gusztáv Gratz – Discursul liderilor Asociației Maghiare cu politicienii românești, 21 martie 1921 123
10. Raportul lui András Hory, însărcinat cu afaceri, către MAE – Asociația Maghiară și Partidul Popular din Ardeal, 26 mai 1921 127
11. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către Take Ionescu, ministrul afacerilor externe – Călătoria lui Apponyi Albert și Pál Teleki la Paris, 5 iunie 1921 130
12. Raportul lui András Hory, însărcinat cu afaceri, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Reprezentanta problemelor minorității maghiare din Ardeal în București, 17 iunie 1921 132
13. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către Take Ionescu, ministrul afacerilor externe – Incidentul la Consulatul României la Budapesta, 30 august 1921 134
14. Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Înființarea Biroului Maghiar în București pentru transilvăneni, 15 noiembrie 1921 135

15.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către MAE – Maghiarii din Transilvania la alegerile parlamentare, 28 noiembrie 1921	136
	• Răspuns, 21 ianuarie 1921	137
16.	Sinteza situației politice și militare a României, începutul anului 1922	139
17.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Acțiunea lui Emil Grandpierre în județele secuiești, 16 ianuarie 1922	148
18.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Conversația lui István Ugron cu premierul Ion Brătianu, 21 ianuarie 1922	153
19.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Activitățile dăunătoare medicilor și moașelor românești din Ardeal, 31 ianuarie 1922	154
20.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Participarea maghiarilor din Ardeal la alegerile parlamentare, 31 ianuarie 1922	154
21.	Telegrama Nr. 8. lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Pregătirea la alegerile parlamentare, 31 ianuarie 1922	158
22.	Scrisoarea premierului István Bethlen către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Sprijinul a Societății Literare Populare, 1 februarie 1922	159
23.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Biroul Maghiar din București, 12 februarie 1922	160
24.	Sinteza situației politice și militare a României, 15 februarie 1922	161
25.	Scrisoarea lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Kálmán Kánya – Acțiunile irredentiste Budapestei în Transilvania, 9 martie 1922	169
26.	Telegrama lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Ziarul „Keleti Újság”, 23 mai 1922	170
27.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către MAE – Influența Conferinței de la Geneva în România, 30 mai 1922	171
28.	Planul lui Jusztinián Serédi referitor la concordat, iunie 1922	174
29.	Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Petițiile maghiarilor din Transilvania adresate Societății Națiunilor, 7 iunie 1922	183
30.	Raportul lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Despre călătoria lui János Vörnle, secretarul Legației, la Timișoara, 23 iunie 1922	189
	• Raportul lui János Vörnle către Iván Rubido-Zichy – Consulatul de la Timișoara, 19 iunie 1922	190

	• Raportul lui János Vörösmarty către Iván Rubido-Zichy – Situația politică din Banat, 19 iunie 1922	190
31.	Scrisoarea lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Sándor Khuen-Héderváry – Activitatea lui Traian Stîrcea în Budapesta; Inițiativa delegației lui Rezső Wodianer, 23 iulie 1922	196
32.	Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Despre situația afacerilor interne și externe din Ungaria, 24 august 1922	199
33.	Scrisoarea lui Sándor Khuen-Héderváry către Iván Rubido-Zichy – Reforma agrară, 5 octombrie 1922	207
34.	Raportul lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Atitudinea maghiarilor din Ardeal la încoronarea Regelui, 6 octombrie 1922	208
35.	Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Situația lui Miklós Bánffy; Propaganda străină al Ungariei; Legătura catolicismului cu maghiarimea, 23 octombrie 1922	209
36.	Raportul lui András Hory, consilierul Legației Maghiare din România, către MAE – Cumpărarea ziarului „Újság” din Cluj către ziarul „Ellenzék”, 31 octombrie 1922	221
37.	Raportul lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Miklós Bánffy, ministrul afacerilor externe – Problema Biroului Maghiar din București, 28 noiembrie 1922	222
38.	Scrisoarea lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Sándor Khuen-Héderváry – Partidul Național Maghiar (PNR); Ede Ormos; ziarul „Ellenzék”, 23 februarie 1923	223
39.	Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Rezultatele recensământului maghiar din 1920, 26 iulie 1923	224
40.	Telegrama Nr. 1. lui Antal Magyar, consilierul Legației Maghiare din România, către MAE – Școlile religioase din Transilvania, 4 ianuarie 1924	225
	• Răspunsul lui MAE, 12 ianuarie 1924	226
41.	Raportul Siguranței din Bistrița despre acțiunea propagandistă tinerilor transilvăneni, 16 ianuarie 1924	229
42.	Nota lui Conrad Haas, consul Germaniei din Timișoara, către MAE din Germania – Situația minorității maghiare în sectorul Consulatului, 3 februarie 1924	231
43.	Telegrama lui Rubido-Zichy, ministrul din București, către MAE – Întâlnirea planificată dintre Octavian Goga și István Bethlen, 6 februarie 1924	234
	• Răspunsul lui MAE, 13 februarie 1924	234
44.	Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Răsunetul decretelor maghiare despre învățământul minoritar și administrație, 3 martie 1924	235

45. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Tinerii maghiari, sași și evrei din Transilvania la universitățile din Ungaria; Școlile cu propaganda, 10 martie 1924 240
46. Raportul lui Conrad Haas, consul Germaniei din Timișoara, către MAE din Germania – Separatismul șvabilor în România, 26 martie 1924 241
47. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Interpelarea deputatului Lajos Szilágyi, 27 martie 1924 246
48. Raportul lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Géza Daruváry, ministrul afacerilor externe – Dezbaterile despre concordatul, 10 aprilie 1924 247
- Géza Daruváry, ministrul afacerilor externe către József Somssich, ministrul pe lângă Sfântul Scaun – Școlile catolice din România, 10 aprilie 1924 248
49. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către MAE – Interesul Ungariei de relațiile României, 24 aprilie 1924 249
50. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către MAE – Decorația lui András Hory de către guvernul român din ocazia plecării lui la Beograd, 17 mai 1924 251
51. Raportul lui Antal Magyary, consilierul Legației Maghiare din România, către MAE – Aspirațiile guvernului român de a tulbura unitatea Partidului Național Maghiar, 19 mai 1924 252
- Scrisoarea Contelui István Csáky către Antal Magyary – Dezbaterile lui Elemér Jakabffy cu Gheorghe Tătărescu, ministrul minorităților, 15 mai 1924 254
52. Telegrama Nr. 105 lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către MAE – Amânarea Aduării Generale lui PNM din Brașov, 26 mai 1924 258
53. Scrisoarea lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către MAE – Urăriile dezbaterilor dintre Jakabffy și Tătărescu, 27 mai 1924 259
54. Telegrama Nr. 113 lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către MAE – Dezbateriile lui PNM cu Tătărescu, 1 iunie 1924 264
55. Ministrul Cultelor din România către MAE din România – Numirea unui preot român în comuna maghiară, 1 iulie 1924 264
56. Raportul lui Iván Rubido-Zichy, ministrul din București, către Géza Daruváry, ministrul afacerilor externe – Misiunea lui Dr. Silvester Beech și Arthur Hurn în România, 13 iulie 1924 266
57. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Sărbătorile „20 august” în Ungaria, 24 august 1924 280
58. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Relațiile cluburilor sportive din Transilvania cu cluburile din Ungaria, 22 noiembrie 1924 280
59. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Relațiile economice ungaro-române, 2 decembrie 1924 281
60. Raportul Legației României din Washington către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Prezentările Doamnei Károlyi în SUA, 4 decembrie 1924 283

61. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Obiecțiile contra Nunțiul Papal din Budapesta, 6 decembrie 1924 284
62. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Chestiunea preotului ortodox din Battonya, 17 decembrie 1924 285
63. Raportul lui Conrad Haas, consul Germaniei din Timișoara, către MAE din Germania – Adeziunea lui „Deutsch-Schwäbische Volkspartei” la Partidul Liberal lui Brătianu, 16 ianuarie 1925 288
64. Nota germană despre dezvoltarea Partidului Național Maghiar, începutul anului 1925 290
65. Raportul lui Hans Freytag, ministrul Germaniei din București, către MAE din Germania – Atitudinea guvernului român față de PNM, 29 ianuarie 1925 293
66. Telegrama lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către MAE din România – Acțiunile de propagandă, 17 februarie 1925 294
67. Raportul Legației României din Washington către I. G. Duca, ministrul afacerilor externe – Prezentările lui Mihály Károlyi în SUA, 3 martie 1925 295
68. Raportul consilierului a Ministerului Afacerilor Interne din Ungaria către MAE – Emigrarea românilor din Ungaria, 28 aprilie 1925 298
69. Raportul lui Hans Freytag, ministrul Germaniei din București, către MAE din Germania – Conflictul dintre deputații maghiari minoritari și ministrul Angelescu, 3 mai 1925 299
70. Raportul lui Johannes Welczek, ministrul Germaniei din Budapesta, către MAE din Germania – Liga Națiunilor și problema coloniștilor maghiari din Transilvania, 17 septembrie 1925 301
71. Raportul lui Traian Stîrcea, ministrul din Budapesta, către MAE din România – Discursul contelui Albert Apponyi, 18 septembrie 1925 303
72. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către MAE – Contactul ministrului afacerilor externe din România cu reprezentanții maghiarilor minoritari, 1 octombrie 1925 304
73. Scrisoarea lui „Deutscher Schutzbund” către Johannes Welczek, ministrul Germaniei din Budapesta – Despre lipsa frontului unic al maghiarilor și al germanilor la alegerile în România, 2 octombrie 1925 306
74. Scrisoarea lui Zoltán Baranyai, secretar de Legație Ungariei din Geneva, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Problema Colegiului Khun din Orăștie, 13 octombrie 1925 313
75. Scrisoarea lui László Gajzágó, reprezentantul Ungariei lângă Ligii Națiunilor, către Béla Török, însărcinat cu afaceri din Stockholm – Problema coloniștilor din Transilvania, 19 noiembrie 1925 314
76. Raportul lui Béla Török, însărcinat cu afaceri din Stockholm, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Atitudinea consilierului suedez (Liga Națiunilor) față de coloniști din Transilvania, 23 noiembrie 1925 324

77. Scrisoarea lui Béla Török, însărcinat cu afaceri din Stockholm, către László Gajzágó, reprezentantul Ungariei lângă Liga Națiunilor – Problema coloniștilor din Transilvania, 7 decembrie 1925 327
78. Raportul lui Antal Magyary, însărcinat cu afaceri din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Poșta Română a stăpânit telegrama sosit din Geneva, 14 decembrie 1925 328
79. Raportul Consulatului Ungariei din Cluj – Știri de la Liga Națiunilor, 22 decembrie 1925 329
80. Scrisoarea lui Gyula Tornya, avocat, către Gyula Lakatos, avocat – Expropriările din Crucești înainte de Liga Națiunilor, 7 ianuarie 1926 331
• Scrisoarea unui necunoscut către László Gajzágó, 9 ianuarie 1926 336
81. Scrisoarea unui necunoscut către Arthur Balogh, senatorul din județul Cluj – Prejudiciile privind reforma agrară înainte de Liga Națiunilor, 13 ianuarie 1926 337
82. Nota lui MAE din Ungaria – Petiția minorității maghiare din Transilvania adresată Ligii Națiunilor împotriva guvernului român privind reforma agrară, ianuarie 1926 339
83. Raportul lui Béla Török, însărcinat cu afaceri din Stockholm, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Atitudinea consilierului suedez (Liga Națiunilor) față de coloniști din Transilvania, 26 ianuarie 1926 340
84. Nota lui MAE din Ungaria către Directoratul Colegiului Reformat Khun din Orăștie, 30 ianuarie 1926 343
85. Scrisoarea Legației Maghiare din București – Negocieri dintre PNM și guvernul român, 7 februarie 1926 344
86. Scrisoarea Legației Maghiare din București către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Memorandum despre susținerea școlii maghiare din cele șapte Sate, 18 februarie 1926 346
• Scrisoarea lui Mihály Dávid, birou director al Legației Maghiare, 25 august 1926 347
87. Scrisoarea lui Gyula Tornya, avocat, către István Ugron, liderul Partidului Național Maghiar – Discuția dintre Gyula Tornya și Alexandru Constantinescu despre problema coloniștilor, 20 februarie 1926 350
88. Raportul lui Hans Freytag, ministrul Germaniei din București, către MAE din Germania – Colaborarea maghiară–germană la alegerile parlamentare, 17 martie 1926 353
• Hans Otto Roth: Relațiile noastre cu maghiarimea din Transilvania, 15 martie 1926 354
89. Scrisoarea lui Gyula Lakatos, avocat, către contele Sándor Khuen-Héderváry, secretar de stat ministerul afacerilor externe – Scrisoarea lui Gyula Tornya referitoare la problema coloniștilor din Transilvania, 19 martie 1926 365

90. Scrisoarea Legației Maghiare din București către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Articol din ziarul „Ellenzék”: Elemér Jakabffy: „Mesaj către Budapest”, 22 martie 1926 365
 • Articol, 15 martie 1926 366
91. Scrisoarea lui Gyula Tornya, avocat, către Gyula Lakatos, avocat – Problema coloniștilor din Transilvania, 1 aprilie 1926 368
92. Scrisoarea lui Gyula Tornya, avocat, către Gyula Lakatos, avocat – Problema coloniștilor din Transilvania, 14 aprilie 1926 371
93. Scrisoarea Legației Maghiare din București către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Declarația lui Constantin Garoflid, ministrul al agriculturii, despre moșiile absentiștilor, 19 aprilie 1926 372
94. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Apropierea germanilor din Transilvania la PNM, 19 aprilie 1926 373
95. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Lichidarea bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 29 aprilie 1926 374
96. Telegrama lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe, către Legația Maghiară din București - Lichidarea bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 6 mai 1926 377
97. Raportul Legației Române din Budapesta către J. M. Mitlineu, ministrul afacerilor externe – Ungaria și Anschlußul, 22 mai 1926 378
98. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Lichidarea bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 26 mai 1926 379
99. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Lichidarea bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 1 iunie 1926 381
100. Scrisoarea lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Maghiare din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Activitatea grupului parlamentar maghiar din București, 28 iunie 1926 382
 • Articol (Brassói Lapok), 28 iunie 1928 383
101. Scrisoarea lui Arthur Balogh, senatorul din județul Cluj, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Congresul al II-lea Uniunii Grupurilor Etnice Europene, 19 iulie 1926 384
102. Scrisoarea lui György Prónay, secretar de stat în cadrul Cancelariei Prim-Ministrului, către György Barcza, șef al Secției Politice din MAE - Lichidarea bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 21 iulie 1926 385
103. Scrisoarea lui Arthur Balogh, senatorul din județul Cluj, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Petiția privind bunurile particulare din Ciuc, 1 august 1926 386

104. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Acțiunea minoritară al prințesei Cantacuzino, 29 august 1926	387
105. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Discursurile reprezentanților școlilor religioase cu Ion Petrovici, ministrul instrucțiunii publice, 6 septembrie 1926	389
106. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Discursurile bisericilor din Transilvania privind chestiunea școlilor, 6 septembrie 1926	392
107. Dispoziția lui MAE către Béla Szentirmay, consilierul Legației Maghiare din România – Problema bunurilor imobiliare din București de la Asociația Sfântul Ladislau, 13 noiembrie 1926	394
• Răspunsul lui Béla Szentirmay, 17 noiembrie 1926	396
• Raportul lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe către István Bethlen, Premierul Ungariei, 22 noiembrie 1926	399
108. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Școala lutherană maghiară din cele Șapte Sate, 29 noiembrie 1926	400
109. Scrisoarea lui László Gajzágó, reprezentantul Ungariei lângă Ligii Națiunilor, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Problema optanților, 3 decembrie 1926	401
110. Telegrama lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe către Legația Ungariei din București – Procesul privind reforma agrară, 4 decembrie 1926	408
111. Telegrama lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe către Lajos Kuhl, consilierul Legației Maghiare din Franța – Activitatea subverzivă română în străinătate, 4 decembrie 1926	409
112. Telegrama lui Frigyes Korányi, ministrul Ungariei din Paris, către MAE – Activitatea subverzivă lui Nicolae Titulescu în Germania privind problema optanților din Transilvania, 5 decembrie 1926	410
113. Telegrama lui Pál Hevesy, consilierul Legației Maghiare din Geneva, către MAE – Neville Chamberlain și problema optanților, 6 decembrie 1926	411
114. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Biserica pe strada Cuză Vodă (București) în proprietatea Asociației Sfântul Ladislau, 6 decembrie 1926	412
115. Telegrama lui Frigyes Korányi, ministrul Ungariei din Paris, către MAE – Construirea materialelor de propagandă maghiară în străinătate, 7 decembrie 1926	414
116. Telegrama lui Pál Hevesy, consilierul Legației Maghiare din Geneva, către contele Sándor Khuen-Héderváry, secretar de stat ministerul afacerilor externe – Activitatea propagandă maghiară în străinătate, 8 decembrie 1926	415

117. Scrisoarea lui László Gajzágó, reprezentantul Ungariei lângă Ligii Națiunilor, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Problema optanților din Transilvania, 14 decembrie 1926	416
118. Raportul lui Pál Forster, însărcinat cu afaceri din Haga, către MAE – Tribunalul arbitral mixte romano–ungar, 15 decembrie 1926	425
119. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Tribunalul arbitral mixte romano–ungar, 15 decembrie 1926	426
• Scrisoarea lui László Gajzágó către Lajos Walko, 5 decembrie 1926	426
120. Raportul lui Pál Forster, însărcinat cu afaceri din Haga, către MAE – Intrigele romano–polone contra Curții Permanente de Justiție Internațională, 16 decembrie 1926	432
121. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Discurs cu Nicolae Lupu, membru în conducerea Partidului Național Țărănesc, 10 ianuarie 1927	433
122. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Propaganda șvabilor sătmăreni, 10 ianuarie 1927	435
123. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 10 ianuarie 1927	437
124. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 17 ianuarie 1927	439
125. Raportul Legației German din București către MAE din Germania – Decizia Tribunalului arbitral mixte romano–ungar în cazul optanților, 22 ianuarie 1927	440
126. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 25 ianuarie 1927	443
• Anexa	444
127. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Regermanizare în județul Satu Mare, 25 ianuarie 1927	446
• Anexa	446
128. Telegrama lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe, către Legația Ungariei din București – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 3 februarie 1927	451
129. Telegrama lui Traian Stîrcea, ministrul României din Budapesta, către MAE din România – Călătoria lui Kunó Klebelsberg, ministrul instrucțiunii, la Italia, 17 februarie 1927	451

130. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Școlile al Asociației Sfântul Ladislau, 20 februarie 1927 452
131. Telegrama lui Lajos Walko, ministrul afacerilor externe, către Legația Ungariei din București – Școlile al Asociației Sfântul Ladislau în București, 29 februarie 1927 454
132. Raportul lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Reorganizarea Ligii Populare Romano-Catolice din Transilvania, 7 martie 1927 454
133. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Ședința Partidului Maghiar la ziua 11 martie, 15 martie 1927 456
134. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 4 aprilie 1927 457
135. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Ministerul plenipotențiar al SUA din București și mișcarea minoritară, 5 aprilie 1927 458
136. Nota lui István Bethlen, Premierul Ungariei, despre discursul lui cu Dino Grandi, secretar de stat al Italiei, în tema Tribunalului arbitral mixte romano-ungar, 6 aprilie 1927 459
137. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Liga Populară Romano-Catolică din Transilvania și șvabii din Banat, 9 mai 1927 461
138. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Convorbire cu canonocul Ferenc Blaskovics despre acțiunea sătmăreană, 16 mai 1927 463
139. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Ședința comisiei Partidului Maghiar în Cluj, 16 mai 1927 464
- Sinteza politică despre situația minorităților maghiare din Transilvania 465
140. Raportul lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Înființarea Ligii Populare Maghiare din România, 23 mai 1927 469
141. Telegrama lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Convorbirile Partidului Maghiar cu sașii, 10 iunie 1927 471
142. Raportul lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către István Bethlen, premierul Ungariei – Alegerile din România și PNM, 14 iunie 1927 471
143. Telegrama lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe - Convorbirile Partidului Maghiar referitoare la alegerile, 14 iunie 1927 474

144. Telegrama lui István Bethlen, premierul Ungariei, către Legația Ungariei din România – Îndemânarea Partidului Maghiar să coopereze cu sașii, 15 iunie 1927 475
145. Raportul Legației Ungariei din București către István Bethlen, premierul Ungariei – Acțiunea regermanizării din județul Satu Mare, 15 iunie 1927 475
146. Raportul lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către István Bethlen, premierul Ungariei – Ședința Prezidiului și Comisiei Partidului Maghiar, 20 iunie 1927 476
147. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Preocuparea Legației Italiei din București, față de minoritatea maghiară din Transilvania, 11 iulie 1927 479
148. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – PNM și alegerile, 11 iulie 1927 480
149. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Abuzurile la alegerile, 25 iulie 1927 482
150. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Memorandumul lui Elemér Gyárfás despre alegerile, 26 iulie 1927 483
151. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 4 august 1927 492
152. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Subvențiile de la stat pentru școlile bisericești, 4 august 1927 493
153. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Atitudinea PNM-ului la sesiunea parlamentară, 8 august 1927 494
154. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Acțiunea guvernului român pentru dezmembrarea Partidului Maghiar, 21 august 1927 496
155. Raportul lui Béla Szentirmay, consilierul Legației Ungariei din România, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Retragerea lui György Bernády din PNM, 14 noiembrie 1927 498
- Anexa: Scrisoarea lui György Bethlen și Gyula Deák către György Bernády, Cluj, 15 octombrie 1927 499
 - Anexa: Articol din „Brassói Lapok”, 11 noiembrie 1927 499
156. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Retragerile din PNM, 21 noiembrie 1927 501
157. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Convorbirea lui György Bethlen cu ministrul de interne, Duca, 28 noiembrie 1927 502

158. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Retragerile din PNM, 6 decembrie 1927..... 503
 • Articol din „Keleti Újság”, 27 noiembrie 1927 504
159. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Imobile din București al Asociației Sfântul Ladislau, 13 decembrie 1927 506
160. Raportul lui Frigyes Villani, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Retragera lui Gyula Tornya din PNM, 13 decembrie 1927 507
161. Raportul lui Vasile Grigorcea, ministrul României din Budapesta, către MAE din România – Minoritatea germană din Ungaria, discursul parlamentar lui Jacob Bleyer, 23 februarie 1928 513
162. Raportul lui E. M. Lahovary, însărcinat cu afaceri din Budapesta, către MAE din România – Atitudinea Germaniei față de Ungaria și de statele Micii Înțelegeri, 17 iunie 1928 515
163. Raportul lui Vest Fedor, consilierul Legației Ungariei din București, către Sándor Khuen-Héderváry, secretar de stat ministerul afacerilor externe – Nicolae Titulescu în presa maghiară, 13 iulie 1928 518
164. Raportul lui E. M. Lahovary, însărcinat cu afaceri din Budapesta, către Titulescu Nicolae, ministrul afacerilor externe – Convorbirea lui Lahovary cu István Csáky, 23 iulie 1928 521
165. Raportul Legației Ungariei din Paris către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Relația dintre Nicolae Titulescu și Eduard Benes (fragment), 18 august 1928 525
166. Raportul lui E. M. Lahovary, însărcinat cu afaceri din Budapesta, către Titulescu Nicolae, ministrul afacerilor externe – Discursul Contelui Albert Apponyi de la Geneva, 29 septembrie 1928 526
167. Raportul lui E. M. Lahovary, însărcinat cu afaceri din Budapesta, către Titulescu Nicolae, ministrul afacerilor externe – Articolul „Hungaria Nouă” scris de László Ottlik în Magyar Szemle, 29 septembrie 1928 528
168. Raportul lui Vest Fedor, consilierul Legației Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Convorbire cu Iuliu Maniu, relațiile ungaro-române, 6 noiembrie 1928 530
169. Benedek Jancsó: Germanii din Transilvania: sașii și șvabii... situația politică, aprilie 1929 532
170. Raportul lui Vasile Grigorcea, ministrul României din Budapesta, către MAE din România – Vizita lui Grandi la Budapesta, 12 aprilie 1929 542
171. Raportul lui Vasile Grigorcea, ministrul României din Budapesta, către MAE din România – Critica învățământului minoritar din Ungaria, 6 iunie 1929 545
172. Raportul lui Vasile Grigorcea, ministrul României din Budapesta, către MAE din România – Apropierea ungaro-franceză, 22 iunie 1929 547

173. Raportul Legației Germaniei din Budapesta către MAE din Germania – Negocierile ungaro-române referitoare la problema optanților, 25 iunie 1929 555
174. Raportul Legației Germaniei din Budapesta către MAE din Germania – Relațiile ungaro-române, 31 iulie 1929 557
175. Dispoziția Ministerului Afacerilor Externe din Germania către Legația din București – Problema optanților, 29 octombrie 1929 559
176. Dispoziția Ministerului Afacerilor Externe din Germania către Legația din București – Problema optanților, 2 noiembrie 1929 560
177. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Manifestația antisemită a studenților, 23 decembrie 1929 561
178. Petiția secuilor din Ciuc către Liga Națiunilor, 23 decembrie 1929 563
179. Raportul lui Zoltán Baranyai, consilierul Legației Ungariei din Geneva, către MAE – Bunurile particulare din Ciuc; petiția către Liga Națiunilor, 17 ianuarie 1930 565
180. Descrierea Ministerului Afacerilor Externe din Ungaria către presa străină despre bunurile particulare din Ciuc, începutul anului 1930 567
181. Raportul lui Gerhard von Mutius, ministrul Legației Germaniei din București, către MAE din Germania – Relațiile ungaro-române, 27 ianuarie 1930 569
182. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Problema bunurilor particulare din Ciuc, 18 februarie 1930 570
183. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Petiția nouă a secuilor din Ciuc către Liga Națiunilor, 1 aprilie 1930 571
184. Raportul lui Pál Hevesy, ministrul rezident din Geneva, către MAE – Petiție secuilor din Ciuc, 4 aprilie 1930 572
185. Raportul lui Zoltán Baranyai, consilierul Legației Ungariei din Geneva, către MAE – Bunurile particulare din Ciuc, 16 aprilie 1930 573
186. Raportul lui Pál Hevesy, ministrul rezident din Geneva, către MAE – Petiție secuilor din Ciuc, 13 mai 1930 574
187. Raportul lui Pál Hevesy, ministrul rezident din Geneva, către MAE – Petiție secuilor din Ciuc, 30 mai 1930 575
188. Raportul lui Zoltán Baranyai, consilierul Legației Ungariei din Geneva, către MAE – Bunurile particulare din Ciuc, 2 iunie 1930 576
189. Raportul lui Mihály Jungerth, ministrul Legației Ungariei din Helsinki, către MAE – Bunurile particulare din Ciuc, 27 iunie 1930 577
190. Scrisoarea lui Gábor Pál, senator din Ciuc, către Liga Națiunilor, 27 iulie 1930 578
191. Descrierea Ministrului Afacerilor Externe din Ungaria către Antal Magyary, ministru Ungariei din București – Petiție despre analiza numelor către Liga Națiunilor, 25 septembrie 1930 584

192. Telegrama lui Sándor Khuen-Héderváry, secretar de stat ministerul afacerilor externe, către Legația Ungariei din Berlin – Petiție despre analiza numelor, 25 septembrie 1930 585
193. Telegrama lui Kálmán Kánya, ministrul Ungariei din Berlin, către MAE – Petiție despre analiza numelor, 26 septembrie 1930 586
194. Telegrama lui Zoltán Baranyai, consilierul Legației Ungariei din Geneva, către MAE – Petiție despre analiza numelor, 3 octombrie 1930 586
195. Dispoziția Ministerului Afacerilor Externe din Germania (Hans Freytag) către Legațiile din Budapesta și București – Petiție despre analiza numelor, 17 octombrie 1930 587
196. Raportul lui Zoltán Baranyai, consilierul Legației Ungariei din Geneva, către MAE – Petiție despre analiza numelor, 22 octombrie 1930 588
197. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Mișcarea șvăbească din Satu Mare, 22 octombrie 1930 589
198. Dispoziția Ministerului Afacerilor Externe din Germania (Hans Freytag) către Legațiile din Budapesta și București – Petiție despre analiza numelor, 23 octombrie 1930 591
199. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către Lajos Walko, ministrul afacerilor externe – Germanii din România, 25 noiembrie 1930 592
- Raportul lui Antal Magyary către MAE, 26 februarie 1931 595
200. Raportul lui Gábor Apor, șeful Secțiunii Politice la Ministerul Afacerilor Externe din Ungaria, către MAE – Situația germanilor din Banat și Satu Mare, 13 decembrie 1930 598
201. Scrisoarea lui Conrad Roediger, secretar de stat MAE, către Hans Kirchholtes, Legația Germaniei din București – Subvenția Ungariei pentru maghiarii din Transilvania, 20 ianuarie 1931 599
202. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către MAE – Chestiunea legii minoritar din România, 5 februarie 1931 600
203. Raportul lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către MAE – Pericolul stricării relațiilor dintre minoritățile maghiare și germane din România, 15 februarie 1931 602
204. Scrisoarea unui necunoscut către Președintele Consiliului de Miniștri din România – Situația germanilor din Ungaria, 24 februarie 1931 604
205. Dispoziția Ministerului Afacerilor Externe din Germania (Hans Freytag) către Legația din București – Cooperarea minorităților maghiare și germane în statele succesoare, 17 martie 1931 605
- Răspunsul lui Hans Kirchholtes, 4 mai 1931 606
206. Scrisoarea lui Conrad Roediger, secretar de stat MAE, către Hans Kirchholtes, Legația Germaniei din București – Memorandumul minorității maghiare, 19 martie 1931 609

207. Raportul Legației Germaniei din București către Conrad Roediger – Subvenția Ungariei pentru Transilvania, 23 martie 1931 610
208. Rapoartele Legației Ungariei din București către MAE – Experiențele recensământului din anul 1930 în România – cazul din Carei, ianuarie – martie 1931 611
- Raportul lui Antal Magyary către MAE, 2 februarie 1931 613
 - Scrisoarea lui Antal Magyary către Gábor Apor, 20 ianuarie 1931 614
 - Raportul lui Mihály Dávid, consul din Cluj, către Antal Magyary, 30 ianuarie 1931 616
209. Telegrama Nr. 57–59. lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către MAE – Persoana secretarului de stat minoritar în România – Rudolf Brandsch, 21–23 aprilie 1931 618
- În continuare: Telegrama Nr. 57 lui Antal Magyary către MAE, 21 aprilie 1931 619
 - Răspunsul lui MAE, 23 aprilie 1931 620
 - În continuare: Telegrama Nr. 58 lui Antal Magyary către MAE, 21 aprilie 1931 620
 - În continuare: Telegrama Nr. 59 lui Antal Magyary către MAE, 23 aprilie 1931 621
 - Raportul lui Antal Magyary către MAE, 11 mai 1931 622
210. Scrisoarea lui Mihály Dávid, șeful biroului la Consulatul din Cluj, către Antal Magyary – Planul lui Endre László despre înființarea Institutului Financiar Central ai Băncii din Transilvania, 22 aprilie 1931 624
211. Scrisoarea lui Mihály Dávid, șeful biroului la Consulatul din Cluj, către Antal Magyary – Experiment de șantaj contra Băncii de Economii Alba Iulia, 24 aprilie 1931 625
212. Telegrama lui Antal Magyary, ministrul Ungariei din București, către MAE – PNM și autonomia Transilvaniei, 20 mai 1931 631
- Scrisoarea lui Antal Magyary către Gábor Apor, 9 mai 1931 632
 - Răspunsul lui Gyula Károlyi, ministrul afacerilor externe, către Antal Magyary, 9 mai 1931 634
213. Raportul lui János Vörnlé, consilierul Legației Ungariei din București, către MAE – Programul secretarului de stat minoritar Rudolf Brandsch, neîncrederea maghiarilor, 22 iunie 1931 635
214. Rapoartul Legației Ungariei din București către MAE – Petițiile minoritare înaintea de Liga Națiunilor, 17 septembrie 1931 637
215. Scrisoarea lui Kálmán Darányi, secretar de stat, către MAE – Școlile minoritari, septembrie 1931 638
216. Raportul Legației Ungariei din Berlin către MAE – Petiție despre analiza numerelor înainte de Liga Națiunilor, 17 octombrie 1931 639
217. Scrisoarea lui Conrad Roediger, secretar de stat MAE, către Legațiile din Budapesta și București – Petiție despre școlile minoritari în fața Ligii Națiunilor, 20 octombrie 1931 641
218. Situația școlilor bisericești maghiare din Transilvania, decembrie 1931 642

Bibliográfia

Levéltári Források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest (MNL OL)

K63 Politikai Osztály iratai
K64 Politikai rezervált iratok

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Bukarest (román Külügyminisztériumi Levéltár, AMAE)

Fond 71 Ungaria Magyarországra vonatkozó iratok
Fond 71 Germania Németországra vonatkozó iratok
Fond 28 Repréz H1 Hory András személyi fondja
Fond 28 Repréz V4 Villani Frigyes személyi fondja
Fond 28 Repréz Z1 Rubido-Zichy Iván személyi fondja

Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes, Berlin (német Külügyminisztériumi Levéltár, PA AA)

PA AA RAV Bucharest Bukaresti követség iratanyaga
PA AA RAV Budapest Budapesti követség iratanyaga

Forráskiadványok

- NÉPSZÁMLÁLÁS *Az 1941. évi népszámlálás. Demográfiai adatok.* Budapest, KSH, 1941.
- ÁBRAHÁM– *Ábrahám Barna – Egry Gábor: Összeomlás, uralomváltás és nemzetállam-építés 1918–1925. I. Románia. Dokumentumok.* Budapest, Napvilág, 2019.
- ADAP A6 *Akten zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918–1945. Serie A, Band VI. 1. März – 31. Dezember 1922.* Göttingen, 1988.

- BALOGH–SIPOS 2002 *A magyar állam és a nemzetiségek 1848–1993.* Szerk. Balogh Sándor – Sipos Levente. Budapest, Napvilág, 2002.
- BALLING 1991 Balling, Mads Ole: *Von Reval bis Bukarest. Statistisch-Biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919–1945.* Band 2., 2. Auflage, Kopenhagen, 1991.
- BÁNFFY 2013 gr. Bánffy Miklós: *Egy erdélyi gróf emlékiratai.* Budapest, Helikon, 2013.
- BÁRDI–DIPPOLD Dokumentumok Románia magyarságpolitikájáról 1918–2001. Szerk. Bárdi Nándor – Dippold Péter. <http://adatbank.transindex.ro/inchtm.php?akod=113> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)
- BETHLEN 1933 *Bethlen István gróf beszédei és írásai.* II. Budapest, Genius, 1933.
- BETHLEN 1972 *Bethlen István titkos iratai.* Szerk. Szinai Mikós – Szűcs László. Budapest, Kossuth, 1972.
- BETHLEN 1988 *Bethlen István emlékirata. 1944.* Szerk. Romsics Ignác. Budapest, Zrínyi, 1988.
- BOSSY 1993 Bossy, Raoul: *Amintiri din viața diplomatică (1918–1940).* București, Humanitas, 1993.
- CUM A DEVENIT Cum a devenit creștin regele Mihai I. <https://a1.ro/premium/cum-a-devenit-crestin-regele-mihai-i-in-1921-intro-iarna-cran-cena-mostenitorul-lui-carol-al-iilea-al-romaniei-era-botezat-a-fost-tot-timpul-treaz-si-nu-a-plans-deloc-este-un-copil-splendid-id649897.html> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)
- DOCUMENTE 1919–1932 *Documente interne și externe privind problematica minorităților din România. 1919–1924; 1923–1932.* Szerk. Iancu, Gheorghe. Cluj Napoca, Argonaut, 2008
- DUCA 1981–1982 Duca, I. G.: *Amintiri politice.* München, J. Dumitru, 1981–1982.
- ECS 1883–1942 *Az Erdélyi Catholikus Statusnak ... Kolozsvárt tartott gyűléséről vezetett jegyzőkönyv.* Kolozsvár, Róm. Kath. Lyc. Ny., 1883–1942.
- EGRY–SERES 2011 *Magyar levéltári források az 1930. évi romániai népszámlálás nemzetiségi adatsorainak értékeléséhez.* Szerk. Egrý Gábor – Seres Attila. Kolozsvár, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, 2011.
- EMGE 1942 *Az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület rövid története és tevékenységének ismertetése.* Nagyenyed, 1942. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf1634.pdf (Utolsó letöltés: 2020. augusztus 31.)

- ERKS 1884–1932 *Az Erdélyi Római Katolikus Státus igazgatótanácsának jelentése az ... évi ... státusgyűlés alkalmából.* Kolozsvár, Gombos, 1884–1932.
- GRATZ 1930 Gratz Gusztáv: A páneurópai gondolat és Briand emlékirata. *Magyar Szemle*, 1930. július, 210–219.
- HALMOSY 1983 Halmosy Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései.* Második, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat, 1983.
- HORY 1987 Hory András: *Bukaresttől Varsóig.* Sajtó alá rendezte, bev. tan., jegyz. Pritz Pál. Budapest, Gondolat, 1987.
- IRATOK 1994 *Iratok a magyar külügyi szolgálat történetéhez 1918–1945.* Vál., szerk., jegyzetek Pritz Pál, Budapest, Akadémiai, 1994.
- IRATOK 2003 *Iratok a romániai Országos Magyar Párt történetéhez. 1. A vezető testületek iratai.* Összeáll., előszó és jegyz. György Béla. Csíkszereda–Kolozsvár, Pro-Print–EME, 2003.
- JANCSÓ 1928 Jancsó Benedek: A katolikus egyház helyzete Romániában. *Magyar Szemle*, 1928. szeptember, 60–64.
- KÁROLYI 1990 *Károlyi Mihály levelezése II. 1921–1925.* Szerk. Hajdu Tibor. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990.
- KARSAI 1969 *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek.* Szerk. Karsai Elek. Budapest, Táncsics, 1969.
- KN 1927 *Az 1927. évi január hó 25-ére hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója.* Budapest, Athenaeum, 1927.
- MAGYAROK 1995 *Magyarok kisebbségben és szóróványban. A Magyar Miniszterelnökség Nemzetiségi és Kisebbségi Osztályának válogatott iratai, 1919–1944.* Főszerk. Romsics Ignác. Budapest, Teleki László Alapítvány, 1995.
- MINORITĂȚILE 1996 *Minoritățile naționale din România 1925–1931.* Eds. Scurtu, Ioan – Dordea Ioan. București, Arhivele Naționale ale României, 1996.
- MSK 69 *Magyar Statisztikai Közlemények 69. kötet. Az 1920. évi népszámlálás. 1. rész A népesség főbb demográfiai adatai községek és népesebb puszták, telepek szerint.* Budapest, Magyar Kir. KSH, 1923.
- MSK 83 *Magyar Statisztikai Közlemények. 83. kötet. Az 1930. évi népszámlálás. 1. rész* Budapest. M. Kir. KSH, 1932.
- NN 1920 *Az 1920. évi február hó 16-ára hirdetett Nemzetgyűlési Naplója.* Budapest, Athenaeum, 1920.

- ORGANIZAREA 2006 *Organizarea instituțională a ministerului afacerilor externe. Acte și documente.* Vol. II. 1920–1947. Szerk. Mamina, Ion – Neacșu Gheorghe – Nicolescu, Nicolae – Potra, Gheorghe G. București, 2006.
- ORSZÁGGYŰLÉSI ALMANACH 1927–1931 *Országgyűlési Almanach 1927–1931. (Sturm-féle országgyűlési almanach)* 1. kötet, Képviselőház. Szerk. Freissberger Gyula. Budapest, 1927.
- OTTLIK 1928 Ottlik László: Új Hungária felé. *Magyar Szemle*, 1928. szeptember, 1–9.
- REVÍZIÓ 1998 *Revízió vagy autonómia? Iratok a magyar–román kapcsolatok történetéről (1945–1947).* Bev. tan., összeáll. Fülöp Mihály, jegyz., sajtó alá rendezte Vincze Gábor. Budapest, Teleki László Alapítvány, 1998.
- TELEKI 1931 Teleki Pál: Az európai probléma. *Magyar Szemle*, 1931. március, 209–220.
- TITULESCU 1967 Titulescu, Nicolae: *Documente diplomatice.* București, Editura Politică, 1967.
- VARGA 1988 Varga E. Árpád: *Az erdélyi magyarság főbb statisztikai adatai az 1910. utáni népszámlálások tükrében.* Budapest, Magyarországtudó Intézet, 1988. <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erdmagy.htm> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)
- VASFÜGGÖNY 2007 *Vasfüggöny Keleten. Iratok a magyar–román kapcsolatokról (1948–1955).* Vál., sajtó alá rendezte, bev. tan. Fülöp Mihály – Vincze Gábor, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007.
- WILHELMSTRASSE 1968 *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról 1933–1944.* Szerk. Juhász Gyula – Pamlényi Ervin – Ránki György – Tilkovszky Loránt. Budapest, Kossuth, 1968.
- WILHELMSTRASSE 2016 *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról.* I–II. Összeáll. és sajtó alá rendezte Németh István. Budapest, 2016.

Szakirodalom

- ABLONCZY 2000 Ablonczy Balázs: Francia diplomaták Magyarországon 1920–1934. *Századok*, 134 (2000) 5. sz. 1149–1170.
- ABLONCZY 2003 Ablonczy Balázs: „Barátunk ellensége”. Franciaország és a magyar–román viszony. In: *Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában*. Szerk. Bárdi Nándor – Fedinec Csilla. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003. 85–98.
- ABLONCZY 2005 Teleki Pál. Budapest, Osiris, 2005.
- ABLONCZY 2020 Impriumváltás a dévai várhegy alatt. <https://trianon100.hu/blog-cikk/imperiumvaltas-a-devai-varhegy-alatt> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)
- ÁDÁM 1981 Ádám Magda: *A kisantant*. Budapest, Kossuth, 1981.
- ÁDÁM 1989 Ádám Magda: *A kisantant és Európa 1920–1929*. Budapest, Akadémiai, 1989.
- ÁDÁM 1999–2010 Ádám Magda: *Francia diplomáciai iratok a Kárpát-medence történetéről*. 5 kötet. Budapest, 1999–2010
- ANKA 2009 Anka László: Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi minisztersége. *Valóság*, 52 (2009) 7. sz. 52–68.
- ARHIRE 2012 Arhire, Sorin: *Politica externă a României 1920–1940*. Universitatea „1. Decembrie 1918” Alba Iulia, 2012. Disszertáció.
- ARHIRE 2015 Arhire, Sorin: *Marea Britanie și România (1936–1941)*. Cluj Napoca, Editura MEGA, 2015.
- BABEȘ 1986 Babeș Mircea: *Politica externă a României: dicționar cronologic*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- BACON 1999 Bacon, Walter M.: *Nicolae Titulescu și politica externă a României 1933–1934*. Iași, Institutul European, 1999.
- BALOGH 2001 Balogh Béla: *A máramarosszigeti református líceum diáksága, 1682–1851*. Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár, 2001.
- BÁRDI 1993 Bárdi Nándor: Impriumváltás Székelyudvarhelyen 1918–1920. *Aetas*, 8 (1993) 3. sz. 76–120.
- BÁRDI 2000 Bárdi Nándor: Választások a két világháború közti romániai magyar kisebbségpolitikában. *Magyar Kisebbség*, 6 (2000) 4. sz. <https://epa.oszk.hu/02100/02169/00017/pdf/000405.pdf> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)

- BÁRDI 2004 Bárdi Nándor: *Tény és való. A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete*. Pozsony, Kalligram, 2004.
- BÁRDI 2013 Bárdi Nándor: *Otthon és haza. Tanulmányok a romániai magyar kisebbség történetéről*. Csíkszereda, Pro Print, 2013.
- BARTHA 2019 Bartha Ákos: *Bajcsy-Zsilinszky Endre – Életút és utóélet*. Budapest, MTA BTK, 2019.
- BAUMGARTNER 2007 Baumgartner Bernadette: Európai integrációs törekvések Romániában a 20. század első felében. *Pro Minoritate*, 12 (2007) nyár, 171–208. <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/ProMino07-2-08-Baumgartner.pdf>
- BAUMGARTNER 2012 Baumgartner Bernadette: *Kisebbség a kisebbségben. A Szatmár megyei németek a két világháború között (1918–1940)* Kriterion, Kolozsvár, 2012.
- BELLÉR 1973 Bellér Béla: Az ellenforradalmi rendszer nemzetiségi politikájának kiépülése (1923–1929). *Századok*, 107 (1973) 3. sz. 644–685.
- BENE 1991 Bene János: *A nyíregyházi huszárok*. Nyíregyháza, Nyíregyházi Jósa András Múzeum, 1991.
- BERÉNYI 1995 Berényi Mária: *A Gozsdu Alapítvány története 1870–1952*. Budapest, Budapesti Románok Kulturális Társasága, 1995.
- BERINDEI 2011 Berindei, Dan: *Politica externă și diplomați la începuturile României moderne*. București, Editura Mica Valahie, 2011.
- BERKES 2021 Berkes, Antal: *L'affaire des optants: Les enjeux nationaux et internationaux d'un différend roumano-hongrois / Az optánsvita: egy román–magyar vita nemzeti és nemzetközi kérdései*. Phd-disszertáció. Budapest–Párizs, ELTE BTK/Sorbonne, 2021.
- BERN 2017 Bern Andrea: A frankhamisítás és a magyar királykérés 1925/1926. *Napi Történelmi Forrás*, <https://ntf.hu/index.php/2017/12/23/a-frankhamisitas-es-a-magyar-kiralykerdes-19251926/> (Letöltés: 2021. március 7.)
- BIBÓ 1946 Bibó István: *A kelet-európai kisállamok nyomorúsága*. Budapest, Szikra, 1946.
- BIRKÁS 1942 Birkás Géza: Jean de Bonnefon. Emlékezés egy Petőfi-barát francia íróra. *Délvidéki Szemle*, 1942. május, 169–177.
- BITOLEANU 1995 Bitoleanu, Ion: *Politica externă a României Mari în dezbaterele Parlamentului 1919–1939*. Constanța, Monograf, 1995.
- BLAGA 1995 Blaga, Lucian: *Din activitatea diplomatică: rapoarte, articole, scrisori, cereri, telegrame: anii 1927–1938*. Vol. 1–3. București, Eminescu, 1995.

- BORSI-KÁLMÁN 2006 Borsi-Kálmán Béla: *Öt nemzedék, és ami előtte következik... A temesvári Levente-pör*. Budapest, Noran, 2006.
- BOTH 2015 Both Ferenc: *Ötven év a Temesvári Piarista Gimnázium történetéből (1885–1935)*. Budapest, Piarista Rend Magyar Tartománya, 2015.
- BÖHM 2008 Böhm, Johann: *Nationalsozialistische Indoktrination der Deutschen in Rumänien 1932–1934*. Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 2008.
- BRAUN 2019 Braun Zsolt Zoltán: A magyar–román diplomáciai kapcsolatok története (1921–1990). *Pro Minoritate*, 24 (2019) tél, 93–114.
- BUCUR 2003 Bucur, Marius Ioan: *România – Vatican: relații diplomatice*. București, Editura Enciclopedică, 2003.
- BULGARU 2003 Bulgaru, Valeriu: *Reforma agrară din 1921 – fundamente economice*. Timișoara, Editura de Vest, 2003.
- BURA 1997 Bura László: A jezsuiták Szatmáron. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 9 (1997) 1–2. sz. 19–35.
- BÚZA 1930 Búza László: *A kisebbségek jogi helyzete a békeszerződések és más nemzetközi egyezmények értelmében*. Budapest, MTA, 1930.
- CAMPUS 1971 Campus, Eliza: *Reprezentantele diplomatice ale României*. București, 1971.
- CAMPUS 1975 Campus Eliza: *Politica externă a României în perioada interbelică (1919–1939)*. București, 1975.
- CAMPUS 1980 Campus, Eliza: *Din politica externă a României 1913–1947*. București, 1980.
- CASE 2009 Case, Holly: *Between states: the Transilvanian question and the European idea during World War II*. Stanford, Stanford University Press, 2009.
- CIOBANU 2001 Ciobanu, Vasile: *Contribuții la cunoașterea istoriei sașilor transilvăneni 1918–1944*. Sibiu, Editura Hora, 2001.
- CIOBANU 2019 Ciobanu, Vasile: Germanii din România 1918–1933. In: *Un veac frământat. Germanii din România după 1918*. Szerk. Trașcă, Otmar – Remus, Gabriel Anghel. Cluj Napoca, 2019. 15–76.
- CONSTANTINESCU 1941 Constantinescu, Nicolae A.: *Chestiunea timoceana*. București, 1941. (Reprint: Editura Litera 2000.)
- CORALIA 2007 Coralia, Anton: *Politica externă a României în perioada marii crize economice*. Iași, Pim, 2007.
- CSATÁRI 1968 Csatári Dániel: *Forgószélben. Magyar–román viszony 1940–1945*. Budapest, Akadémiai, 1968.

- CSIZMADIA 1966 Csizmadia Andor: *A magyar állam és az egyházak jogi kapcsolatainak kialakulása és gyakorlata a Horthy-korszakban*. Budapest, Akadémiai, 1966. 301–312.
- CSOBAI 2013 Csobai, Elena: *Româniî din Ungaria. Studii de istorie*. Gyula, 2013.
- CSONKARÉTI 2001 Csonkaréti Károly: *Az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészete*. Kossuth, Bp. 2001.
- DIMITRIU 2006 Dimitriu, Robert: *Die Außenpolitik Rumäniens 1918–1939 zwischen Solidarität und Sacro Egoismo*. Frankfurt am Main, 2006.
- DIÓSZEGI 1974 Diószegi István: *Két világháború árnyékában. A nemzetközi kapcsolatok története 1919–1939*. Budapest, Gondolat, 1974.
- DOBOŞ 2020 Doboş, Dănuţ: *Alexandru Theodor Cisar – Arhiepiscopul Martir*. Bucureşti, Editura ARCB, 2020.
- DOBRESCU 2005 Dobrescu, Ion Florentin – Dobrescu, Nicoleta-Laura: *Româniî din Serbia. Geopolitica*, 2005/1. 79–99.
- DOBRINESCU 1996 Dobrinescu, V. Fl.: *România şi Ungaria de la Trianon la Paris (1920–1947). Bătălia diplomatică pentru Transilvania*. Bucuresti, 1996.
- DOICESCU 1942 Doicescu, Ciprian: *Viaţa lui Goga*. Bucureşti, Cartea Românească, 1942.
- DOLMÁNYOS 1963 Dolmányos István: A kelet-európai földreformok néhány problémája (1917–1939) V. Románia. *Agrártörténeti Szemle*, 5 (1963) 4. sz. 484–504.
- DÓSA 1897 Dósa Dénes: *A szászvárosi ev. ref. Kún-Kollégium története*. Szászváros, 1897.
- EGRY 2015 Egrý Gábor: *Etnicitás, identitás, politika: Magyar kisebbségek nacionalizmus és regionalizmus között Romániában és Csehszlovákiában 1918–1944*. Budapest, Napvilág, 2015.
- EGRY–IZSÁK 2021 Egrý Gábor – Izsák Anikó-Borbála: A városi hitelek és az impériumváltás. Bányási és szatmári példák. *Századok*, 155 (2021) 1. sz. 37–68.
- EILER 1997 Eiler Ferenc: A két világháború közötti nemzetközi kisebbségvédelem rendszere. *Pro Minoritate*, 2 (1997) 3–4. sz. 64–90.
- EILER 2002 Eiler Ferenc: Németország Duna-völgyi politikája 1920–1938. In: *Társadalmi önismeret és nemzeti önazonosság Közép-Európában*. Szerk. Fedinec Csilla. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2002. 37–63.

- EILER 2007 Eiler Ferenc: *Kisebbségvédelem és revízió. Magyar törekvések az Európai Nemzetiségi Kongresszuson, 1925–1939*. Budapest, MTA Kisebbségkutató Intézet–Gondolat, 2007.
- ENDES 1935 Endes Miklós: *Erdély három nemzete és négy vallása autonómiájának története*. Budapest, A szerző kiadása, 1935.
- FAJE 2013 Faje, Florin: Az erdélyi foci az első világháború után. *Kétezer*, 25 (2013) 7–8. sz. 21–29. <http://ketezer.hu/2014/01/az-erdelyi-fo-ci-az-első-világháboru-utan/> (Letöltés: 2021.02.25.)
- FASSEL 1999 Fassel, Horst: Pacha, Augustin. *Neue Deutsche Biographie* 19 (1999), S. 744–745. <https://www.deutsche-biographie.de/sfz74404.html> (Letöltés: 2019. március 18.).
- FEHÉRTERROR Fehérterror Budapesten 1919–1922. http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=327:-feherterror-budapest-1919-1922&catid=39:dka-hatter&Itemid=203#_ftnref15 (Letöltés: 2017. 07. 11.)
- FEJÉRDY 2019 Fejérdy András: Az eucharisztikus kongresszusok szerepe egykor és ma. In: *Ősszeköt, nem szétválaszt! Eucharisztikus tudományos konferencia Esztergom. 2018. november 27–29*. Budapest, Új Ember, 2019. 209–220.
- FLEISZ 2005 Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története 1890–1940*. Pécs, Pro Pannóniai Kiadói Alapítvány, 2005.
- FŐCZE–ZAHORÁN 2020 Főcze János – Zahorán Csaba: Mérlegen a „Nagy Egyesülés”. *Viták 1918-ról és Románia utóbbi száz évéről. Történelmi Szemle*, 62 (2020) 4. sz. 641–666.
- FRITZ 1927 Fritz László: A romániai német kultúr hivatal. *Magyar Kisebbség*, 6 (1927) 24. sz. 897–907.
- FODOR 2017 Fodor János: *Bernády György. Politikai életrajz*. Lector Kiadó – EME, Marosvásárhely–Kolozsvár 2017.
- FÜLÖP–SÍPOS 1998 Fülöp Mihály–Sipos Péter: *Magyarország külpolitikája a XX. században*. Budapest, Aula, 1998.
- FÜRJ 2017 Fürj Orsolya: *A brit diplomáciai jelenlét Magyarországon 1924–1941. A British Legation szervezete és működése*. Doktori disszertáció. Debrecen, Debreceni Egyetem, 2017.
- GALÁNTAI 1989 Galántai József: *Trianon és a kisebbségvédelem. A kisebbségvédelem nemzetközi jogrendjének kialakítása, 1919–1920*. Budapest, Maecenas, 1989.

- GERGELY 1996 Gergely Jenő: A 20. század (1918–1995). In: *Magyarország és a Szentszék kapcsolatának ezer éve*. Szerk. Zombori István. Budapest, METEM, 1996.
- GERGELY 2010 Gergely Jenő: *A Keresztény Községi (Wolff) Párt 1920–1939*. Budapest, Gondolat, 2010.
- GHIȘA 2002 Ghișa Alexandru: *România și Ungaria la început de secol XX: stabilirea relațiilor diplomatice (1918–1921)*. Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002.
- GIDÓ 2009 Gidó Attila: *Úton. Erdélyi zsidó társadalom- és nemzetépítési kísérletek (1918–1940)*. Csíkszereda, ProPrint, 2009.
- GIDÓ 2016 Gidó Attila: *Két évtized. A kolozsvári zsidóság a két világháború között*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016.
- GIDÓ é.n. Gidó Attila: Az erdélyi zsidó identitások Nagyromániában. Előadás. http://real.mtak.hu/39584/1/GidoAttila_eloadas.pdf (Letöltés: 2018. március 25.)
- GMURCZYK-
WRONSKA 2019 Gmurczyk-Wronska, Malgorzata: József Pilsudski and the Polish–France Alliance (1926–1934). *Studia z Dziejów Rosji i Europy Srodkowo-Wschodniej*, 2019/4. 65–80.
- GRÓSZ 2012 Grósz András: Egy kisebbségpolitikus küzdelmei és vívódásai. In: Cúthné Gyóni Eszter – Szilágyi Adrienn – Wirthné Diera Bernadett (szerk.): *Mából a tegnaptól. Képek Magyarország 19. és 20. századi történelméből*. Budapest, ELTE BTK, 195–210.
- GRÓSZ 2014 Grósz András: *A deutschungar Bleyer Jakab – különös tekintettel a Katolikus Egyházhoz fűződő kapcsolatára (1920–1933)*. Budapest, ELTE BTK, Doktori disszertáció, kézirat. 2014.
- GULYÁS 2012–
2018 Gulyás László: *A Horthy-korszak külpolitikája*. 1–5. Máriabesnyő, Attraktor, 2012–2018.
- GULYÁS 2021 Gulyás László: *Kézikönyvek a Horthy-korszak tanulmányozásához. 1. kötet: 111 életrajz a külpolitika történetéhez 1919–1944*. Szeged, 2020.
- GUNST 1998 Gunst Péter: A magyar agrártársadalom 1850–1914 között. In: *A magyar agrártársadalom a jobbágyság felszabadításától napjainkig*. Szerk. Gunst Péter. Budapest, Napvilág, 1998.
- GYÖRGY 2017 György Béla: *A Romániai Országos Magyar Párt története (1922–1938)*. Csíkszereda, Pro Print, 2017.
- GYURGYÁK 2007 Gyurgyák János: *Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története*. Budapest, Osiris Kiadó, 2007.

- HAJDU 1967 Hajdu Tibor: A polgári demokrácia külpolitikája 1918–1919. *Századok*, 101 (1967) 869–916.
- HAMERLI 2016 Hamerli Petra: Az olasz diplomácia szerepe az erdélyi optánsok ügyében. In: *Multietnikus világok Közép-Európában, 1867–1944*. Szerk. Hajdú Anikó. Nyitra, Téka Társulás, 2016.
- HAMERLI 2019 Hamerli Petra: *Magyar-olasz diplomáciai kapcsolatok és regionális hatásaik (1927–1934)*. Budapest, Fakultás, 2019.
- HAMZA 2020 Hamza Gábor: Emlékezés Francesco Saverio Nittire (1868–1953), a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjára. 2020. https://mta.hu/data/dokumentumok/ix_osztaly/Jubileumi%20megemlekezesek/NITTI_MTA_2020_Hamza_1.pdf (Letöltés: 2021. február 21.)
- HENCZ 2016 Hencz Hilda: *Magyar Bukarest*. Budapest–Sepsiszentgyörgy, Magyar Napló – Hármás Alapítvány, 2016.
- HERBAN 1998 Herban Adela-Maria: *Relațiile diplomatice dintre România și Vatican în perioada 1920–1940*. Cluj Napoca, 1998.
- HERBAN 2002 Herban Adela-Maria: *România–Vatican 1920–1940*. Deva, Călăuza, 2002.
- HOCKL 1940 Hockl, Hans Nicolaus: *Das deutsche Banat. Seine geschichtlich-politische Entwicklung und Aufgabe*. Temeswar, Josef Rieß, 1940.
- HÓMAN–SZEKFŰ 1928 Hóman Bálint – Szekfű Gyula: *Magyar történet*. VII. könyv 1791–1914. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1928.
- HORNYÁK 2001 Hornyák Árpád: A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság és IV. Károly első restaurációs kísérlete. *Századok*, 135 (2001) 5. sz. 1183–1201.
- HORNYÁK 2004 Hornyák Árpád: *Magyar–jugoszláv diplomáciai kapcsolatok 1918–1927*. Fórum, NoviSad, 2004.
- HORNYÁK 2008 Hornyák Árpád: Magyar–jugoszláv kapcsolatok a két világháború között. In: *Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudat – kulturális emlékezet*. Szerk. Papp Richárd – Szarka László. Zenta, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2008.
- HORNYÁK 2013 Hornyák Árpád: Szempontok a két világháború közötti magyar–jugoszláv kapcsolatok tanulmányozásához. In: *Tér és idő 1918 után: a kisebbségi politizálás lehetőségei (tanulmányok)*. Szerk. Dévavári Zoltán. Szabadka, Életjel, 2013. 84–111.
- HORNYÁK 2020 Hornyák Árpád: A magyar–jugoszláv határ megvonása. A magyar határral kapcsolatos jugoszláv politika 1918–1921 között. *Pontes*, 3 (2020) 153–170.

- HÖPFNER 1983 Hans Paul-Höpfner: *Deutsche Südosteuropapolitik in der Weimarer Republik*. Frankfurt am Main – Bern, Peter Lang, 1983.
- HRISCU 2010 Hriscu Marius: *Nicolae Titulescu: idei și acțiuni diplomatice*. Iași, Pim, 2010.
- HUGHES 1994 Hughes, H. Stuart: The Early Diplomacy of Italian Fascism. In: *The Diplomats 1919–1939*. Eds. Craig, Gordon A. – Gilbert, Felix. Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 3. kiadás, 1994.
- HUNYADI 2015 Hunyadi Attila Gábor: Nemzeti érdekeltségű gazdasági intézményhálózatok Erdélyben 1918–1948. *Pro Minoritate*, 20 (2015) 4. sz. 82–111.
- ICKX 2020 Ickx Johan: Nem, nem, soha! Én nem politizálok... Lorenzo Schioppa nuncius távozása Budapestről. In: *Dai Rapporti del primo nunzio apostolico in Ungheria, S. E. Mons. Lorenzo Schioppa 1920–1925. Lorenzo Schioppa első magyarországi nuncius politikai jelentéseiből 1920–1925*. Szerk. Somorjai Ádám OSB. Budapest, METEM, 2020. 27–46. (Ickx tanulmányát eredeti olaszból Somorjai Ádám OSB fordította.)
- ISTORIA 2003 *Istoria Românilor. Vol. VIII. România întregită (1918–1940)*. Coord. Ioan Scurtu. București, Enciclopedica, 2003.
- JÁSZAY 1977 Jászay Magda: *Mazzini*. Budapest, Gondolat, 1977.
- JESZENSZKY 2012 Jeszenszky Géza: A történelmi Magyarország sírásója: H. W. Steed. In: *Emlékirat és történelem*. Szerk. Horváth Jenő – Pritz Pál. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 2012. 18–34.
- JÓSIKA-HERCZEG 1926 Jósika-Herczeg Imre: *Apponyi és Amerika*. New York, 1926.
- JUHÁSZ 1988 Juhász Gyula: *Magyarország külpolitikája 1919–1945*. 3. átdolgozott kiadás. Budapest, Kossuth, 1988.
- KECSKÉS D. 2004 Kecskés D. Gusztáv: Franciaország Közép-Kelet-Európa politikája 1918-tól napjainkig. Budapest, MTA TTI, 2014. http://www.grotius.hu/pdf/kecskes_gusztav_fokke.pdf (Letöltés 2021. március 15.)
- KEIPERT 2000 *Biographisches Handbuch des deutschen Auswärtiges Dienstes 1871–1945*. Band 1. Hrsg. Keipert, Maria. Paderborn, Schöningh, 2000.
- KEREKES 1985 Kerekes Lajos: *A weimari köztársaság*. Budapest, Kossuth, 1985.
- KEREPESZKI 2011 Kerepeszki Róbert: A politikai és társadalmi élet határán. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége a Horthy-korszakban. In: „..."

- nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni”. Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére.* Szerk. Gebei Sándor – ifj. Bertényi Iván – Rainer M. János. Eger, Líceum, 2011.
- KISEBBSÉGI 2008 *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században.* Szerk. Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Budapest, Gondolat–MTA Kisebbségkutató Intézet, 2008.
- KLEIN 1927 Klein Gusztáv Adolf: *Soziale und nationale Probleme der Agrarreform in Siebenbürgen.* Deutsche Politische Hefte, Nagyszeben, 1927.
- K. LENGYEL 2007 K. Lengyel Zsolt: *A kompromisszum keresése. Tanulmányok a 20. századi transzilvanizmus korai történetéhez.* Csíkszereda, Pro-Print, 2007.
- K. LENGYEL 2008 K. Lengyel Zsolt: Páneurópa és transzilvanizmus. Az 1920-as évek erdélyi magyar külpolitikai gondolkodásának történetéből. *Limes*, 21 (2008) 3. sz. 233–250.
- KOLB–SCHUMANN 2013 Kolb, Eberhard – Schuman, Dirk: *Die Weimarer Republik.* München, 2013.
- KOLONTÁRI 2009 Kolontári Attila: *Magyar-szovjet diplomáciai, politikai kapcsolatok 1920–1941.* Budapest, Napvilág, 2009.
- KOLONTÁRI 2013 Kolontári Attila: Szélhámosok, kalandorok, fantaszták. Adalékok a magyar–orosz fehéremigráns „együttműködés” történetéhez. In: *Kutatási füzetek 18. (MOSZT Könyvek 6.)* Szerk. Bebesi György – Lengyel Gábor. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2013. 215–243. http://moszt.tti.btk.pte.hu/sites/moszt.tti.btk.pte.hu/files/files/kolontariattila_kutfuz.pdf (Letöltés: 2018. március 25.)
- KOSÁRY 1977 Kosáry Domokos: *Napóleon és Magyarország.* Budapest, Magvető, 1977.
- KOVÁCS 1996 Kovács Ferenc: Bitay Árpád száz éve. *Erdélyi Múzeum*, 58 (1996) 3–4. sz. <http://epa.oszk.hu/00900/00979/00012/05kovacs.htm> (Letöltés: 2021. március 18.)
- L. BALOGH 2002 L. Balogh Béni: *A magyar–román kapcsolatok alakulása 1939–1940 és a második bécsi döntés.* Csíkszereda, Pro-Print, 2002.
- L. BALOGH 2013 L. Balogh Béni: *Közdelem Erdélyért. A magyar–román viszony és a kisebbségi kérdés 1940–1944 között.* Budapest, Akadémiai, 2013.
- LEUȘTEAN 2002 Leuștean Lucian: *România și Ungaria în cadrul „Noii Europe” (1920–1923).* Polirom, Iasi, 2002.
- LITVÁN 2003 Litván György: *Jászi Oszkár.* Budapest, Osiris, 2003.

- LORMAN 2006 Lorman, Thomas: *Counter-revolutionary Hungary 1920–1925: István Bethlen and the politics of consolidation*. New York, Columbian University Press, 2006.
- LORMAN 2005 Lorman, Thomas: Missed opportunities? Hungary policy towards Romania, 1932–1936. *Slavonic and East European Review*, vol. 83 (2005) No. 2., 290–317.
- MKG 2006 *Magyar külpolitikai gondolkodás a 20. században*. Szerk. Pritz Pál – Sipos Balázs – Zeidler Miklós. Budapest, MTT, 2006.
- MAGYAR 2015 Magyar Kálmán: Új adatok az OMP meghatározó ügyvéd-politikusa, szenátora, Dr. Tornya Gyula életéről. *Valóság*, 58 (2015) 11. sz. 53–70. http://epa.oszk.hu/02900/02924/00035/pdf/EPA02924_valosag_2015_11.pdf (Letöltés: 2021. március 3.)
- MARCHUT 2014a Marchut Réka: A román konkordátum a magyar diplomáciában (1920–1929). *Pro Minoritate*, 23 (2014) tél 3–22.
- MARCHUT 2014b Marchut Réka: „helyzetünk reális külső és belső szemléletére nevelve” – Gondolatok Európáról és benne Magyarország helyéről a Magyar Szemle hasábjain (1927–1944). *Modern Magyarország*, 2016. különszám, 125–153.
- MARCHUT 2015 Marchut Réka: Az 1921. évi erdélyi agrárreform és annak magyar fogadtatása 1919–1922. In: *Föld – parasztság – agrárium. Tanulmányok a XX. századi földkérdésről a Kárpát-medencében*. Szerk. Varga Zsuzsanna – Pallai László. Hajdúnánás, k.n., 2015.
- MARCHUT 2017 Marchut Réka: Hans Otto Roth feljegyzése a romániai németek és magyarok kapcsolatáról (1926). *Lymbus – Magyarságtudományi Forrásközlemények*, 2017. 451–467.
- MARCHUT 2018a Marchut Réka: A romániai magyarok és németek együttműködési törekvései a választásokon az 1920-as években. *Kisebbségkutatás*, 27 (2018) 4. sz. 137–168.
- MARCHUT 2018b Marchut Réka: Land Reforms in the Little Antant States after the First World War and their Anti-Hungarian Aspects. In: *Agriculture and Rural Life in Finland and Hungary*. Eds. Varga, Zsuzsanna – Halmesvirta, Anssi. Sarka, Kopio Niini, 2018. 97–112.
- MARCHUT 2018c Marchut Réka: „Széthullottak Szent István koronájának gyöngyei”. Szent István-i gondolat – augusztus 20. Erdélyben, Budapest és Bukarest között. In: *Ünnep és felejtés. Emlékezet, identitás, politika*. Szerk. Filep Tamás Gusztáv. Budapest, Kalligram, 2018. 33–64.

- MARCHUT 2018d Marchut Réka: Magyar–német együttműködés Romániában az 1920-as években. *Kisebbségkutatás*, 27 (2018) 4. sz. 137–168.
- MARCHUT 2020a Marchut Réka: A Bánáti Köztársaság. Rubicon Online-plus 2020/4. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_banati_koztarsasag/ (Letöltés: 2021. március 3.)
- MARCHUT 2020b Marchut Réka: A Római Katolikus Egyház helyzete Romániában az első világháborút követően. A bukaresti magyar katolikusok. *Pro Minoritate*, 25 (2020) nyár, 51–75.
- MARCHUT 2022 Marchut Réka: A Bánáti Köztársaság: legenda vagy valóság? Megjelenés alatt.
- MARCHUT–PRITZ 2017 Marchut Réka – Pritz Pál: Kisebbségpolitikák nemzetközi erőterben Bleyer Jakab/Jakob Bleyer példáján. *Regio*, 25 (2017) 1. sz. 5–40. http://regio.tk.mta.hu/index.php/regio/article/viewFile/149/pdf_129 (Letöltés: 2018. április 18.)
- MARINESCU 1998 Marinescu Constatin Gheorghe: *Diplomația României și tratatul de la Trianon*. Iași, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, 1998.
- MARINESCU 2000 Marinescu Constatin Gheorghe: *Diplomația României și tratatele internaționale privind minoritățile naționale*. Iași, Dosoitei, 2000.
- MARTON 1995 Marton József: A Szentszék és Románia konkordátuma 1927-ben. *Erdélyi Múzeum*, 57. (1995): 1–2. sz. <https://epa.oszk.hu/00900/00979/00009/05marton.htm> (Letöltés: 2018. április 18.)
- MARTON 2002 Marton József: Az erdélyi római katolikus egyházmegye intézményei a két világháború között. *Korunk*, 13 (2002) 4. sz. 17–27. <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00052/ekatolikus.htm> (Letöltés: 2021. március 9.)
- MICHELA 2004 Michela, Miroslav: Reakcia slovenských politických kruhov a tlače na Rothermerovu akciu (1927–28). *Historický časopis* (2004) 3. sz. 503–523. p.
- MIHOC 1994 Mihoc, Blaga: *Reforma agrara din 1921 – O istorie a agriculturii in judetul Bihor 1918–1940*. Muzeul Tarii Crisurilor, Oradea, 1994.
- MIKLÓS 2018 Miklós Péter: Egyházi források Izsák és Orgovány 1919–1921 közötti történetéről. *Egyháztörténeti Szemle*, 19 (2018) 4. sz. 83–102.
- MIKÓ 1941 Mikó Imre: *Huszonkét év - az erdélyi magyarság politikai története 1918. december 1-től 1940. augusztus 30-ig*. Budapest, Studium, 1941.
- MKL Magyar Katolikus Lexikon. <http://lexikon.katolikus.hu/>

- MÓRICZ 1932 Móricz Miklós: *Az erdélyi föld sorsa. Az 1921. évi román földreform.* Budapest, Erdélyi Férfiak Egyesülete, 1932.
- NAGYNÉ 2000 Nagyné Martyin Emília: Adatok a magyarországi román ortodox egyház történetéhez. In: *Világok világa. Egyházak a Körösök vidékén.* Szerk. Havassy Péter. (Gyulai katalógusok 8.) Gyula, 2000. 67–78.
- NANU 1993 Nanu, Frederic C.: *Politica externă a României 1918–1933.* Iași, Institutul European, 1993.
- NEGRUȚI 2014 Negruți, Ec. Sorin: Evoluția structurii profesionale din România de la 1859 până în prezent. *Revista Română de Statistică – Supliment*, (2014) 6. sz. 31–38.
- NÉMETH 2016 Németh István: *Magyarok és németek (1914–1934). Gazdaság, politika, kisebbség, kultúra és katonai kapcsolatok.* Budapest, MNL OL, 2016.
- NICOLESCU 2006 Nicolescu, Nicolae C.: *Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862–2006).* București, Editura Meronia, 2006.
- NIEDHART 2013 Niedhart, Gottfried: *Die Aussenpolitik der Weimarer Republik.* 3. bővített kiadás. München, 2013.
- NÓDA 2010 Nóda Mózes: The Historical, Political and Ecclesiastical Background of the 1927 Concordat Between the Vatican and Romania. *Journal for the Study of Religions and Ideologies* vol. 9 (2010) no. 27. 281–301.
- OBERDING 1930 Oberding József: *Az erdélyi agrárreform.* Kolozsvár, Minerva, 1930.
- OBERDING 1939 Oberding József: A bukaresti magyarság egyházi, társadalmi és kulturális szervezete a világháború előtt és ma. *Kisebbségvédelem*, 2 (1939) 6. sz. 1–8.
- OPREA 1966 Oprea, M. Ion: *Nicolae Titulescu.* București, Editura Științifică, 1966.
- ORBÁN 2007 Orbán László: A Romániai Magyar Evangélikus-Lutheránus Egyház megszületése. *Református Szemle*, 100 (2007) 4. sz. 821–833. <http://konyvtar.proteo.hu/sites/konyvtar.proteo.hu/files/documents/2007/1433590256.pdf> (Letöltés: 2018. március 25.)
- ORMOS 1972 Ormos Mária: *Az európai biztonság kérdése a két világháború között.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1972.
- ORMOS 1983 Ormos Mária: *Padovától Trianonig.* Budapest, Kossuth, 1983.
- ORMOS 1998 Ormos Mária: *Magyarország a két világháború korában 1914–1945.* Debrecen, Csokonai, 1998.

- ORMOS 2007 Ormos Mária: *Közép-Európa. Volt? Van? Lesz? A fogalom változásai a 19–20. században*. Budapest, Napvilág, 2007.
- OROSZ 2016 Orosz László: Adalékok a két világháború közötti erdélyi szász politikai gondolkodáshoz. In: *Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján*. I–III. kötet. Szerk. Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor. Budapest, Magyar Napló, 2016. II. k. 123–137.
- PANĂ 1995 Pană Virgil: *Minoritățile etnice din Transilvania între 1918 și 1940. Drepturi și privilegii*. Tg. Mureș, Tipomur 1995.
- PANĂ 2005 Pană Virgil: *Minoritari și majoritari în România interbelică. Studiu de caz asupra fostelor județe Mureș și Târnava Mare*. Târgu-Mureș, Ardealul, 2005.
- PANU 2010 Panu, Mihai Adrian: Reprezentarea politică a minorității germane în Banatul interbelic. In: *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*. Vol. V. Coord. Ciobanu, Vasile – Radu, Sorin. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu 2010. 118–127.
- PARTIDE 2006–2010 *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*. Vol. I–V. Coord. Ciobanu, Vasile – Radu, Sorin. Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2006–2010.
- PIMLOTT 1985 Pimlott, Ben: *Hugh Dalton*. London, Cape, 1985.
- PIROSKA 2012 Piroška Katalin: „A példaadás megtörtént...” Nevezetes magyar operaelőadások Aradon. *Korunk* 23 (2012) 9. sz. 107–112.
- POMICHAL 2007 Pomichal Richárd: Csehszlovákia és Magyarország viszonya az 1920-as években. *Fórum – Társadalomtudományi Szemle*, 9 (2007) 2. sz. 63–85. <https://forumszemle.eu/2007/06/29/pomichal-richard-csehszlovakia-es-magyarorszag-viszonya-az-1920-as-evekben/> (Letöltés: 2021. március 9.)
- POPA 2003 *Die Rumäniendeutschen zwischen Demokratie und Diktatur. Der politische Nachlass von Hans Otto Roth 1919–1951*. Hrsg. Popa, Klaus. Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 2003.
- PREDESCU 1999 Predescu, Lucian: *Enciclopedia Romaniei. Cugetarea: material românesc, oameni și înfăptuiri*. București, Saeculum, 1999.
- PRITZ 1978 Pritz Pál: Gömbös Gyula külpolitikai nézeteinek alakulásához (1918–1932). *Történelmi Szemle*, 21 (1978) 3–4. sz. 458–484.
- PRITZ 1982 Pritz Pál: *Magyarország külpolitikája Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején (1932–1936)*. Budapest, Akadémiai, 1982.

- PRITZ 1989 Pritz Pál: A magyar külügyi szolgálat története a harmincas évek első felében. *Történelmi Szemle*, 31 (1989) 3–4. sz. 149–178.
- PRITZ 1995 Pritz Pál: *Magyar diplomácia a két világháború között*. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1995.
- PRITZ 2001 Pritz Pál: Die ungarisch-deutschen Beziehungen zwischen 1918 und 1945. In: *Chronik des wiederholten Neubeginns. Deutsch-ungarische diplomatische Beziehungen 1867–2001*. Eds. Pröhle Gergely – Ujvári Gábor. Budapest, Corvina, 2001.
- PRITZ 2002 Pritz Pál: A magyar–német viszony 1918–1945. *Limes*, 15 (2002) 1. sz. 5–22.
- PRITZ 2005 Pritz Pál: Magyarország helye a 20. századi Európában – A magyar külpolitika esélyei. In: *Uő: Az a „rövid” 20. század. Történetpolitikai tanulmányok*. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 2005. 137–144.
- PRITZ 2011 Pritz Pál: Huszadik századi magyar külpolitika. In: *A mi 20. századunk*. Szerk. Kovács Kiss Gyöngy – Romsics Ignác. Kolozsvár, Komp-Press Kiadó, 2011. 181–256.
- PRITZ 2016 Pritz Pál: Horthy Miklós és a katonai diktatúra. In: *Uő: A relativizálás elfogadhatatlansága. Hazánk és a nagyvilág. Újabb tanulmányok*. Budapest, Nemzetközi Magyarástudományi Társaság, 2016.
- RÁNKI 1969 Ránki György: Nicolae Titulescu történeti ábrázolásához. *Történelmi Szemle*, 12 (1969) 3–4. sz. 345–349.
- RÁNKI 1981 Ránki György: *Gazdaság és külpolitika. A nagyhatalmak harca a délkelet-európai gazdasági hegemóniáért (1919–1939)*. Budapest, Magvető, 1981.
- RÉTI 1998 Réti György: *Budapest–Róma Berlin árnyékában: magyar–olasz diplomáciai kapcsolatok a Gömbös-kormány megalakulásától a berlini háromhatalmi egyezményig, 1932–1940*. Budapest, Eötvös, 1998.
- RÉTI 2000 Réti György: *Olasz diplomáciai dokumentumok a második bécsi döntésről: hogyan kaptuk vissza Észak-Erdélyt 1940-ben?* Budapest, Aula, 2000.
- RMIL *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. Főszerk. Balogh Edgár – Dávid Gyula. Kolozsvár – Bukarest, I–IV. kötet, 1981–2002; V. kötet, 2010. <https://kriterion.ro/lexikon/lexikon/> (Letöltés: 2020. augusztus 31.)

- ROMSICS 1987 Romsics Ignác: Bethlen koncepciója a független vagy autonóm Erdélyről. *Magyarságkutatás. A Magyarságkutató Csoport évkönyve*. Szerk. Juhász Gyula. Budapest, Magyarságkutató Csoport, 1987. 49–64.
- ROMSICS 1991 Romsics Ignác: *Bethlen István. Politikai életrajz*. Budapest, Magyarságkutató Intézet, 1991.
- ROMSICS 1993 Romsics Ignác: Olaszország és a román–magyar megegyezés terve, 1918–1938. *Valóság*, 36 (1993) 6. sz. 61–82.
- ROMSICS 1996 Romsics Ignác: Magyarország helye a német Dél-Kelet-Európa-politikában In: Uő: *Helyünk és sorsunk a Duna-medencében*. Budapest, Osiris, 1996. 177–233.
- ROMSICS 1998 Romsics Ignác: *Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép- és Dél-kelet-Európában a 19. és 20. században*. Budapest, Napvilág, 1998.
- ROMSICS 1999 Romsics Ignác: *Bethlen István*. Budapest, Osiris, 1999.
- ROMSICS 2000 Romsics Ignác: A magyar külpolitika útja Trianontól a háborúig. *Rubicon*, 11 (2000) 9. sz. 17–24. <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/szakirod/romsics.htm> (Utolsó letöltés: 2021. december 10.)
- ROMSICS 2010 Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Budapest, Osiris, 2010.
- RUS 1983 Rus, Traian: Reforma agrară din 1921 în Transilvania și naționalitățile conlocuitoare. *Revista de istorie*, 36. (1983) 4. sz.
- SANDRU 1975 Sandru, Dumitru: *Reforma agrara din 1921 in Romania*. Bucuresti, Editura Academiei, 1975.
- SAS 2001 Sas Péter: Bánffy Miklós ismeretlen arca. Adalékok az életmű megismeréséhez. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 105 (2001) 5–6. sz. 716–723.
- SAS 2002 Sas Péter: Az Erdélyi Római Katolikus Státus. *Egyháztörténeti Szemle*, 3 (2002) 2. sz. 66–73. <https://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/saspeter-erdely.htm>
- SBĂRNĂ 2000 Sbărnă Gheorghe: *Parlamentul și politica externă a României 1919–1940*. București, Sylvi, 2000.
- SCHÜLLER 2009 Stephan Olaf Schüller: *Für Glaube, Führer, Volk, Vater- oder Mutterland? Die Kämpfe um die deutsche Jugend im rumänischen Banat (1918–1944)*. Berlin, LIT Verlag, 2009.
- SCRIDON 2018 Scridon, Alin Cristian: Ghenadie Bogoevici – a controversial Monk in Horthyst Hungary. *International Journal of Orthodox Theology*, vol. 4 (2018) 202–219.

- SCURTU et al. 2002 Scurtu, Ioan – Stănescu-Stanciu, Theodora – Scurtu, Georgiana Margareta: *Istoria românilor între anii 1918–1940*. București, University of Bucharest, 2002. <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/istorie1918-1940/5-5.htm> (Letöltés: 2021. december 10.)
- SERES 2001 Seres Attila: Magyar–szovjet titkos tárgyalások Genovában 1922-ben. Bánffy Miklós magyar külügyminiszter feljegyzései. Fons, 8 (2001) 3. sz. 397–411. http://www.epa.hu/03300/03304/00024/pdf/EPA03304_fons_2001_03_397-411.pdf
- SERES 2006 Seres Attila: *A magyar–szovjet diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok főbb problémái 1922–1935*. Doktori disszertáció, Budapest, ELTE BTK 2006. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/seres/diss.pdf> (Letöltés: 2021. december 10.)
- SERES 2010 Seres Attila: *Magyar–szovjet gazdasági kapcsolatok 1920–1941*. Budapest, MTA Történettudományi Intézet, 2010.
- SHOTWELL 1922 Shotwell, James T.: *The Portorose conference*. New York, 1922.
- SIPOS A. é.n. Sipos András: Fehérterror – Héjjas Iván és társai népbírószági pere. https://static-cdn.hungaricana.hu/media/uploads/library/BFL/siposa_hejjas-per.pdf (Letöltés: 2021. február 20.)
- SIPOS B. 2018 Sipos Balázs: Asszimiláció, sovinizmus és idegen hatások: Rákosi Jenő életéről és életrajzáról. In: *Közép-európai arcképcsarnok, 20. század*. Szerk. Lukács István – Majoros István. Budapest, ELTE BTK, 2018. 312–334.
- SÎRBU 2004 Sîrbu, Ionel: *România interbelică: politica externă*. Galați, Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2004.
- SOMLAI 2020 Somlai Péter Ferenc: Az anyanyelvi oktatás kérdése. Tendenciák és nézőpontok a főváros környéki német településeken. (1919–1945). In: *A magyarországi németek elmúlt 100 éve. Nemzetiségpolitika és helyi közösségek*. Szerk. Eiler Ferenc – Tóth Ágnes. Budapest, Argumentum, 2020. 87–125.
- SOMMER 1928 Sommer, Luise: Die Vorgeschichte der Weltwirtschaftskonferenz (Genf 1927). *Weltwirtschaftliches Archiv*, vol. 28 (1928) 340–418.
- SPIRA 1977 Spira, Thomas: *German–hungarian relations and the swabian problem. From Károlyi to Gömbös 1919–1936*. New York, Columbia University Press, 1977.
- STIRBAN 1993 Stirban, Marcel: *Politica externă a României în perioada interbelică*. Cluj-Napoca, k.n., 1993.

- SZALAYNÉ 2003 Szalayné Sándor Erzsébet: *A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században*. Budapest, Gondolat – MTA Kisebbségkutató Intézet, 2003.
- SZARKA 1990 Szarka László: A kisebbségi kérdés a magyar–csehszlovák kapcsolatokban. *Regio*, 1 (1990) 3. sz. 231–244.
- SZARKA 1994 Szarka László: Iratok az 1918. novemberi aradi magyar–román tárgyalások történetéhez. *Regio*, 5 (1994) 3. 140–166. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00019/pdf/09.pdf> (Letöltés: 2021. december 10.)
- SZÁSZ 1986 Szász Zoltán: Politikai élet és nemzetiségi kérdés a dualizmus korában. In: *Erdély története* III. Szerk. Szász Zoltán. Budapest, 1986.
- SZÉCSÉNYI 2013 Szécsényi András: Apponyi Albert kultusza a két világháború között. *Valóság*, 56 (2013) 9. sz. 40–54.
- SZŰCS 1974 Szűcs Jenő: *Nemzet és történelem. Tanulmányok*. Budapest, Gondolat, 1974.
- SZŰTS 2018 Szűts István Gergely: Optálási jegyzőkönyvek mint a trianoni menekültkérdés forrásai. *Századok*, 152 (2018) 6. sz. 1237–1260.
- TILKOVSZKY 1967 Tilkovszky Lóránt: *Revízió és nemzetiségpolitika Magyarországon*. MTA TTI, 1967.
- TILKOVSZKY 1978 Tilkovszky Loránt: Németország és a magyarországi német kisebbség (1921–1924). *Századok*, 112 (1978) 1. sz. 3–48.;
- TILKOVSZKY 1983 Tilkovszky Loránt: Erdély nemzetiségei és a weimari Németország diplomáciája. *Századok*, 117 (1983) 5. sz. 1097–1102.
- TILKOVSZKY 1997 Tilkovszky Loránt: *Német nemzetiség – magyar hazafiság. Tanulmányok a magyarországi németek történetéből*. Pécs, JPTE, 1997.
- TILKOVSZKY 1998 Tilkovszky Loránt: *Nemzetiségi politika Magyarországon a 20. században*. Debrecen, Csokonai, 1998.
- TÓTH E. 1967 Tóth Ede: *Mocsáry Lajos élete és politikai pályakezdetek (1826–1874)*. Budapest, Akadémiai, 1967.
- TÓTH F. 1996 Tóth Ferenc: Návay Lajos alkotmányos küzdelmei 1905–1906-ban. *Acta Universitatis Szegediensis : Acta juridica et politica*. 49. Tom. 1–48. Fasc. 1996. 607–617. http://acta.bibl.u-szeged.hu/6903/1/juridpol_049_607-617.pdf (Letöltés: 2021. február 23.)
- TÓTH I. 2008 Tóth Imre: Egy németbarát viszontagságai Berlinben. Kánya Kálmán követi évei. *Soproni Szemle*, 62 (2008) 3. sz. 325–338.
- TÓTHPÁL 2016 Tóthpál Béla: Az aradi Csiki Gergely Főgimnázium története. *Honismeret*, 44 (2016) 2. sz. 77–81.

- TRIANON 1998 *Trianon és a magyar politikai gondolkodás, 1920–1953.* Szerk. Romsics Ignác. Budapest, Osiris, 1998.
- TRUHART 1931 Truhart, Herbert: *Völkerbund und Minderheitenpetitionen.* Wien–Leipzig, Wilhelm Braumüller – Universitäts-Verlagsbuchhandlung, 1931.
- VENCZEL 1942 Venczel József: *Az erdélyi román földbirtokreform.* Kolozsvár, Minerva, 1942. http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf9801.pdf (Letöltés: 2018. április 18.)
- VINCZE 1996 Vincze Gábor: *Gazdaságpolitika vagy kisebbségpolitika? Az 1945-ös romániai földreform a Groza-kormány kisebbségpolitikájának tükrében.* *Magyar Kisebbség*, 2 (1996) 4. (6. sz.) <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/index.php?action=cimek&lapid=5&cikk=m960427.html> (Letöltés: 2018. április 18.)
- WINKLER 2005 Winkler, Henry R.: *British Labour Seeks a Foreign Policy, 1900–1940.* New Brunswick–London, Transactions Publishers, 2005.
- ZEIDLER 1999 Zeidler Miklós: *A Külügyi Szemle repertórium a 1920–1925, 1929–1944.* (Kézirat. Soksorozította a Teleki László Alapítvány Közép-Európa Intézete.) Budapest, 1999.
- ZEIDLER 2000 Zeidler Miklós: *Apponyi Albert és a Nemzetek Szövetsége.* In: *A hosszú tizenkilencedik és a rövid huszadik század. Tanulmányok Pölöskei Ferenc köszöntésére.* Főszerk. Gergely Jenő. Szerk. Csapó Csaba – Dobszay Tamás – Zeidler Miklós. Budapest, ELTE BTK, 2000.
- ZEIDLER 2003 Zeidler Miklós: *A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók.* In: *Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában.* Szerk. Bárdi Nándor – Fedinec Csilla, Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003, 59–83.
- ZEIDLER 2009 Zeidler Miklós: *A revíziós gondolat.* Pozsony, Kalligram, 2009.
- XENI 1932 Xeni, Constantin: *Take Ionescu – 1858 – 1922.* București, Editura Universul, 1932. (Újabb kiadása: Szerk. Liliana Scarlat Editura Profil, 1999.)

Személynévmutató

- Ablonczy Balázs 19, 191
Ábrahám Barna 21
Ádám Magda 19, 42, 139
Ady Endre 104, 124
Aichhorn Richárd 31, 32, 253, 262, 380, 437
Albert Gyula 229
Albrecht Lajos 127
Algacz Ottó 229
Algazi, Léon 186
Almásy Sándor 298
Alscher Otto 86, 242
Ambrózi Béla 270, 278
Ambrózy Andor 400, 507
Ambrózy Lajos 251
Ammende, Ewald 88, 306, 312, 615
Andrássy Gyula 200, 203, 215, 521
Angelescu, Constantin 81, 269, 299, 305, 330, 354–357, 360, 362, 389, 390, 392, 394, 493, 494, 643
Antal Márk 617
Apor Gábor 598, 613, 614, 631, 632, 634
Apponyi Albert 60, 93, 120, 130, 131, 188, 215, 236, 248, 303, 424, 436, 476, 519, 520, 526, 565
Argetoianu, Constantin 27
Arion, Mihail 31, 519
Auner, Carol 102, 443, 453
Averescu, Alexandru 25, 26, 31, 38, 48, 58, 77, 78, 85–87, 90–92, 100, 145, 168, 230, 231, 233, 241–243, 261–263, 273, 289, 355, 356, 358, 359, 392, 398, 434, 460, 461, 465, 466, 468, 484, 486, 489, 496, 619
Azcarate y Florez, Pablo de 566, 573, 575, 576, 588, 604
- Bacsó Viktória 32, 346
Bader Gábor 229
Bajcsy-Zsilinszky Endre 119
Baker, Philip Noel 566, 572
- Bakó Ignác 447
Balás Károly 420–422
Balásy Antal 75–79
Balázs András 154, 155, 274, 275, 277, 304, 351
Bálint Anna 31
Bálint Róza 438
Balogh Artur 304, 337, 340, 384–387, 469, 470, 479, 565, 566, 570, 572, 576, 584
Balogh Elek 532
Balta, Moses Marius 521
Baltimori, Cirley 267
Bánffy Miklós 25, 28–30, 35, 39, 41, 60, 62, 63, 73, 84, 91, 124, 132, 135, 148, 154, 158–160, 170, 183, 188, 189, 199, 200, 205, 206, 209, 210, 218, 221–223, 354, 468
Banu, Constantin 155, 247
Bányai Ernő 630
Barabás Béla 156
Baranyai Lipót 407
Baranyai Zoltán 313, 565, 573, 576, 584–586, 588
Barclay, Sir Colville 284
Barcza György 80, 385
Bárczy István 251
Bárdi Nándor 13, 15, 19, 20, 82, 91
Bárdossy László 75, 223
Barkóczy György 416
Bartalis Ágoston 564
Bartha Ferenc 151
Barthélemy, Joseph 402–404, 416–418, 422
Beech/Beach Silvester 266, 267, 270, 271, 279
Béldy Kálmán 152
Beles, Vasile 287
Belitska Sándor 209, 211
Beller, Hans 532, 534, 536
Bellot, Hugh Halle 417
Bem József 553, 554
Benedek pápa, XV. 71
Benes, Éduard 114, 141, 187, 215, 216, 303, 525, 642

- Beniczky Ödön 304
 Benke Antal 151
 Benkő Gitta 15
 Berkes Antal 15, 20, 21, 65
 Bernády György 91, 93–95, 127, 129, 138, 146, 152, 154, 232, 254, 259–262, 264, 292, 355–357, 360, 361, 363, 366, 382, 383, 456, 471–473, 477, 478, 480, 489, 497–501
 Berthelot, Philippe 114
 Berzeviczy Albert 378, 379
 Berzeviczy Béla 113
 Betegh György 455
 Bethlen György 88, 91, 92, 94, 95, 100, 101, 160, 307, 359, 363, 373, 374, 380, 382, 397, 453, 456, 471–474, 476, 477, 481, 483, 487, 489, 493, 495–497, 499, 500, 502, 503, 504, 508, 509, 512, 532, 601–603, 614, 616, 631–634, 645
 Bethlen István 11, 20, 25–30, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 49–52, 54, 55, 66, 68, 69, 89, 94, 105, 106, 144, 154, 159, 173, 183–188, 200–204, 209, 210, 215, 224, 234, 238, 239, 246, 255, 295, 302–304, 345, 353, 364, 399, 451, 452, 471, 475, 476, 515, 516, 520, 523, 524, 529, 530, 542–544, 546, 548–557, 604, 642
 Bethlen József 601
 Bethlen Margit 154
 Bethlen Miklós 30
 Bethlen Ödön 313
 Bianu, Eugen 284
 Bibó István 9
 Binder Károly 31
 Binder Ottó 603
 Binder Vilmos 602, 603
 Bischitz Dávid 617
 Bismarck, Otto von 484
 Bitay Árpád 97, 618–623
 Bjelik Imre 233
 Blaskovics Ferenc 93, 94, 191, 243, 289, 435, 462, 463, 475, 476, 534
 Bleyer Jakab 40, 56, 89, 131, 132, 218, 311, 312, 353, 513, 514, 546, 604, 605
 Bocskor Géza 564
 Boda Zsolt 15
 Bogdán Arthur 149
 Bogoevici, Ghenadie 287
 Bonar Law, Andrew 215
 Bonnefon, Jean de 185
 Borah, William Edgar 296, 297
 Boris, bolgár király 164
 Borisz, III. bolgár király 143
 Bornemisza Eleméerné Szilvássy Karola 223
 Bornemisza Gyula 76
 Boromisza Tibor 310, 447
 Bossy, Raoul 34, 106
 Both Ferenc 195
 Bothár Árpád 186
 Bourbon Zita 218
 Bozsó Beáta 15
 Böhm, Johann 514
 Brandsch Rudolf 83, 88, 96, 168, 289, 300, 306, 357, 527, 532, 533, 535, 537–539, 593, 600, 607, 608, 618–623, 632, 633, 635–637
 Brătianu, Gheorghe I. 619
 Brătianu, Ion C. 25, 26, 37, 42, 61, 63, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 153, 165, 166, 167, 168, 169, 172, 173, 187, 188, 254, 257, 262, 288, 361, 471, 472, 489, 503
 Brătianu, Vintilă 79, 94, 472, 493, 494, 496
 Brebera Venczel 510
 Brediceanu, Caius 64, 65
 Briand, Aristide 28, 29, 53, 54, 68, 402, 407, 525, 543, 551
 Brubaker, Rogers 11
 Brunet, René 337, 339, 340, 351, 365, 371, 372, 402, 418, 422
 Buchholtzer Ernő 527
 Bucșan, Constantin 91, 123, 126, 137, 373, 382, 390, 453, 464–466, 469, 484
 Buha, Gheorghe/György 264, 265
 Buna Márton 31
 Buroff, Athanase 633, 634
 Busch, Wilhelm 253
 Cambon, Jules 60
 Campus, Eliza 38
 Cantacuzino, Alexandrina 387, 388, 532
 Cantacuzino, Alexandru 532
 Cantacuzino, Matei 36
 Cantacuzino, Nicolae 31, 115
 Carbonnel, Francois de 284
 Case, Holly 19

- Cedercrantz, Conrad 419, 421, 422, 428, 430, 442
 Chamberlain, Sir Austen 46, 68, 325, 409, 411, 412, 415, 416, 423, 516
 Chapuisat, Édouard 304
 Charmant Oszkár 200
 Cisar, Alexandru/Alexander Theodor 80, 99, 101–103, 174, 178, 253, 375, 376, 398, 399, 413, 438, 440, 443, 451–454, 457, 506
 Codarcea, Corneliu 629, 630
 Colban, Eric 253, 329
 Constantin, I. görög király 165
 Constantinescu, Alexandru 270, 333, 334, 335, 350, 368
 Constantinescu, Tancred 90, 350, 360
 Constantinu, Laurențiu 21
 Cornea, Simion 285–288
 Cornish, Louis C. 267, 271, 274, 275, 277–279
 Cortobius, Carol 103
 Cosma, Aurel 190
 Costăchescu, Neculai 561, 563, 589, 638
 Coudenhove-Kalergi, Richard 52, 54
 Cristescu, Constantin 165
 Culbertson, William 458
 Cumbel Lajos 447
 Curtius, Julius 585–587, 640
 Cuza, Alexandru C. 486
- Csaki, Richard 636
 Csáky Imre 25, 66, 72, 111, 112, 113, 406, 430, 431
 Csáky István 30, 252, 253, 254, 258, 345, 347, 521, 522, 523, 524, 525
 Csáky Károly 554
 Csallner Károly 229
 Csatári Dániel 19
 Csernoch János 72, 219
 Csetri János 292, 294
 Csiby Andor 625, 627, 629, 630
 Csilléry András 295
 Csiszárík János 219
 Csurgay Tibor 409, 410
- Dalton, Hugh 566, 572
 Dandes Emil 490
- Danilovics Pál 377
 Darányi Kálmán 638
 Daruváry Géza 25, 30, 75, 210, 247–249, 252, 266
 Dávid Mihály 31, 32, 346, 347, 616, 618, 624, 625
 Davidescu, George 31, 187
 Davila, Carol A. 556
 Deák Ferenc 235
 Deák Gyula 499, 501, 508, 512
 Debreczi Béla 149
 Deering, Sir Herbert 266
 Demeter Andrea 15
 Demeter Ilona 31
 Derussi, Gheorghe 25
 Dési Zoltán 235
 Deutschek Géza 94, 488
 Dickinson, Sir William 214
 Diego von Bergen, Carl-Ludwig 74
 Diminescu Szilárd 333
 Diminescu, Constantin 254
 Dimitriu Robert 22
 Dinu, Rudolf 21
 Dolci, Angelo 71, 75, 81, 247, 375, 462
 Dousmanis, Viktor 143, 165
 Draghiciu, Aurel 629
 Dragoș, Teofil 32
 Drummond, Eric James 566, 639
 Duca, Ion Gheorghe 25, 27, 28, 35, 61–63, 76, 94, 95, 141, 165, 170, 183, 199, 209, 224, 235, 240, 246, 268, 280, 281, 283–285, 303–305, 332, 471–474, 487, 489, 496, 497, 502, 503, 513, 547
 Dupuis, Charles 414
 Durazzo, Carlo 480
- Ébert András 127
 Eckhardt Tibor 119, 202–204
 Egry Aurél 403, 410, 417–419, 422, 428, 430, 431
 Egry Gábor 19–21
 Egyedi Csongor 15
 Eiler Ferenc 15, 81
 Eisner Manu 286
 Eötvös József 235
 Erdődi Antal 447

- Ernst, Morris L. 296
 Erőss Zsolt 16
 Erzberger, Matthias 37
 Erzsébet román hercegnő 165
- Fachiri, Alexander Pandely 423
 Falch Mátyás 275
 Felsch Mátyás 277
 Ferdinánd király 32, 59, 71, 92, 120, 165, 200, 208, 214–216, 337, 435, 471, 495, 497
 Ferencz Béla 31
 Ferencz József 270, 279, 357
 Ferenczy Géza 149, 151, 152, 261, 509
 Ferenczy Gyula 256
 Filep Tamás Gusztáv 15
 Fischer Ferenc 31
 Fischer Tivadar 562
 Fodor János 19
 Foroughi, Mohammed Ali Khan 565, 572
 Forster Pál 402, 425, 428, 432
 Fouchet, Maurice 206
 Földes Béla 188
 Frecot, Stefan 288
 Freytag, Hans 43, 77, 83, 87–89, 93, 293, 294, 299, 301, 353, 436, 586, 587, 591, 605, 606, 609
 Friedrich István 42, 163, 187, 200, 203, 210, 212, 213, 216, 295
 Funar, Gheorghe 38
 Fülöp Béla 146, 232, 259, 261, 264, 357
 Fürstenberg-Stammheim, Egon Franz von 36–38
- Gaal Gaston 202
 Gabányi Imre 360, 508
 Gábos István 370
 Gabriel, Josef 288, 289
 Gafencu, Grigore 553
 Gagyí Jenő 186
 Gajzágó László 65, 66, 314, 324, 327, 336, 339, 340, 401, 402, 408–410, 412, 414, 416, 424–426, 431, 432
 Garoflid, Constantín 58, 273, 372
 Gasparri, Pietro 71–73, 75–80
 Ghica, Dimitrie I. Gr. 543
 Ghyczy Jenő 31
- Gidel, Gilbert 402, 414, 416–418, 422
 Giurescu, Dinu C. 21
 Gladstone, William 484
 Glattfelder Gyula 147, 190, 377, 378, 457
 Glondys, Viktor 540
 Goethe, Johann Wolfgang von 85, 148
 Goga, Octavian 35, 86, 91, 101, 123, 124, 224, 231, 234, 242, 373, 397, 439, 440, 446, 453, 465, 468
 Gojdu/Gozsdu Manó 287
 Goldiş Vasile 78, 391
 Gömbös Gyula 20, 31, 42, 119, 201–205, 211, 212
 Görög Joachim 151, 393
 Grandi, Dino 459–461, 542–545
 Grandpierre Emil 123–128, 148, 152, 154–157, 224, 234, 254–256, 261, 465
 Gratz Gusztáv 25, 31, 37, 54, 66, 72, 115, 123, 184, 215, 218, 302, 311, 604
 Grecianu, Constantín Paul 332
 Grigorcea, Vasile 26, 27, 32, 33, 51, 69, 513, 542, 545, 547, 553
 Gritta, Ovidius 156, 259, 260
 Grofsorean, Cornel 86, 242
 Groza, Petru 168, 262
 Gulyás László 19
- Gyárfás Elemér 90, 95, 101, 123, 151, 255, 256, 260, 261, 307, 355, 357, 359, 361, 363, 396–398, 437, 438, 440, 443, 444, 450, 453, 455, 470, 481–483, 488, 492, 494, 495, 506, 508, 509, 532, 619
 Györfi Béla Szabolcs 16
 György Béla 13, 20, 82
 György, II. görög király 165
 György, szerb herceg 210, 211
 Györgypál Domokos 564
- Haas, Conrad 85–87, 230, 233, 241, 245, 288, 290
 Habsburg IV. Károly 32, 162, 219
 Habsburg Ottó 217
 Habsburg Tescheni Frigyes 218
 Habsburg-Lotharingiai József Ágost főherceg 219

- Hajdú István 256, 261, 262
 Hamerli Petra 20
 Hamon Róbert 232, 309
 Hatiegan Gyula 623, 629
 Hedrich, Hans 300, 357, 532, 535–539
 Hegyeshalmi Lajos 187
 Héjjas Iván 201, 204–206, 210
 Heltai Viktor 121
 Henderson, Arthur 560, 566, 572
 Hevesy Pál 406, 409, 411, 412, 415, 427, 572, 574, 575, 617
 Hindy Zoltán 219
 Hohler, Sir Thomas 214
 Hoover, Herbert 267
 Hornstein, Franz Xaver 101, 395
 Hornyák Árpád 10, 49, 452
 Horthy Miklós 10, 35, 42, 43, 48, 112, 113, 120, 202–204, 209, 210, 220, 229, 296, 304, 452
 Horthy Miklósné Purgly Magdolna 219
 Horváth Árpád György 102, 103, 413, 443
 Hory András 25, 31, 32, 62, 76, 84, 85, 123, 127, 132, 135–137, 145, 148, 153, 154, 158–160, 162, 170, 171, 207, 221, 226, 249, 251, 354
 Howard Taft, William 267
 Hozsda Gheorghe 230
 Hughes, H. Stuart 296, 297
 Hurn, Arthur S. 266–268, 271, 278
 Hurst, Cecil 423
 Hussein Khan Ala 575
 Huszár Pál 154
 Huszár Pálné 154, 470
 Hynninen, Paavo Johannes 565
- Ickx, Johan 76
 Inczedy-Joksmann Ödön 255, 436, 501, 508, 614
 Ioanițescu, Dimitrie R. 562
 Iorga, Nicolae 27, 85, 148, 289, 486, 618–623, 633, 634
 Isac, Emil 24, 27
 Istrati, Nicolae 580
- Jakabffy Elemér 86, 88, 89, 91, 95, 232, 243, 254–262, 264, 307–310, 312, 361, 363, 365, 366, 387, 481, 509, 536, 614–616, 636
- Jancsó Benedek 96, 183, 186, 532
 Jancsó Sándor 121
 Janovics Jenő 156
 Jaross Béla 498
 Jászi Oszkár 24, 104, 105, 138, 239, 291, 355
 Jay, Peter Augustus 266
 Joffre, Joseph 114
 Johnson, Magnus 296
 Jónás István 32
 Jósika Gábor 160, 270
 Jósika János 345, 481, 532, 602, 603
 Jósika Sámuel 83, 128, 136, 146, 151, 154, 157, 167, 208, 262, 290, 291, 354, 355
 Juhász Gyula 22, 50
 Jungerth Mihály 570, 572, 575, 577
- K. Lengyel Zsolt 15, 20
 Kai, Franz Josef 306, 423
 Kalmár Csaba 15
 Kalmár Csenge 15
 Kánya Kálmán 30, 50, 63, 66, 93, 134, 169, 409, 410, 415, 476, 585, 586, 605, 606
 Kapp, Wolfgang 37
 Kappus, Franz Xaver 243
 Karácsonyi János 470
 Károli Sebestyén 313
 Károly, herceg 52, 53, 434
 Károly, román király 52, 53, 162, 165, 495
 Károlyi Gyula 27, 30, 129, 152, 156, 634
 Károlyi Imre 119
 Károlyi István 374
 Károlyi Mihály 128, 184, 223, 283, 295, 296, 297, 355, 514
 Károlyi Mihályné 283
 Kausch, Michael 86, 87, 191, 193, 241, 242, 288, 289
 Kecskeméthy István 94, 95, 256, 478, 488
 Kellogg, Frank B. 28, 525
 Kemal Atatürk 42, 62
 Kemény Árpád 274
 Kemény János 478
 Kendeffy Ödön dr. 229
 Kende-Kirchknopf Gusztáv 155
 Keresztes Jenő 229
 Keresztes Lajos 229

- Khuen-Héderváry Sándor 29, 196, 207, 208,
 223, 365, 371, 386, 414, 415, 423, 459, 460,
 518, 585
 Király Géza 630
 Kirchholtes, Johannes 81, 599, 606, 609, 621
 Kispál László 262
 Kiss Géza 497
 Kiss Mór 617
 Klebelsberg Kuno 219, 451
 Knaller Győző 238
 Kocsán János 481
 Kolozsváry Bálint 123
 Konnerth/Connerth, Arthur 357, 532
 Konnerth/Connerth, Fritz 300, 532, 535
 Korányi Frigyes 250, 406, 410, 414, 415, 525
 Kós Károly 94, 127, 128, 167, 257, 355, 478,
 488, 539
 Kósa András László 15
 Kosáry Domokos 9
 Kossuth Lajos 297, 436
 Kovács Gyula 275, 276
 Kovács Kálmán 224
 Kovács Tibor 15
 Kovács Zsuzsanna 15
 Kováts Ferenc 604
 Kozák Gyula 15
 Köpe Mihály 348
 Köpke, Gerhard 66, 415
 Kräuter Ferenc/Franz 81, 85, 148, 357, 462,
 532, 534, 536, 538, 594
 Krenner Miklós 464, 478
 Kriza János 229
 Kuhl Lajos 405, 409, 410, 414, 426
 Kuli Andrea 15
 Kun Béla 184, 297, 524

 L. Balogh Béni 15, 19, 21
 Laár Ferenc 393, 563
 Lahovary, Emanuel 515, 519, 521, 525, 526, 528
 Lakatos Gyula 331, 336, 339, 365, 368, 371,
 404, 405, 414, 416, 417, 422, 423
 Lampson, Miles Wedderburn 214
 Láng Boldizsár 112
 Láng Ferenc 447, 448
 Langa-Râșcanu, Constantin 164
 Lapedatu, Alexandru 268, 347, 453, 472
 Lapedatu, Ion 347, 396
 Lapradelle, Albert Geouffre de 404, 405, 414,
 422, 423
 Laroche, Jules 548
 László Dezső 151, 481, 532, 564, 591
 László Endre 624–630
 Le Go 186, 551
 Lepa, Jean 111
 Lloyd George 184
 Loder, Bernard 433
 Loesch, Karl C. 88, 89
 Lorman, Thomas 20
 Lucaciu, Vasile 71, 72
 Ludendorff, Erich 210, 216, 218, 242
 Lugoșianu, Ion 530
 Lukács György 65–67, 431
 Lupu, Nicolae 124, 126, 433, 434
 Luzzati, Luigi 24

 Magyary Antal 25–27, 33, 69, 225, 252, 253,
 259, 328, 329, 336, 346, 561, 569–571, 584,
 589, 595, 600, 602, 613, 614, 616, 618–625,
 631, 632, 634
 Maioni, G. C. 547
 Majláth Gusztáv Károly 73, 80, 100, 102, 103,
 174, 178, 248, 275, 300, 355, 357, 381, 394,
 396, 398, 399, 413, 437, 443, 444, 453, 454,
 457, 492, 493, 506, 626
 Makkay Domokos 489
 Malasits Géza 545, 546
 Mamina, Ion 21
 Maniu, Iuliu 26, 29, 50, 53, 67, 69, 70, 84, 91,
 95, 96, 123–126, 168, 355, 362, 434, 471,
 475, 478, 485, 487, 488, 495, 511, 530–534,
 536, 539, 553, 556–558, 562, 564, 594, 598,
 600, 601, 631–634
 Mannsberg Sándor 275
 Mărgăritescu, Polifron 71
 Mária Terézia 598
 Mária, román hercegnő 139, 165, 458
 Măriora, román királyi hercegnő 141
 Martinovici, Constantin 580
 Márton Áron 450
 Mărzescu, George G. 249, 251, 303
 Masirevich Szilárd 31, 115, 116
 Mátis András 151

- Matok Mihály 286
 Matuska Péter 215
 Mazzini, Giuseppe 297
 Mello Franco, Afrânio de 316, 329, 330
 Mesés Péter 15
 Mester Miklós 167
 Mészáros Imre 345, 407
 Metz Rezső/Rudolf 193
 Metzger Márton 462
 Mezei Sándor 617
 Michalache, Ion 434
 Mihály, I. román trónörökös 143, 165, 495
 Mihályi Tivadar 137
 Miklós, román herceg 562
 Miklósy István 72
 Millerand, Alexandre 114, 403, 416–419, 422, 426
 Mineiro, Adatci 65
 Mironescu, Gheorghe G. 26, 27, 29, 50, 53, 68–70, 553, 558, 569
 Miskolcy Ágost 294
 Miskolczy Ambrus 20
 Mișu, Nicolae 38, 197
 Mitilneiu, Ion 26, 100, 376–380, 437, 439
 Mocsári Lajos 235
 Mokcsay Zoltán 237, 238
 Monza, Durini de 554
 Móricz Miklós 57
 Móser Ernő 238, 239
 Moșoiu, Traian 69
 Möller, Karl Leopold von 83, 288
 Munteanu, Eugeniu 629, 630
 Mureșan, T. 616, 617
 Mussolini, Benito 42, 49, 50, 75, 106, 242, 465, 516, 544, 545, 547, 554
 Muth Gáspár 191–193, 242, 243, 312, 462, 534, 594, 598
 Mutius, Gerhard von 68, 69, 70, 78, 79, 93, 436, 446, 463, 569, 587, 590, 593, 594, 597

 Nagy András 498, 501
 Nagy Elek 79
 Nagy Gyula 499, 500, 501
 Nagy Imre 564
 Nagy Károly 88, 154, 270, 271, 274–276, 278, 300, 301, 313, 330, 355, 357

 Nagy Sándor 447
 Nagy Vilmos 24
 Návai Aladár 235
 Návai Lajos 235
 Neacșu, Gheorghe 21
 Nemes Albert 206, 250
 Nemes Polixéna 154
 Németh István 20
 Németh Kálmán 512
 Németh László 29
 Netzhammer, Rajmund 174
 Nicolescu, Nicolae C. 21
 Niculescu, Alexandru 232
 Nikolaj, román herceg 434
 Nikolics Dániel 373
 Nincic, Momcilo 41, 141
 Nitti, Francesco Saverio 213
 Noszkó Béla 229
 Nuber Sándor 170

 O’Connell, William Henry 268
 Olajos Domokos 155
 Orendi-Hommenau, Viktor 86, 193, 241, 534
 Ormos Ede 223
 Ormos Mária 19
 Orsenigo, Cesare 76, 284, 376
 Osztie Sándor 511
 Otetelesanu, Alexandru 381, 390, 393, 394
 Ottlik László 54, 55, 528, 529
 Ottrubay Károly 112

 Paál Árpád 94, 128, 152, 221, 255–257, 260, 261, 360, 436, 447, 463, 464, 481, 489, 508, 512, 532, 601
 Pacha, Augustin 81, 462
 Păclișanu, Zenovie 77
 Pakots József 514, 614–616
 Pál Gábor 65, 149, 564, 565, 566, 570, 572, 576, 578, 583, 591
 Pál István 146
 Paleologue, Maurice-Georges 111, 113, 114, 115
 Pálinkás Márk 16
 Pallavicini János 153, 197
 Pangrati, Emil A. 470

- Pante, Gavrilovics 284
 Pap Endre 151, 348
 Pap Imre 348
 Pap, Ioan 265
 Papp János 469
 Papp Z. Attila 15
 Pasics, Nicola 139, 165, 215
 Pataky Tibor 400, 634
 Pechany Adolf 219
 Pechel, Rudolf 312
 Pekár Gyula 195
 Pelényi János 637
 Peretti della rocca, Emmanuel de 114
 Pesthy Pál 294
 Petrescu-Comnen, Nicolae 330, 351, 368–370, 372
 Petrovici, Ion 389–392, 562
 Pilsudski, Józef Klemens 144, 547
 Plattner, Heinrich 535, 536
 Poincaré, Raymond 402
 Polgár László 286
 Politis, Nicolaos 403, 418, 422, 426, 428, 429
 Polony, Arthur 357
 Poór Lili 156
 Popescu, Stelian 69, 562
 Potra, Gheorghe G. 21
 Práznovszky Iván 111, 112, 114, 116
 Prie, Octavian 166
 Primo de Rivera, Miguel 242
 Pritz Pál 15, 18, 24, 44, 55, 529
 Procopé, Hjalmar J. 565, 570, 572, 573, 575, 577, 578
 Prohászka Ottokár 219, 285
 Prónyay György 385
 Prónyay Pál 119, 120, 121, 201, 204–206, 210
 Pteancu, Alexandru Coriolan 330
- Rákosi Jenő 188, 316
 Rakovszky Iván 219
 Ravasz László 123
 Renault, Louis 404
 Réti Imre 151
 Roboz Béla 295
 Roboz Imre 295
 Roediger, Conrad Frederick 586, 587, 599, 609, 610, 639, 641
- Romsics Ignác 19, 20
 Róth Hugó 128, 508, 512, 617
 Roth, Hans Otto 83, 84, 88–95, 300, 301, 306, 354, 356–358, 364, 373, 374, 446, 473, 476, 479, 480, 487, 496, 532, 533, 536, 600, 607–609, 619–621
 Röser János 193, 288
 Rubido-Zichy Iván 25, 28, 31, 33, 60, 61, 63, 75, 76, 85, 134, 160, 169, 189, 190, 196, 198, 207, 208, 214, 222–224, 234, 247, 248, 252, 258, 259, 263, 264, 266, 409, 412, 415, 427, 431, 570, 572
 Rudnay Lajos 633
 Ruica Veronka 15
 Rus, Traian 57
- Şaguna, Andrei 287
 Sándor Béla 610
 Sándor István 155, 261
 Sándor József 88, 91, 128, 133, 136, 146, 152, 254, 255, 256, 261, 300, 301, 355, 357, 360, 363, 382, 456, 464, 465, 467, 469, 489, 509, 511
 Sándor Pál 513
 Sándor, I. szerb király 106, 139, 141, 164, 165
 Sárándi Tamás 15, 21
 Scharfenberg, Dietrich von 37
 Scheffler Ferenc 447
 Scheffler János 447
 Schioppa, Lorenzo 76, 219, 220, 284
 Schneller, Fritz 539
 Schoen/Schon/Schön, Hans von 67, 68, 515–518, 555, 587
 Schubert, Carl von 415
 Schullerus, Adolf 300, 357
 Schurz, Carl 297
 Schusteritsch Béla 613
 Scialoja, Vittorio 415, 460, 570
 Scitovszky Tibor 25, 281, 294
 Scotus Viator 236
 Sebess Dénes 169
 Sebessi János 149
 Sebestyén József 229
 Sebestyén Pál 407, 432
 Seipel, Ignaz 199
 Serédi Jusztinián 73, 74, 174

- Seton-Watson, Robert William 52, 236
 Shvoy Lajos 102
 Siegescu, Iosif 265, 287, 469
 Siegl József 31
 Sigray Antal 215
 Sjoeborg/Sjöborg, Erik 315, 327
 Skoda Ferenc 229
 Soltra József 121
 Somogyi Szilveszter 304, 604
 Somssich József 72–74, 76, 174, 248
 Sréter István 122, 123
 Stambulinszky/Sztambolijszki, Alexandar
 142, 143
 Statescu, Victor 31
 Sternberg Géza 612
 Stinnes, Hugo 42, 210, 212, 213, 215, 216, 559
 Ştirbey, Barbu A. 26, 92, 471
 Stîrcea, Traian 25, 26, 30–32, 41, 42, 60, 116,
 117, 130, 131, 134, 183, 196, 199, 209, 224,
 235, 240, 246, 249, 251, 280, 281, 284, 285,
 294, 303, 451, 453, 518, 519
 Straubinger, Johannes 590
 Straus, Nathan 267
 Strauß, Ottmar E. 559
 Stresemann, Gustav 43, 48, 50, 51, 67, 68,
 409, 415, 426
 Sturdza, Mihail R. 31
 Sulyok István 598, 599
- Szabó István 310, 589, 590
 Szász István 230
 Szász Istvánné 31
 Szász Pál 160
 Szász Zsombor 151
 Szathmáry István 627
 Széchenyi László 283, 296
 Székács Aladár 419–422
 Székely György 122
 Szekfű Gyula 9
 Szele Béla 149, 151, 382, 383, 466
 Szenkovic Bogdy 230
 Szentirmay Béla 31, 61, 63, 94, 345, 382, 394,
 396, 398, 454, 469, 471, 474, 476, 480, 498
 Szentkeresztly Béla 532
 Szenzykru Tivadar 259
 Szilágyi Dózsa 455, 461
- Szilágyi Lajos 61, 62, 63, 119, 120, 121, 122,
 123, 246, 303, 304
 Szilvássy Karola 223
 Szladits Károly 422
 Szmrecsányi Lajos 72
 Szmrecsányi Pál 101, 395
 Szoboszlai László 481, 532
 Sztankay Jenő 407
 Sztérényi József 67, 556
 Szűcs Jenő 9
- Tabéry Géza 94, 488
 Tahy László 572
 Takách-Tolnay József 31
 Take Ionescu 24, 25, 27, 29, 30, 36, 37, 41,
 60, 64, 69, 114, 117, 118, 130, 134, 145,
 162–165, 553, 557
 Tamás Veronika 15
 Tarnóczy Lajos 94, 488
 Tătărescu, Gheorghe 233, 252–262, 264, 291,
 292, 356
 Teleki Arthúr/Arctur 259, 261, 264, 360,
 477
 Teleki Domonkos 160
 Teleki Pál 25, 29, 30, 35, 38, 54, 60, 111, 113,
 116, 130, 131, 200, 210, 214, 364
 Teutsch, Friedrich 357
 Theodoru, Constantin 492
 Thury Kálmán 509
 Tibold Károly 207
 Titulescu, Nicolae 26, 28, 29, 32, 50, 62, 65–
 70, 79, 81, 316–322, 325, 326, 342, 370, 372,
 401, 402, 404, 409–412, 416, 426–428, 430,
 431, 442, 461, 506, 516, 518–521, 525, 528,
 559, 569
 Toldalaghi Mihály 360, 478, 498–501
 Tomcsányi Vilmos Pál 419
 Tomescu, Romulus P. 118
 Toporczer Koloman 230
 Tornya Gyula 65, 302, 331, 336, 339, 350,
 365, 368, 370, 371, 393, 501–505, 507, 509,
 510, 512
 Tóth Ágnes 15
 Tökés Ernő 136, 497
 Török Andor 149, 151
 Török Béla 314, 324, 327, 328, 340

- Trașcă Ottmar 15, 21
Tusnádi Imets Béla 625
- Ugron András 478, 489, 498–501, 504
Ugron István 90, 91, 133, 135, 136, 147, 151, 153–155, 223, 224, 232, 233, 252, 254–257, 260, 261, 291–294, 304, 305, 307, 317, 326, 327, 339, 345, 350, 355–361, 363–365, 373, 465, 470, 479, 508
Ujhelyi Mór 617
Ujvárosi Miklós 130
Undén, Östen 317, 322, 325–328, 341, 342
Vadim Tudor, Corneliu 38
Vaida-Voievod, Alexandru 35, 433
Vajda Sándor 617
Van Slooten, Gerald 425, 428, 433
Váradi Aurél 508, 512
Várady Lajos 72
Varga Gyula 121
Varga Lajos 32
Váry Albert 295
Vass József 72, 219
Vaughan, Williams 422, 423
Vavrecka, Hugo 284
Veress Endre 186
Vest Fedor 518, 530
Vetzák Endre 612
Vienne, Louis de 518, 548–554
Villani Frigyes 26, 28, 29, 33, 89, 91–94, 99–102, 250, 304, 346, 353, 365, 372–374, 376, 379–382, 387, 389, 392, 396, 400, 412, 426, 433, 435, 437, 439, 443, 446, 452, 454, 456–458, 461, 463–465, 470, 475, 476, 479, 480, 482, 483, 492–494, 496, 498, 501–503, 506, 507, 518, 521, 575, 590
Vinci, Gigliucci 415
Vladár Ervin 31, 207
Voinea, Ilarion 38
Vönház István 311
Vörnle János 88, 158, 189, 190, 207, 345, 346, 600, 634, 635, 637
- Walko Lajos 26, 30, 67, 68, 313, 324, 328, 340, 346, 365, 372–374, 377, 379, 381, 382, 384, 386, 387, 389, 392, 396, 399–401, 408–410, 412, 416, 426, 433, 435, 437, 439, 443, 446, 451, 452, 454, 456–458, 461, 463, 464, 469, 475, 479, 480, 482, 483, 492–494, 496, 498, 501–503, 506, 507, 525, 530, 553, 561
Walpy Elek 229
Weiss Sándor 390
Welczek, Johannes 45, 46, 88, 89, 301, 353
Wertheimer, Fritz 636
Willer József 393, 481, 482, 494–496, 501, 509, 510, 532, 562, 563, 614–616
Wilson, Woodrow 38, 191, 267
Windischgrätz Lajos 43, 120, 403
Windischgrätz, Alfred 120
Winterhoffen Ferenc 448, 449
Winterhoffen Frigyes 93, 435, 590
Wodianer Rezső 196–198
Wolff Károly 203, 210, 216
Wolff Ottó 559
- Yrjö-Koskinen, Aarno Armas Sakari 577, 578
- Zadravec István 220
Zágoni István 128, 167, 257, 259, 261, 264, 499
Zaharia, Gheorghe 21
Zahorán Csaba 19, 21
Zaleski, August 50, 544, 547
Zeidler Miklós 15, 19, 55, 529
Zichy János 120, 219, 220, 605
Zikeli Gustav 229
Zillich, Heinrich 539, 540
Zima Tibor 146, 156, 261, 264
Zimmermann, Walter 37
Zoltán Béla 420
Zombory László 253–256, 258, 260, 454, 455
- Zsembery István 452
Zsigmond János 229
Zsirkay János 239
- Wagner Oszkár 229
Walbaum, Friedrich 274–276, 279

Tárgymutató

A mutatóban a tárgyszó után az irat számát tüntettük fel.

aktivista mozgalom 10, 15
állampolgárság 162, 164, 172
Anschluss 97
antiszemizmus 32, 35, 177
augusztus 20-i ünnepség 57
autonómia 202, 212, 213

bánáti magyarok 42
bánáti németek 42, 137, 199, 205
bankok 210, 211
Besszarábia 24, 27
bolsevizmus 16, 29, 56, 75, 136, 162
budapesti pápai nuncius 61
budapesti román követség 4, 13, 31, 43
bukaresti magyar követség 4, 5, 12, 22, 25, 51, 164
bukaresti magyar iroda 17, 23, 37
bukaresti magyar iskola 123, 126, 130, 139

csíki magánjavak 103, 178, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 214, 215
csucsai paktum 88, 101, 139, 150
délnyugati történések 30

diplomáciai kapcsolatfelvétel 1, 2
döntőbírárság (román–magyar) 117, 118, 119, 125, 136

Ébredő Magyarok Egyesülete 32, 35, 45
egyházi iskolák 12, 16, 22, 24, 28, 30, 40, 48, 56, 69, 84, 86, 106, 108, 122, 131, 134, 152, 153, 171, 200, 218
egyházi ingatlanok 28, 56, 74, 86, 98, 107, 114, 123, 124, 126, 134, 151, 159, 218
egyházi misszió 56
Ellenzék (újság) 36, 38, 53, 64, 88, 177
Erdélyi Katolikus Népszövetség 127, 132, 137
Erdélyi Katolikus Státusz 56, 107, 123, 127, 207, 218
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) 10, 12, 139
Erdélyi Magyar Néppárt 10, 17, 20, 24, 64, 150
Erdélyi Múzeum Egyesület (EME) 65

erdélyi román egészségügy 19

erdélyi szászok 14, 16, 17, 20, 24, 30, 46, 141, 144

erdélyi zsidóság 16, 46, 105, 106, 135, 208, 218

Európai Kisebbségi Kongresszus 101

földelkobzások 80, 83, 87, 92, 93, 113, 125, 136, 178, 180, 182, 190, 198, 215, 218

földreform 8, 33, 56, 81, 82, 110, 125, 136, 198

gazdasági kapcsolatok 16, 27, 59

genfi konferencia 29, 101, 103, 109

genovai konferencia 11, 16, 27, 116

gyulafehérvári határozat 9, 17, 29, 44, 56, 64, 81, 88, 169, 202

Habsburg-restauráció 35

Hármas Bizottság 74, 83, 179, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 214, 217

hétfalusi evangélikus iskola 86, 108

infláció 35

iskolatörvény 79, 88, 98, 99, 103, 105, 127, 196

irredentizmus 24, 25, 32, 47, 61

jóvátétel 29, 174

katonai diktatúra 8, 35

Keleti Újság 10, 26, 88, 160

kisantant 3, 16, 24, 27, 35, 49, 109, 162, 165

kisebbségek

magyarországi 11, 40, 44, 161, 171, 203, 205

romániai 42, 146, 166, 169, 205, 212

kisebbségi

államtitkár 209, 213

blokk 15, 42, 69, 73, 88, 106, 122, 127, 137, 142, 144, 146, 147, 148, 150, 169, 199, 205

ígérettek 24

jogok 9, 18, 31, 202

memorandum 206

panaszok 11, 12, 16, 24, 32, 157, 171

törvény 44

konföderáció 35, 167

konkordátum 28, 48, 218

koronázás 34, 35

legitimizmus 32, 35

Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE) 8, 35

Magyar Szövetség 9, 10, 12, 16, 17, 18, 20, 24, 30, 37, 64

magyar–német együttműködés 205, 206

- magyarországi egyetemek 45
magyarországi németek 161, 204
magyarországi nemzetiségpolitika 44, 161, 171
magyarországi románok 40, 55, 62, 68
- nemzetközi kapcsolatok
magyar–amerikai 135
magyar–francia 16, 109, 172
magyar–német 16, 29, 162
magyar–olasz 32, 129, 136, 147, 166, 170, 172
magyar–román 2, 12, 24, 29, 51, 72, 168, 174, 181
román–cseh 165
román–jugoszláv 24, 46
román–lengyel 16, 120
román–német 162
román–szovjet 49
- nemzetközi kisebbségvédelem 70, 75
Népies Irodalmi Társaság 22
népszámlálás 39, 105, 139, 208
Népszövetség 70, 76, 77, 83, 117, 119, 163, 179, 183, 187, 190, 191, 195, 204, 216, 218
névelemzések ügye 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 214, 216, 218
névmagyarosítás 203
- optánsok 6, 93, 109, 112, 113, 119, 125, 163, 165, 168, 173, 174, 175, 176, 181
Országos Magyar Párt (OMP) 17, 38, 51, 52, 64, 95, 99, 100, 133, 139, 142, 146, 150, 153, 155, 156, 157, 158, 160, 191, 192, 195, 212
ortodox–görög katolikus ellentét 42
- passzivista mozgalom 10, 15
perszonálunió 24, 32, 35
propaganda
magyar 6, 7, 16, 29, 35, 41, 57, 90, 115, 116, 199, 203
román 66, 100, 104, 111, 112
- rapallói egyezmény 16
revizionizmus 35, 162, 167, 170, 171, 172
romániai németek 63, 94, 199
- sajtó 22, 28, 35, 64, 155, 163, 167, 168
erdélyi magyar 36, 38, 53, 177
erdélyi német 63
román 27
- sport 58
- szászvárosi Khun-Kollégium 74, 84
szatmári svábok 73, 94, 122, 127, 138, 145, 169, 197, 200, 205
Szent László Társulat 95, 96, 98, 102, 107, 114, 123, 124, 128, 130, 131, 134, 151, 159

támogatások

magyarországi 201, 207

németországi 199, 200

telepések 70, 75, 76, 77, 80, 83, 87, 89, 91, 92, 117

Új Hungária 167

választások 15, 16, 17, 18, 20, 21, 24, 30, 85, 141, 142, 143, 148, 149, 150, 154

veszély

bolgár 16, 24

orosz 16, 24, 27, 29

szláv 97

Minority Issues In Hungarian–Romanian Diplomatic Relations (1920–1931)

D o c u m e n t s

*'Out of the blood our fathers shed in battles
flows peace, through our remembrance and regard,
creating order in our common matters,
this is our task, we know it will be hard.'*

(Attila József: By the Danube – excerpt;

Translated by Peter Zollman)

Following the First World War, new states were formed after the disintegration of the Austro-Hungarian Monarchy, state borders significantly changed compared to the previous ones. Due to the rearrangement of the borders – after Germans and Ukrainians – Hungarians became one of the most significant minorities in the region and the Romanian Hungarian minority became the greatest in numbers across the border.

The engine of Hungarian foreign policy between the two world wars was modern nationalism that intensified as a result of the shock of Trianon, which was embodied not only in the creation of the legitimacy of the state, but also in the revision as well as the Hungarian minority issue across the border.

In the Hungarian–Romanian diplomatic relations, it was not the representatives of two equal states who negotiated with each other, but the diplomatic struggle of a *defeated small state who was not willing to accept or even acknowledge the status quo* and a *victorious middle-sized state who was interested in maintaining the status quo*. From the beginning of the 19th century, the main issue of the Hungarian–Romanian diplomatic relations was the struggle for the exclusive possession of the multi-ethnic Transylvania. Thus, even in the period between the two world wars, the focus of the relationship of the two states was the affiliation of Transylvania in addition to the minority issues. In such situation, there was/ could be little chance of reaching an agreement or finding a compromise.

When examining the relationship between the two states, we consider the aspects formulated by Árpád Hornyák, a historian, who deals with Hungarian–Serbian relations. The first aspect is the question of borders, the relation to them. Although some Romanian political circles could have imagined the border between the two countries at River Tisza, they were still satisfied with borders drawn in Trianon; at the same time, they knew that Hungary considered them unfair and sought to change them. Therefore, Romania had not only satisfaction with the borders, but also a fear of when they would be changed. This sense of fear determined the relationship with Hungary and the attitude towards the Hungarian

minority, too. As a result, Romanian foreign affairs paid special attention to Hungarian political manifestations and its primary aim was to weaken the ties between Hungary and the Hungarian minority. Miklós Horthy's statement from 1921 expresses the standpoint of Hungary very clearly: 'As long as the Romanians are stronger than us, they will own Transylvania. If, on the other hand, Hungarians are stronger than the Romanians, they will take Transylvania away from us. Since this is a clear situation, any kind of negotiation is pointless.' Thus, the judgement of the boundary lines resulted in an almost irreconcilable contradiction between the two states.

The second aspect of the interstate relations is the weight the other state has in pursuing its own national interests. Since in 1921, the ring of the Little Entente was closed around and against Hungary, Romania did not consider Hungary in a way that it can be a partner in the realisation of its national interests. Theoretically, a kind of cooperation would have been possible against the German and Slavic threat and expansion, however, the almost antagonistic opposition between the two countries prevented this. In 1920/21, the plan of a personal union emerged on the Hungarian side during the reign of the Romanian king, but it was inadmissible on the Romanian side, mainly because Hungary would have asked for the independent duchy of Transylvania in return. After 1921, Hungary did not attach significance to Romania in the realisation of national interests.

The third aspect is the weight of the minorities, their treatment and the attitude of the motherland towards them, so in fact the application of Rogers Brubaker's Triangular configuration (national minorities, nationalising state, external national 'homeland') in the examination of the system of relations. Neither in number, nor in proportion did Romanian Hungarians and Hungarian Romanians have the same weight. The one and a half million Hungarians made up approximately 8% of the Romanian population, while the 23 thousand Romanians made up 0.3% of the population of Hungary. This grand difference can be observed through diplomatic documents as well. The Hungarian diplomatic documents are much more about minority issues than Romanian diplomatic sources. Rarely do we find Romanian reports that describe the situation of Romanians in Hungary. This asymmetry also meant that minority issues, although they were important for Hungary, could not have a positive effect on the relations between the two countries, not only because the Hungarian narrative was based on grievances, but also due to the difference in weight. The Romanian narrative was based on grievances too, but primarily not in relation to Hungarian Romanians, but in relation to the irredentism in Hungary and Transylvania. Instead of real dialogues, miscommunication characterised the diplomatic discourse. Moreover, the system of minority protection between the two world wars was not strong enough to achieve substantive result in the conflicts between the two states.

The fourth aspect is the economic relations, which are strongly influenced by the economic interdependence of the two countries. Prime Minister István Bethlen repeatedly emphasized that there is a possibility of improving the Hungarian – Romanian relations in economic and commercial fields. And indeed, in 1924, an agreement was signed in Bucharest regarding pending economic, financial, reparation, transportation and postal issues. Hungary imported a significant amount of crude oil from Romania, covered its entire

salt needs from there and most of its wood also came from there. In exchange, Hungary exported mechanical and light industrial products. However, strong trade relations did not substantially affect political relations.

Finally the fifth, but still really important aspect is the place of the two countries in the system of relations. It is widely known that the bilateral relation cannot be interpreted in itself, nor is its possibilities merely a function of the relationship between the two states. From this viewpoint, we can declare that when international conditions desired so, there could have been a chance for an agreement. Due to the geopolitical situation, the relation to the Soviet Union was significant. Because of Bessarabia, the Romanian – Soviet relation between the entire two world wars was characterised by tension, and the Horthy Era Hungary isolated itself from the Soviet Union due to the memory of the Hungarian Soviet Republic and the threat of Bolshevism. Therefore, it was the common enemy of Budapest and Bucharest, and Italy and Germany can be concluded as common friends, however, a more important circumstance was that the alliance of the Little Entente, which was strongly influenced by France, was inseparable. Hungarian politicians knew very well that they could succeed by disintegrating the Little Entente, but these kinds of efforts remained practically ineffective.

In this book, I present the German influence on the relations between the two countries. Until 1929, in the German foreign policy, the *Südostraum* was only of secondary importance after French relations. Stresemann's policy of fulfilment did not specifically deal with this region, he did not want to burden the relations especially with the minority issue. Although, we must also add that the situation of Czechoslovakian and Polish Germans indeed interested German foreign policy mostly because of territorial questions. Berlin had less influence yet on the situation of Germans living further east at that time. We know from literature that Romania and Yugoslavia were important for Germany rather commercially, and from this point of view we can ask the question: how did the Weimar policy affect the Hungarian–Romanian relationship?

This book is a work on the history of diplomacy, which aims to investigate the diplomatic relations of Hungary and Romania and the emergence of the minority issue between 1920 and 1931 from a political perspective. An important element of diplomatic relations is the economic and military relations between the two countries, however, we do not deal with this aspect in this book. Although there can be found economic themed sources too, but they all have a minority aspect as well.

The source collection contains 218 selected sources from foreign archives/documents of Budapest, Bucharest and Berlin. The aspect of the selection was that the given source should provide as comprehensive insight into the problem as possible. Another aspect was to include sources in the selection that discuss minority issues or tense issues between Hungary and Romania. Exceptions are sources in the selection that are about the situation of foreign policy or reflect on an important foreign policy event. Such are the Hungarian–Italian rapprochement and the Treaty of Friendship, as well as the Hungarian–French rapprochement.

The time limits indicate that this work is the result of conscious research from Hungarian viewpoint, as 1931 – end of Bethlen’s ten-year consolidation – marks the end of the period from the perspective of Hungarian public history and is not the turning point of Romanian politics. Therefore, the Bethlen Era portrays the struggle of Hungarian–Romanian diplomatics. The border at 1920 is justified since it was the time when the first steps of diplomatic contact took place and from January 1921, we can talk about official Hungarian–Romanian diplomatic relations.

We base our research on the already well-known domestic and international literature. We examine key issues with the props of political and diplomatic history. The horizon of the topic is given by of course the evolution of international politics, and we place the bilateral relations between the two countries, Hungary and Romania, into it.

The system of relations is multi-layered. In order to investigate the minority issue, it is essential that we assess the system of relations that connected the official Hungarian foreign affairs service and the leaders of Romanian Hungarians. This – mainly based on research by Nándor Bárdi and Béla György – already has usable antecedents. The next contacting point is the connection between the foreign service and Romanian royal and governmental circles. The third interface is the examination of relations between Hungarian diplomacy and the diplomacy of other countries in Bucharest.

We have to examine these same relations in the case of the official Romanian foreign affairs service too (their relationship with Hungarian Romanians, the Hungarian government and other diplomatic representations in Hungary).

There was little chance of remedying the grievances of minorities in bilateral relations, officially they could turn to the League of Nations. It is not our intention to present the process of minority petitions that got to the League of Nations, as it has already been and is being dealt with by other research. On the other hand, we consider it necessary how the administration of League of Nations evolved in bilateral relations and what consequences it had. Another, not so official method for remedying the grievances was the foreign propaganda. With that, there may have been some chance for putting pressure. Therefore, it is important to look at the extent to which diplomats provided background material for foreign propaganda and, if it was necessary, how they silenced or amplified it.

There were some minority affairs that went beyond the relationship of the two countries. Such as the concordat-case, which was on the agenda almost throughout the period under review. The diplomacy of Vatican played a great role in it.

I hope that I can facilitate further research with this source publication. I think that the selected documents can serve as a starting point for more in-depth research on a subtopic. I believe that the presentation of the question *sine ira et studio* can facilitate the professional rapprochement between Hungarian and Romanian historians, which could be a step towards dampening the edge of the Hungarian – Romanian division that still have been existing even after 100 years, and towards the desired reconciliation and neighbourliness on both sides.

Problema Minorităților în Relațiile Diplomatice Ungaro-Române (1920–1931)

D o c u m e n t e

*„Luptele duse de strămoși, în fine,
amintirea le preface-n pace lin,
să punem ordine-n lucrurile comune
e treaba noastră; și nici nu-i puțin.”*

(József Attila: La Dunăre – fragment tradus de Kocsis Fancisko)

După primul război mondial, prin dezmembrarea Monarhiei Austro-Ungare iau ființă state noi în zonă, care schimbă fundamental granițele de stat față de perioada dinainte de război. Cu rearanjarea granițelor, una dintre cele mai numeroase minorități din regiune – după germani și ucrainieni – erau maghiarii, iar cel mai numeros grup minoritar din zonă a fost cea a maghiarilor din România.

În perioada interbelică motorul politicii externe ungare a fost șocul Tratatului de la Trianon, care a intensificat naționalismul modern și a pus bazele legitime ale statului, s-a întruchipat în reviziune și în problemele minorităților maghiare din afara granițelor.

În relațiile diplomatice ungaro-române nu s-au întâlnit reprezentanții țărilor de același rang, mai degrabă a fost vorba de o luptă diplomatică între un stat mic învins, care n-a putut și n-a vrut să accepte status quo-ul și un stat de mijloc câștigător, care a fost interesat mai mult de păstrarea status quo-ului. De la începutul secolului al 19-lea problema fundamentală a relațiilor ungaro-române a fost stăpânirea exclusivă a Transilvaniei multi-etnice. Astfel, problema apartenenței Transilvaniei, pe lângă problemele minorităților, s-a dovedit a fi și în perioada interbelică tema principală a relațiilor dintre cele două țări. În situația aceasta n-a fost nici-o șansă de conciliere, pentru disponibilitate la compromis.

Pentru cercetarea relațiilor dintre cele două țări, trebuie să avem în vedere aspectele prezentate de Hornyák Árpád, cercetător istoric al relațiilor ungaro-sârbe. Primul aspect este problema granițelor, relația față de ele. Deși anumite cercuri politice române și-ar fi dorit granița României de-a lungul Tisei, totuși au fost mulțumiți cu granițele stabilite prin Tratatul de la Trianon, în același timp Ungaria considerând aceasta o nedreptate și aspiră la modificarea acestora. De aceea, România a avut nu numai un sentiment de mulțumire față de granițe, dar a fost și îngrijorată, întrebându-se oare când vor fi modificate? Sentimentul aceasta a determinat și relația cu Ungaria și atitudinea față de minoritatea maghiară. Politica externă română a urmărit cu atenția deosebită declarațiile politice ungare, scopul ei fiind slăbirea legăturilor dintre Ungaria și minoritatea maghiară din Transilvania. Punctul de vedere al ungarilor este foarte bine prezentat prin declarația guvernatorului Horthy Miklós în anul 1921: „Cât timp românii sunt mai puternici decât noi, până atunci ei vor stăpâni

Transilvania. În schimb, dacă ungurii vor fi mai puternici decât românii, atunci ei pot lua de la români Transilvania. Pentru că aceasta este o situație clară, orice fel de discuții sunt inutile.” Stabilirea granițelor a dat naștere antagonismului dintre cele două state.

Al doilea aspect al relațiilor dintre cele două state este importanța politicii statului în realizarea intereselor naționale proprii. Deoarece în anul 1921 inelul Miciei Înțelegeri s-a închis în jurul și împotriva Ungariei, România n-a considerat Ungaria ca un stat partener în realizarea intereselor sale. Teoretic era posibil realizarea unei cooperări între cele două state pentru eliminarea pericolului unei expansiuni slave și germane, dar antagonismul dintre cele două state a împiedicat acest lucru. Încă din anii 1920/1921 ungurii au propus unirea tuturor ungarurilor sub coroana regelui român, dar din partea românilor acest lucru a fost inacceptabil, în primul rând de teamă că ungurii ar fi cerut în schimb suveranitatea Principatului Transilvaniei. După 1921 nici Ungaria n-a acordat importanță României în realizarea interesului național.

Al treilea aspect este importanța minorităților, tratamentul statului și atitudinea statului-mamă față de ele, deci de fapt aplicarea teoriei lui Rogers Brubaker (relația triadică: stat-mamă, minoritate națională și stat-gazdă) în analizarea sistemului de relații. Nici în număr, nici în proporție n-au avut același importanță românii din Ungaria și maghiarii din România. Maghiarimea cu mai mult decât un milion și jumătate de persoane a însemnat 8% din totalul locuitorilor din România, în timp ce românii cu 23 000 persoane au reprezentat 0,3% din totalul locuitorilor din Ungaria. Aceasta mare diferență poate fi observată și din documentele diplomatice. Din sursele diplomatice ungare putem citi mult mai mult despre problema minorităților, decât din sursele române. Rareori găsim în rapoartele Legației României din Budapesta referiri la românii din Ungaria. În contrast, majoritatea surselor diplomatice ungare se ocupau cu maghiarii din România. Această disproporție a fost și cauza acestui contrast, deși problemele minorităților au fost importante pentru unguri, totuși n-au putut influența favorabil relațiile dintre cele două țări, și nu doar pentru că narativa ungară s-a bazat pe prejudicii, dar și din cauza diferențelor referitoare la importanță; și narativa româna a fost bazată pe prejudicii, dar în primul rând nu în legătură cu românii din Ungaria, ci cu iredentismul Ungariei și a maghiarilor din Transilvania. Discuțiile diplomatice au fost caracterizate nu de dialogurile reale, ci de narațiunile în paralel. Sistemul internațional al protejării minorităților în perioada interbelică a fost slab și nu a reușit să elimine conflictele dintre cele două state.

Aspectul al patrulea sunt legăturile economice, care sunt puternic influențate de interdependența economică a celor două state. Premierul ungar din aceea vreme, Bethlen István a subliniat de mai multe ori, că în economie și în comerț sunt șanse pentru înțelegere și repararea relațiilor ungaro-române. Într-adevăr, în anul 1924 s-a semnat la București un acord privind relațiile suspendate economice, financiare, poștale, de reparații, de comunicații. Aceasta a fost vârful legăturilor economice ungaro-române în perioada discutată. Ungaria a importat o cantitate considerabilă de țigări din România, a acoperit necesarul total de sare de acolo, marea parte a materiei prime necesare în industria de prelucrare a lemnului a fost de origine română. Ungaria a exportat în România materiale pentru construcția de mașini și produse pentru industria ușoară, dar legăturile economice strânse n-au putut influența substanțial relațiile politice.

În sfârșit, al cincilea aspect, dar foarte important: locul celor două state în sistemul relațiilor internaționale. Este bine-cunoscut faptul că relația bilaterală nu se poate interpreta de sine stătător și nici posibilitățile sale nu depind numai de relațiile dintre cele două state. Din acest punct de vedere putem spune că atunci când condițiile internaționale erau favorabile, exista șansă pentru înțelegere. Din perspectivă geopolitică a fost importantă atitudinea celor două state față de Uniunea Sovietică. Din cauza Basarabiei în timpul perioadei interbelice relațiile româno-sovietice au fost încordate, iar Ungaria horthystă din cauza amintirii regimului Kun Béla și a pericolului bolșevic s-a izolat de Uniunea Sovietică. Budapesta și Bucureștiul au avut un dușman comun, Germania și Italia le-au fost partenere, dar a fost mult mai important faptul că unitatea neîntreruptă a Micii Înțelegeri a fost influența considerabil de către Franța. Politicienii unguri știau că prin dezmembrarea Micii Înțelegeri ar fi putut obține rezultate favorabile, dar eforturile lor au rămas practic fără succes.

Volumul acesta prezintă influența Germaniei asupra relațiilor dintre cele două țări. În politica externă germană importanța *Südostraum*-ului până în 1929 a fost pe plan secundar, prioritate având relațiile cu Franța. „Politica de realizări” (*Erfüllungspolitik*) a lui Stresemann nu s-a ocupat în mod special de această regiune, n-a vrut să încerce relațiile sale cu problema minorităților. Trebuie să adăugăm la aceasta faptul că situația germanilor din Cehoslovacia și Polonia a preocupat politica germană, în primul rând din cauza chestiunilor teritoriale. Apoi Berlinul a avut o influență mai mică asupra minorității germane din est. Din literatura științifică cunoaștem faptul că România și Iugoslavia au fost importante pentru Germania în primul rând din punct de vedere comercial, și din perspectiva aceasta ne punem întrebarea: cum a influențat politica de la Weimar relațiile ungaro-române?

Volumul aceasta este o lucrare de istoria diplomației care are scopul de a cerceta relațiile diplomatice dintre Ungaria și România sub aspectul istoriei politice, și în cadrul acesteia să prezinte problema minorităților între anii 1920 și 1931. O parte importantă a relațiilor diplomatice sunt relațiile militare și economice dintre cele două țări, dar în volumul acesta nu prezentăm aceste aspecte. Dintre sursele jos publicate sunt și surse referitoare la tema economiei, dar numai cele care au și aspecte minoritare.

Volumul cuprinde 218 documente selectate din arhivele/sursele Ministerului Afacerilor Externe din Budapesta, București și Berlin. Motivul selectării documentelor a fost acela de a prezenta cât mai cuprinzător problemele minorităților. Au fost selectate în primul rând documentele disputate între Ungaria și România în care sunt prezentate problemele minorităților sau chestiunile încordate dintre cele două țări. Sunt selectate și surse în care este prezentată situația politicii externe sau care reflectă în mod real evenimente importante din politica externă. Sunt evidențiate colaborarea ungaro-italiană, tratatul de amicitie și colaborare cordială încheiat între Ungaria și Italia, precum și colaborarea ungaro-franceză.

Delimitările temporale ale temei indică faptul că volumul aceasta este rezultatul unei cercetări din punct de vedere maghiar, conștient asumate, deoarece anul 1931 este o piatră temelie din punct de vedere al istoriei ungare și nu al celei române. Această lucrare prezintă conflictele diplomatice ungaro-române în timpul premierului Bethlen István. Anul 1920 este important nu numai pentru Tratatul de la Trianon, ci și pentru faptul că atunci s-au făcut

primii pași pentru stabilirea relațiilor diplomatice dintre Ungaria și România. Începând din Ianuarie 1921 putem vorbi despre relații diplomatice oficiale ungaro-române.

Cercetarea este bazată pe cunoscute lucrări științifice naționale și internaționale. Problemele cheie sunt cercetate cu mijloacele istoriei politice și diplomatice. Evaluarea politicilor internaționale dă cadrul temei, în care așezăm relațiile bilaterale diplomatice dintre Ungaria și România.

Sistemul relațiilor este multistratificat. Pentru a cerceta problemele minorităților trebuie să explorăm sistemul care a legat serviciul extern ungar oficial cu liderii maghiarilor din România. Acesta are deja – datorită în primul rând lui Bárdi Nándor și György Béla – antecedentele bine fructificate. Pasul următor este contactul dintre serviciul extern ungar și cercurile casei regale și guvernului român. Al treilea punct de legătură este relația cercurilor diplomatice ungare cu cercurile diplomatice ale altor țări din București.

În același timp trebuie să cercetăm și relațiile serviciului extern român cu minoritatea română din Ungaria, cu guvernul ungar și cu alte legațiuni diplomatice din Budapesta.

Problema minorităților a avut șanse mici de rezolvare în relațiile bilaterale, pentru rezolvarea diferendelor oficiale putându-se îndrepta către Liga Națiunilor

Scopul nostru nu este prezentarea procesul petițiilor minorităților adresate Ligii Națiunilor, pentru că sunt cercetători care se ocupe cu această temă. Considerăm important faptul, cum a administrat Liga Națiunilor conflictele în relațiile bilaterale și ce consecințe au avut acestea. O altă posibilitate pentru rezolvarea prejudiciilor, dar nu prea oficială, a fost activitatea propagandistică în străinătate. Prin această activitate au creat o mică șansă pentru a pune presiune. Din acest punct de vedere, este important să ne oprim asupra modului, cum au intervenit reprezentanții legațiunilor prin activitatea propagandistică, cum au putut să calmeze sau să amplifice aceasta.

Unele chestiuni ale minorităților depășeau relațiile bilaterale. Așa a fost de exemplu chestiunea concordatului, care a fost pe ordinea de zi în toată această perioadă. În aceasta a avut un rol semnificativ legațiunea Ungariei lângă Sfântul Scaun.

Sper ca această lucrare să ajute în promovarea cercetărilor care vor urma. Sper că documentele selectate pot servi ca punct de plecare la cercetările mai temeinice pentru câte o temă. Cred că prezentarea unei probleme *sine ira et studio* – la care am aspirat în conștiința mea umană și profesională – poate să promoveze apropierea dintre istoricii unguri și români, și consider a fi un pas înainte spre tocirea muchiei contradicției ungaro-române, dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și reconciliere, dorite de ambele părți.

A Kronosz Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

A Kronosz Kiadó a Szakkiadók Társulásának tagja,
könyveink elektronikusan elérhetők, olvashatók és kereshetők
az Arcanum Adatbázis Kiadó által létrehozott
www.szaktars.hu
adatbázisban

A kötet a Társadalomtudományi Kutatóközpont
és a Kronosz Kiadó közös kiadásában jelenik meg

Felelős kiadó a Társadalomtudományi Kutatóközpont főigazgatója
és a Kronosz Kiadó ügyvezető igazgatója

Nyomdai előkészítés: Eröss Zsolt

www.tk.hu
www.kronoszkiado.hu

